

12/1959

planinski vestnik

V SEBINA :

DVA NAGOVORA	529
KURIR LUKA	
Dr. Metod Mikuž	532
MOJE GORE	
Andrej Stegnar	535
MANIFESTACIJA MLADIH PLANIN- CEV V ZAVRŠNICI	
Ivan Virnik	539
NA DOBROVLJAH SMREKE CVETO	
Stane Terčak	541
UPOR POD TRIGLAVOM	
Tone Svetina	561
SEJE IZVRŠNEGA KOMITEJA UIAA	566
REDNA LETNA SKUPŠČINA UIAA	566
JOSIP WESTER - 85-LETNIK	567
V SPOMIN HEINRICHU ROISSU	568
PISMO O TRANSVERZALI	569
V TRENTI, V TRENTI	
Ludvik Zorzut	572
DA MI JE BITI SKALA	
Darinka Veselič	572
MLADI PIŠEJO	573
DRUŠTVENE NOVICE	576
IZ OBCNIH ZBOROV	576
IZ PLANINSKE LITERATURE	581
RAZGLLED PO SVETU	586
NASLOVNA STRAN	
Prvi sneg, Jalovec izpod Mangrta - Foto: Jaka Cop	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovzarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moskrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600 - 701 - 3 - 121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

LESNINA

Ljubljana

je poznana po kvaliteti svojih izdelkov in bogatem asortimentu, ki ga vključuje v svoj program, da še tako izbranemu okusu lahko nudi:

- kuhinjsko opremo
- spalnice
- kombinirane sobe
- pisarniško pohištvo
- šolsko pohištvo
- delovne kabinete
- gostinsko pohištvo
- weekend hišice
- lesno galanterijo in drugo

Za Vaše probleme glede opreme vsakovrstnih notranjih prostorov smo Vam vsak čas na razpolago za pojasnila in nasvete

Potrošniki, ustanove, podjetja - Vaš okus boste zadovoljili samo s proizvodi »Lesnine«, kvaliteto pa si boste zagotovili z enoletno garancijo.

Vabilo na naročbo

Letos je minilo dve sto let, odkar je znameniti botanik A. Scopoli, prvi med turisti, pristopil na Grintovec. Ob tej znameniti obletnici je Planinska založba izdala 352 strani obsegaajoče delo s 25 originalnimi risbami akademskega slikarja Tomaža Kvasa in 18 slikovnimi prilogami raznih avtorjev:

Boris Režek — STENE IN GREBENI

RAZVOJ ALPINISTIKE V SAVINJSKIH ALPAH

To veliko delo zajema celotni razvoj alpinistike od Scopolija, pa do konca druge svetovne vojne l. 1945. Vmes obravnava razmere v tedanjih časih po gorskih dolinah, gospodarstvo in ljudi. V prvi dobi so si sledili pristopi na vrhove v velikih razmakih, dokler ni l. 1874 dr. Johannes Frischauf pričel s sistematičnim raziskovanjem Savinjskih Alp in jih odkril svetu. Za njimi so vedno pogosteje prihajali drugi obiskovalci, ki so za vodnike najemali zvedene domačine, ki jih je našel Frischauf, in postavljene so bile prve kočice ter zgrajena najvažnejša pota.

Do l. 1893, ko je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, so med turisti še prevladovali Nemci, toda že v nekaj letih, ko je to novo društvo pričelo z delovanjem, so bili Slovenci v večini. Razvnel se je narodnostni boj proti prisvajanju našega alpskega sveta, ponemčevanju in gospodarskemu zasužnjevanju gorskega prebivalstva.

Ob ustanovitvi SPD se je v Savinjskih Alpah pričelo tudi plezalstvo. Po Nemcih so tedaj že pred prvo svetovno vojno nastopili Drenovci z Bogumilom Brinškom; po vojni pa se je bolj in bolj uveljavljal novi plezalski rod, ki je končno dvignil letno in zimsko alpinistiko v Savinjskih Alpah na mednarodno višino.

Avtor, ki je v tem vrhunskem razvoju pomembno sodeloval, je bil kot najboljši poznavalec Savinjskih Alp v prvi vrsti poklican, da napiše to delo. Njegovo vseskozi zanimivo pripovedovanje nam razgrinja velik del naše alpinistične zgodovine in nam daje najlepši pogled v čas in razmere, v katerih je nastajala.

V POLPLATNO VEZANA KNJIGA NA NAJBOLJŠEM BREZLESNEM PAPIRJU STANE 980 DIN IN JE NA RAZPOLAGO PRI ZALOŽNICI, V KNJIGARNAH IN PRI POSEBNIH RAZPEČEVALCIH — UPORABITE PRILOŽENO NAROČILNICO!

Znamka
za
10 din

PLANINSKA ZALOŽBA

pri

PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

LJUBLJANA

Poštni predal 214

Tiskovína

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Naročilnica

Ime in priimek: .....

poklic: .....

Točen naslov: .....

Nepreklicno naročam knjigo:

Boris Režek — STENE IN GREBENI

Ceno 980 din plačam v celoti po poslani položnici ali pooblaščenemu inkasantu po dostavitvi knjige.

Podpis: .....

Datum: .....

Naročnikom in bralcem

Planinska zveza Slovenije je po svojih komisijah (Planinska založba, uredniški odbor PV) v preteklem letu obravnavala vsebinsko in oblikovno stran svojega glasila ter sprejela o tem nekaj sklepov, s katerimi bi rada ustregla vsaj nekaterim željam članov PD. Planinskemu Vestniku bomo dali vidnejši značaj glasila PZS s programatičnimi, načelnimi in kritičnimi uvodniki, v katerih naj bi se v jedrnatih besedi kazala živa in življenjska problematika PZS, posebno planinskih društev v industrijskih krajih. Poleg običajnega integrala planinske pisarije v prvem delu PV bo dobila več prostora mladinska rubrika kot glasilo mladinske komisije in mladinskih odsekov, prinašala naj bi organizacijske novice in probleme, zabavno-enigmatični kotichek, karikature in planinski humor. Skušali bomo poživeti tudi rubriko o planinski literaturi, društvenih novicah, razgled po svetu pa bo skušal biti bolj ažuren. Uredili bomo uredniško listnico za pogovor s sodrujniki, posebno z mladinci, ki jih je vedno več.

Tudi ob tej priložnosti, ko vabimo k naročilu PV, se obračamo na dosedanje in nove sodrujnike s prošnjo, naj s stanovitim dopisovanjem v naš list postanejo njegova opora, obenem pa živa vez vsaj z življenjem in delom naših PD. Za orientacijo, o kakšnih vprašanjih bi radi dobili načelne in konkretne članke in razprave, naj navedem nekaj tem: Naši AO, Vzgoja v mladinskih odsekih, Vprašanje vodnikov pri nas, Naše planinsko gospodarstvo, Planinske skupine po tovarniških in delavskih kolektivih, Planinska propaganda in vzgoja, Nedeljsko izletništvo delavskih kolektivov, Turizem in planinstvo, Planinska ideologija na zahodu, Sovjetski alpinizem in naše stališče, Tehnika v gorah, Zaščita prirode in tehnizacija, Ekspedicije v inozemske gore in družbena sredstva, Alpinizem kot športna afirmacija države, Planinsko gostinstvo, GRS, Kritika raznih nazorov naših planinskih piscev, Sodelovanje PD s SD, Taborniki in Gorska straža, Planinstvo kot element kulturne revolucije, Množične akcije v gorah itd.

Uredniški odbor predlaga UOPZS, da je treba dosedanje ovitek izboljšati s finejšim papirjem in izdati ob dosedanjem ovitku vsaj 4 priloge na leto na umetniškem papirju, dalje, da se ne uporablja več najdrobnejši tisk (nonparej) in da se PV metira tako, kakor se je delalo do l. 1958. Ti predlogi upoštevajo želje, ki so jih izrazila razna društva ob raznih priložnostih.

PZS pričakuje od propagandistov po društvi, od poverjenikov za tisk in akviziterjev, da bodo akcijo za naročanje PV skrbno in vestno izvedli. S tem bodo PZS pomagali poživeti literarno, znanstveno in propagandno dejavnost, planinstvu pa dali še intenzivnejši vzgojni, športni in družbeni pomen.

Dva nagovora

(Iz proslav 40-letnice KPJ v planinah)

Zbrali smo se tu zato, da na tem starem planinskem torišču proslavimo 40-letnico avantgarde delavskega razreda, ki si je v svoj program zapisala, da bo premagala gospodarsko in tehnično zaostalost naše domovine, istočasno pa bo zvišala materialni in duhovni standard naših delovnih množic, to se pravi, da bo izboljšala življenjske razmere velikanski večini tistih, ki so nekoč sicer s svojimi rokami proizvajali dobrine, od tega pa niso kaj prida imeli, komaj slab kos kruha.

Nedvomno spadajo tudi planinska kultura, alpinistika, gornišstvo in turizem med tiste standardne dobrine človeške družbe, ki morajo po socialistični revoluciji osrečevati delovnega človeka, postati dobrina v rokah delavskega razreda, to se pravi, da spadajo v območje kulturne revolucije, ki naj vse kulturne, umetniške in telesno vzgojne vrednote demokratizira tako, da bomo lahko rekli: Evo, res je, svet je za vse, ne samo za gospodo, ne samo za petičnika, marveč tudi za tistega, ki si piše šihte v jami, ki ves svoj delovni dan posluša grmenje stroja, ki kljub izboljšanim delovnim pogojem utegne telesno stagnirati v enoličnem delu.

Ko smo po osvoboditvi na tem mestu začeli z obnovo koč, smo predvsem mislili na te stvari. Čutili smo, da se je zgodilo nekaj velepomembnega, nekaj odločilnega za nadaljnji razvoj našega človeka in njegovih medsebojnih odnosov. Stopili smo na hribovski svet, ki je v zgodovini naše NOB odigral izredno važno vlogo. Komaj je bila pozidana Gosteška domačija, žrtev sovražnega minometalca, grobovi na Medvedjaku so bili še sveži, tu in tam, v dolini, ob poti, pod Jugom so se razcvetale rože na gomilah neznanih naših ljudi, ki so tod izkrvaveli za svobodo našega naroda in za osvoboditev delavskega razreda. Oglášali smo se v šmihelskih domovih, ki so ob svojih lehah in senožetih dočakali novi čas v trdih preizkušnjah hajk in preiskav; počivali smo kakor v letih pred vojno pri Kebru in pri Verbuču, med vojno vsem partizanom znanem Jurčku, vedno enako gostoljubnem in zaverovanem v svoj lepi, trdi in naporni svet pod Goltmi. Zdelo se nam je, da smo dolžni prijeti za delo, postaviti tu na Golteh lepši, obsežnejši planinski dom, kakor pa je tu bil oni predvojni. Leta 1896 je tu stala prva planinska koča, četrto slovensko planinsko oporišče v naših gorah, s tremi posteljami in osmimi skupnimi ležišči, skromno a vendar prepričevalno, uporno in odločno znamenje, da je slovensko narodno prebujenje dejstvo, ki prodira v vse ožilke narodnega bistva. Nemška sekcija Alpenvereina iz Celja je kakor druge nemške sekcije tedaj govorila: »Čemu slovenski kažipoti in slovenske koč; saj v gore hodijo samo Nemci.« Z drugo besedo, nemška in nemčurska gospoda in začetki slovenskega meščanstva, ki pa si tudi niso mogli misliti slovenskega življa brez nemškega državnega okvira. Še po tej vojni sem našel na Kalarici, na bregu idiličnega bajerčka počivališče dr. Riebla, celjskega nemškega mogotca, z napisom: Pic die Ruhe. Še danes slišiš Celjana, ki se smuča v Muldi, namesto na Muravi ali na Hlevišču. To so ostanki tistih časov, s katerimi smo pravzaprav do kraja opravili šele v NOB, ko smo obenem z narodno izbojevali tudi svojo socialno svobodo in pokazali pot preko meje tujemu izkoriščevalcu, tuji gosposki in bogatašem. Prav je, da se danes spomnimo tistih časov in časov iz leta 1896. To je tudi leto ustanovo-

vitve prve delavske politične organizacije, ki je v svojih vrstah imela tudi velikega planinca, ideologa, filozofa in politika dr. Henrika Tumo...

Delavsko gibanje je pisalo svojo zgodovino med obema vojnama v dobi versailleske Jugoslavije tudi na planinskih tleh. Marsikatera planinska koča je nudila streho za kurirske zveze v deželi in preko meje. Predsednik PD Šoštanj direktor Andrej Stegnar je dolga leta usihal v ječi, ker so ga na važnih kurirskih opravkih v Karavankah zajeli žandarji osovražnega šestojanuarskega režima. Mnogi vidni partijski delavci, posebno pa člani SKOJ-a v Velenju, Pesjem in Šoštanju so se shajali na Smrekovcu, tu na Golteh, na Uršlji gori. Sam Prežihov Voranc, sekretar partijske celice »Sever« v Ravnah, je ob neki partijski konferenci na Uršlji gori zapisal v planinsko spominsko knjigo: »Na hribih ni zakona o zaščiti države!« Zadevni podatki o tej vlogi planinskih koč v zgodovini našega delavskega gibanja in KPJ še niso vsi zbrani. To bo pač naloga naših zgodovinarjev in institutov...

Naša dolžnost je, da se danes spomnimo vseh tistih, ki so na to v letih 1941 do 1945 po teh vrheh in grebenih, po bregeh, kontah in globačah mimo samin in zaselkov s puško v roki reševali čast našega naroda, mu jamčili bodočnost in z njo novi, pravičnejši družbeni red, socializem. Posebej omenimo XIV. divizijo, ki se je od Sotle, ob Buč do Luč v Zgornji Savinjski dolini pretokla v strašnih bojih, poživila osvobodilno gibanje na Pohorju, okoli Velenja, Šoštanja in v Savinjski dolini in dokazala vsemu svetu, predvsem pa nacifaštom, da je ta del slovenske zemlje ostal slovenski, čeprav so kulturbundovski priganjači in nemčurji leta 1941 obljubili, do bodo Štajersko ponemčili. Zgodovina NOB v Goltah, Podgoltah, na Smrekovcu in v Zg. Savinjski dolini še ni napisana, čeprav je dokumentov in materiala zanjo zbranega precej. To je dokazala med drugim tudi razstava celjskega muzeja NOB v Ljubnem v letošnjem avgustu, v Ljubnem, iz katerega je nekaj časa sovražna posadka strahovala svojo okolico, nato pa doživela poraz. Če greste z Mozirske pod Belo pečjo proti Ljubnemu, boste srečali znamenite dokumente partizanstva pod Terom in Medvedjakom, da omenim le bolnico Celje, domačije v Rastkah in v Podplanini. Priznajmo, da planinci vse premalo obiskujemo te odročne kraje. Vse preveč smo navezani na standardne poti, na samine in samote, ki so toliko žrtvovale v tistih težkih dneh, pa pozabljam ali pa zanje niti ne vemo. Zato se je lani PD Celje odločilo, da bo markiralo pot XIV. divizije in vsako leto priredilo po tej poti spominski pohod. Naj bi se ta misel letos uresničila v celoti, vsako društvo v celjskem okraju pa naj bi si štel v dolžnost in čast, da se tega pohoda udeleži...

Dovolite mi h koncu samo še besedo o tem, kako bomo kot planinci najpopolneje izvršili svojo družbeno dolžnost. Ne samo s tem, če bomo zidali domove, hotele in koče, markirali pota in delali nova, marveč prav posebno s tem, če bomo našo planinsko posest v resnici nudili delovnemu človeku, če bomo ustanavljali, učili in vodili planinske skupine v tovarnah in delovnih kolektivih, če bomo dosegli, da bodo ti kolektivi videli v planinstvu vir zdravja, vedrosti in razvedrila, če jih bomo znali odvrniti od nesmiselnega zapravljanja časa na avtoizletih, ki se začno in končajo pri pogrneni mizi, ne da bi udeleženci stopili v breg in okusili pravo planinsko »evforijo«, dobropočutje, ki izvira iz občutka, da je človek nekaj zmoget, da je z uspehom premagal strmo pot, se predal vetru in višinskem soncu in se čutil olajšan v vzdušju osamelih gorskih vrhov.

Izgrajevanje planinskih postojank in potov ni na zadnjem mestu med pogoji za lepše in jasnejše življenje. Planinstvo je šport, ki človeku omo-

goča trajno in dolgotrajno veselje v prvobitni naravi, krepi mu telo in duha s svojimi psihičnimi in fizičnimi užitki, z veseljem nad dejanjem, nad uspehom, s samoto in mirom, ki ga moderni človek lahko v gorah doživi kljub razvoju tehnike, kljub prodoru civilizacijskih pridobitev.

Gore so za turistično gospodarstvo prav tako osnovni kapital kakor morje in druge vode. Ta osnovni kapital se sam v sebi morda ne obrestuje tako kakor drug kapital. Planinske kočice in domovi ne prinašajo dobička v tisti meri in obliki kakor gostinske postojanke drugod, vendar so v našem gospodarstvu in posebej v turističnem gospodarstvu upoštevanja vreden činitelj, na videz bolj moralno-kulturna vrednost kakor ekonomsko-materialna. To pa samo na videz, kajti ni mogoče izmeriti tistih dobrin, ki jih gorski svet z vsemi svojimi lepotami, z vsem svojim etičnim in vzgojnim potencialom delovnim množicam nudi...

Naj končam ta naš zbor s pozivom, naj bi vsa planinska društva v čast 40 obletnice KPJ sprejela obveznost, da bodo v smislu gornjih izvajanj skrbela za naloge, ki nam jih nalaga socialistična družba. S tem bomo najlepše počastili Partijo, ki se je za zmago socializma borila in ki nas danes v njega izgradnji vodi.

12. septembra 1959 na Mozirski koči

* * *

Na pobudo tovarniškega komiteta ZK se je odločil delovni kolektiv in vse družbene organizacije, da proslavijo 40-letnico ZK čim slovesneje. Skozi vse leto so se vrstile posamezne prireditve, ki so hotele počastiti te pomembne obletnice.

Da bi ostal trajnejši spomin na to zgodovinsko obletnico, je tovarniški komitet skupno z ostalimi organizacijami sklenil predlagati delovnemu kolektivu, da z dobro premišljenim in dobro organiziranim prostovoljnim delom uresniči nekatere upravičene želje organizacij in prebivalstva nasploh. Ta zamisel je naletela pri kolektivu na splošno odobravanje in podporo. Člani kolektiva so se obvezali, da bodo prispevali po 40 ur prostovoljnega dela, člani ZK po 70 ur.

Efekt tega prostovoljnega dela ni samo storjeno delo, pomembnejše je še tesnejše zbliznanje članov kolektiva, povečan in izboljššan odnos do skupnih interesov in nalog in pravilno gledanje na zadeve, ki so širšega pomena, kakor je tovarna.

Tovarniški komitet, sindikalna podružnica, organizacijski odbor so opravili pri tem večmesečnem prostovoljnem delu veliko vzgojno in politično izobraževalno delo.

Delovni kolektiv je zastavil delo na več sektorjih. Ena izmed obvez je bila tudi ta, da prispevamo čimveč prostovoljnih ur dela pri gradnji planinske ceste na Svetino od odcepa do počitniškega doma. Z navdušenjem in veseljem je mladiha kakor tudi starejši prispevala nekaj tisoč ur in na ta način dogradila cesto do našega lepega počitniškega doma. Mislim, da si je naš delovni kolektiv izbral res lep način počastitve 40 obletnice, ker bo to ostalo v spominu članom kolektiva in v skupno korist.

Ko izročamo ta del ceste v javno uporabo, mi dovolite, da se s tega mesta prav iskreno zahvalim vsem tistim, ki so pripomogli, da se je ta ideja uresničila. Brez podpore Okrajnega ljudskega odbora in Gozdnega gospodarstva bi ostalo pri ideji in tihi želji. Najlepša hvala in priznanje našim zvestim delavcem-graditeljem te gorske ceste. Prepričan sem, da bomo drugo leto nadaljevali z gradnjo ceste z istim veseljem in tempom v smeri proti Celjski koči, kjer se želimo srečati z graditelji ceste, ki jo bodo gradili iz Celja v smeri proti Celjski koči.

Kurir Luka

DR. METOD MIKUŽ

Kurir Luka je napisal članek z naslovom: »Naj živi Rdeča armada!« Napisal ga je za nekakšen ročni stenčas enega od bataljonov Šercerjeve brigade na prelomu leta 1942/43. Že naslov sam se mu je ponesrečil, kajti zapisal je »Naj živi Ardeča armada!« Slovničarski človek bi, če bi bil v partizanih in če bi bil odgovorni urednik tega stenčasa, napako ogorčeno prečrtal in podčrtal in bi tudi članek zaradi velikih slovničnih napak ne mogel iziti. Poprave šolskih nalog takrat nismo pisali.

Res ni bilo bogve kaj napisanega, kajti kurir Luka je imel težko tesarsko roko, zato je pisal počasi, nelepo in s slovničnimi napakami. Vendar je napisal, kako rad ima Rdečo armado, ker je velika zmagovalka in velika bojevnica proti fašizmu, ki je takrat tlačil skoraj ves svet in tudi našo jugoslovansko domovino. Partizane in njihove prijatelje pa je pobijal, klal, streljal in gonil v ječe in internacije.

Lukov članek ni nikoli izšel. Ne zaradi slovničnih napak, temveč ker ni bilo časa za to. Prav na novega leta dan 1943 je bila brigada v zelo težkih bojih na velikem prostoru med Mokrcem, Krvavimi pečmi, Sv. Urhom in Sv. Trojico in kurir Luka je v teh borbah padel. Dobil je strel tako natančno sredi čela, da smo se vsi čudili, ko smo ga našli bolj zgrbljenega kot ležečega za skalo nad Krvavimi pečmi, kjer je, čeprav je bila še zima, že poskušala cveteti krvavordeča resa.

Tako je odšel dobri partizan Luka in njegov članek o Rdeči armadi neslišno s tega sveta. Bolj neslišno kot potegne nagajivi in mehki veter od Rakitne čez Iško na Mokrc in zamaje njegova drevesa, ki se potem zlepa ne umirijo. Klanjajo in priklanjajo se drug drugemu in pri tem — tako se človeku zdi — prav gotovo da nekaj govorijo ali celo pojejo. Tako neslišno je odšel dobri partizan Luka s tega sveta, kot je bilo neslišno vse njegovo življenje. Odkar je prvič zajokal ob materi v neskončno daljnih Dragah na Kočevskem, odkar je zapustil šolo na Travi, odkar je prijel za svoje doživljenjsko orodje, sekuro in odkar je maja 1942 prišel v partizane. Bil je bolj nizek kot visok, a čokat kot tistih sto in sto drenovih dreves, ki rastejo po Menešiji, to je na svetu kmalu za Padežem in skoraj do Cerknice.

Slabe tri dni je še bilo do Lukove smrti, ko naju je zajela trda noč malo pred začetkom Menešije, nedaleč od Zavrha nad Borovnico. Kmalu je bila italijanska nevarnost na Zavrhu mimo, bližala pa se je druga, nevarna bela garda, ki je bila razstlana po Menešiji vse do Dobca naprej in ki je kljub mrazu prav rada nastavljala zasede, če že ne drugje pa prav zagotovo na tistem značilnem prelazu malo pod Vinjim vrhom. Za naju pa bi bilo takrat zelo dobro, če bi bila še tisto noč pri brigadi na Mokrcu, ali vsaj do jutra, čeprav sva imela za seboj zelo dolgo pot, ki jo je dobro poznal vsak notranjski partizan, pot iz Dolomitov do Zavrha.

Če je bila pot iz Dolomitov dolga in nevarna (nekaj deset belih postojank, med temi tudi tista v Žažarju — prekleti Žažar! —, od Italijanov zelo dobro zastražena proga Borovnica—Logatec, nič kaj varen in prijazen Ljubljanski vrh in še bolj nevaren Zavrh), sva jo prav dobro prehodila. Kmalu za Zavrhom pa sta se naju oklenili stari partizanski »civilni« nadlogi, trudnost in lakota.

Luka, čokat, močan in veliko mlajši od mene, je gazil sneg naprej. Kjer je zasadil močne noge, so obstale, moje pa so drsele in sem bil

velikokrat na tleh. Ni me niti zeblo, kajti na smrt utrujen človek ne čuti dosti. Morala sva naprej, ker sva morala. Žive duše ni bilo nikjer, nad Ljubljano je žarelo nočno nebo, nisva je videla, pač pa slutila, pred Borovnico nekje je žalostno piskal vlak, prav zelo daleč, morda nekje pri preserškem mostu ali še bolj levo, nekje pri Dolomitih, pa se je vsake toliko časa oglašal značilni tok-tok-tok tok. Počasi in preudarno, kot je to znala samo težka bređa.

Ni moglo biti prej in samo v tej noči se je v Luki spočel članek o Rdeči armadi. Iz Dolomitov sva odšla prejšnji večer zelo pozno, a sva prišla le malo naprej od Ključa, ko se je že začel delati megleni barjanski dan, je pa kazalo, da bo morda še sonce. Zaradi Italijanov in belih sva se morala ustaviti in predaniti ali vsaj počakati, da bo spet padla čimbolj gosta barjanska megla in tisti zelo zgodnji mrak, ki ga poznajo samo barjanski večeri in dnevi okrog novega leta.

Res se je zelo pozno pokazalo sonce, ki nama je odkrilo tudi vse, kar sva imela rada oba in kar imam — na srečo — lahko rad še danes, Luka pa že šestnajst let ne. Sonce nama je pokazalo ves lepi zimski svet od Dolomitov do Hrušice, Ljubljanski vrh, Krim, Mokrc, Kurešček in Ahac. Ne vem več natančno, če se ni videla med Golim in Ahcom tudi ribniška Velika gora, prav gotovo pa se je morala videti Vrhovska Grmada, suho-krajski hribi in prav na levo še košček Ilove gore in kljub snegu še vedno bela, bela cerkvena v Križki vasi desno nad Višnjo goro. Po vsem barju je ležala gosta megla, vendar je barje, njegove vasi in ljudje živelo, kajti slišati je bilo marsikaj, od težkih avtomobilov na vrhniški cesti do petja petelinov in vpitja otrok, ki bodo vselej kričali, veseli, in rasli.

To je bil dolg in lep počitek, kajti gozdovi na mogočnem Ključu so prijazni, polni mahu in tistega lepega in živega zelenja, ki ne umre ne pozimi in ne pod snegom in ki smo mu na Brezovici dejali zaspanček. Tega je bilo veliko še posebej na sončnih krajih in z Lukom sva, proti vsem vojaškim pravilom in postavam, kmalu okrog poldneva zaspala. Zbudil naju je zajec, ki se je moral zelo ustrašiti dveh čudnih zaspancev na zaspančkih, ali pa tudi plava sinička, ki je več kot za stavo prepevala nad nama.

Preden sva odšla na dolgo pot, sem še enkrat izvlekel kos papirja, ki so mi ga dali dobri tehniki na Hruševem in znova sem začel pol na glas prebirati Luki in sebi: »Novo leto prihaja, Rdeča armada prihaja. Prihaja z mečem v rokah, prihaja razžaljena in razjarjena vest sveta, prihaja strašna Rusija-Sodnica!« In še in še.

Bil je to znameniti Ehrenburgov članek, ki so ga tehniki na Hruševem ujeli in natančno zapisali. Članek, ki je potem ves čas spremljal ruske vojake in nas, partizane. Slovesne in mogočne besede so govorile in napovedovale rusko ofenzivo, vlivale so ponos in pogum, strašansko so grozile Nemcem in Italijanom in napovedovale so zmago, to je konec trpljenja in vojne. Te besede so bile velika blagovest, ki smo jo potem brali, prepisovali, študirali in analizirali sto in še večkrat.

Tudi dobri Luka jih je poslušal. In ko sva prišla h kraju, sva brala še enkrat in potem še enkrat. Potem sva odšla na dolgo pot in z nama, pred nama in za nama niso šle samo Ehrenburgove besede, temveč Rdeča armada. Dobro je bilo slišati lajanje psov in govorico ljudi, ko sva šla mimo prekletega Žazarja še skoraj podnevi, nisva se po daljši poti izogibala ne Ligojni ne Stari Vrhniki, šla sva še podnevi prek logaške ceste in železniške proge in huda pot čez Ljubljanski vrh do Zavrha je minila sama od sebe. Saj je šla z nama, pred nama in za nama Rdeča armada!

Kmalu za Zavrhom sem začel postajati strašansko truden in Rdeča armada se mi je začela zdeti še silno daleč. Toda za Luko je bila še vedno blizu, blizu pred njim, za njim, vstric in v njem samem. Zato je hodil in šel kot ura, ki je ni navila človeška roka. In takrat je Luka ob spremljavi take in svoje Rdeče armade snoval svoj članek, mislil in premišljeval s svojo pošteno pametjo in otroško dobrim srcem, premišljeval in ustvarjal si je svoj novi svet. Lepega, poštenega in dobrega, kot je lepa, dobra in poštena Menešija brez Italijanov in bele garde, kot je lepa Rakitna in popolnoma porušeno in požgano Ustje nad Iško. Pokonci je ostalo samo drevje. Nekaj je bilo ožganega in se bo gotovo posušilo, nekaj pa ga je ušlo uničujočim plamenom in bo še rodilo.

In res. Še lansko pomlad sem obiskal prav tisto zdravo tepko nad Zalo. Cvetela je in pozabila na vso julijsko strahoto in grozo leta 1942. Zavidal sem ji to veselje, prav na dnu srca pa ji tudi malo zameril, kajti človek ne more in ne sme pozabiti vsega nikoli.

Pod to tepko sva takrat z Lukom počivala. Pred nama je bil že Mokrc, a pod nama še strma in globoka Iška in Zala in strma pot na Mokrc. Okrog naju je bilo tiho prav vse, globoko v soteski sta šumeli le obe reki, na nebu so svetile neznansko mrzle zvezde, Rimska cesta se je cepila prav nad Ljubljano, Veliki voz pa je bil smešno prevrnjen in če bi vozil kar koli, bi vse raztresel.

Ne Luka ne jaz nisva vedela takrat in Luka ni izvedel nikoli za tajno brzojavko, ki jo je poslal Tito dober mesec za tem (31. januarja 1943) v Moskvo in ki se je glasila takole: »Vnovič vas moram vprašati, ali vam je res tako nemogoče poslati kakršno koli pomoč? Stotisočim beguncem grozi smrt od lakote. Ali res ni mogoče najti načina, da bi se nam pomagalo po dvajsetmesečni herojski in nadčloveški borbi?... Pri nas je začel razsajati pegavec, a nimamo zdravil, naši ljudje umirajo od lakote, a ne godrnjajo. Ti naši stradajoči ljudje dajejo našim borcem zadnji košček kruha, čeprav sami stradajo, žrtvujejo zadnjo nogavico, srajco ali obleko, sami pa hodijo goli in bosí v tem mrazu. Storite vse, kar je vam mogoče in pomagajte nam!«

Toda Moskva (Stalin) ni poslala ničesar, se je pa izgovarjala, da bi poslala, »če bi le to bilo mogoče« in nam svetovala: »Prosimo vas, razumite pravilno naš položaj in pojasnite ga tovarišem borcem. Ne bodite žalostni in napnite vse sile, da bi vzdržali to izredno težko bitko. Vi opravljate velikansko delo, ki je naša sovjetska zemlja in vsi svobodoljubni narodi ne bodo nikdar pozabili.«

Nihče ni bil takrat žalosten, ker ni prišla tako težko in upravičeno pričakovana kakršna koli že pomoč. Vsi smo verovali v Rdečo armado. Tudi Luka in še kako in zato je na Mokrcu tudi napisal o njej članek, ki pa ni izšel, ker je Luka junaško padel, zadet natančno sredi čela, tako, da smo se vsi čudili.

Vera v Rdečo armado nas je spremljala povsod. Tako kot nas spremlja danes vera v resnico, pravico in dobroto. Tiste tri velike resničnosti, ki jih je v sebi že uresničil dobri partizan in kurir Luka, v katerem ni bilo trohice zvijačnosti in neiskrenosti, Luka, ki se je boril za pravico proti krivici in nasilju, ki je imel zlato srce in rad vse in zato takrat tudi Rdečo armado. Pokopali smo ga tik ob poti, ki se po neskončni strmini iz Zale zravna proti Krvavim pečem. Da bi takrat ne jokali na glas, smo hiteli drug drugemu prav po otroško dopovedovati: »Le kako je mogel biti zadet tako sredi čela!« In prav to je bilo mnogo več, lepše in globlje kot znani Husov: »O sancta simplicitas«!

Kofce, zadaj Zajmenove peči

Moje gore

ANDREJ STEGNAR

Že kot otrok sem se zanimal za naravo in sem sam oblazil vse hribčke v bližini doma. Kot vajenec pa sem za uro (opoldanski enourni odmor) brž pospravil skromno kosilo, potem pa skočil vrh Pirmanc ali vrh Kamnika nad Tržičem, ob eni pa sem bil že nazaj na svojem delovnem mestu. Dokler nisem šel k vojakom, sem največji del prostega časa preživel v naravi. Prehodil sem vse Karavanke do Julijcev in Savinjskih Alp navzkriž in počez in dodobra spoznal gozdove pod Karavankami. Seveda sem prehodil tudi Julijce in Savinjske planine, vendar pa sem Karavanke najboljše poznal zato, ker so mi bile najbližje. Uril sem se v plezanju v pečinah Zelenice, Vrtače, Zajmenovih čeri, Škrbine in Storžiča ter sem 5. januarja 1927. leta sam priplezal po žrelu oziroma severni steni Storžiča na vrh. Ker sem bil le redkokdaj v družbi, je bila moja plezalna tehnika zelo primitivna, slonela je samo na vztrajnosti, resnosti in mogoče tudi na trmoglavosti, saj je ni bilo takrat stene, ki je ne bi bil preplezal, ako sem se je lotil. To niso bile kake posebne vrhunske plezalne storitve, vendar pa sem z njimi pridobival na spoznavanju terena, orientaciji, v

utrjevanju samozavesti, osebne zmogljivosti in fizični kondiciji. Nemalokdaj sem meril svoje fizične in duševne moči z močjo in zahtevnostjo sten v Karavankah, poznal sem najbolj nevarne prehode divjih koz, divjih lovcev in tihotapcev, pa tudi zelo skrite steze in prirodna zavetišča, ki sem se jih posluževal ob nevihtah ali slabem vremenu.

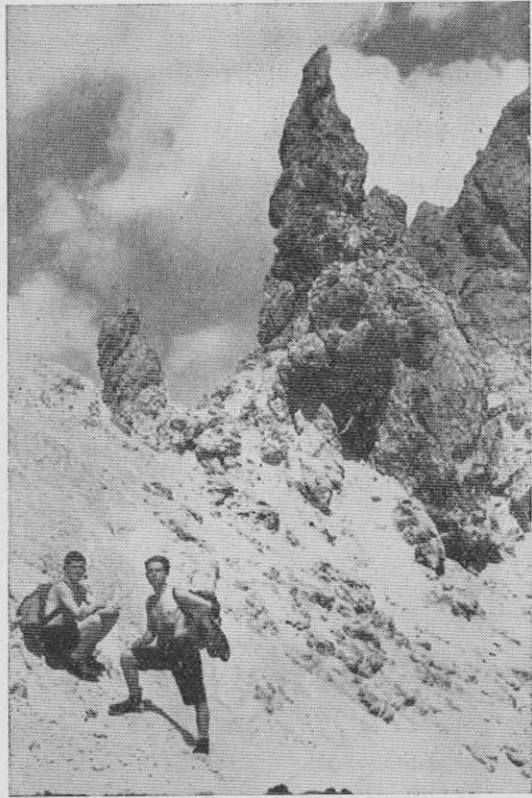
Kot mlad, navdušen planinec sem večkrat skočil preko Karavank tudi na Koroško in tako nekoč prav po naključju naletel v Vajdišah pri Borovljah na sestanek delavcev. Besede delavskih predstavnikov so me navdušile, zato sem vprašal po naslednjem sestanku. Ker sem sam tudi mnogo bral, posebno napredno usmerjeno literaturo, sem že nekaj vedel in razmišljal o delavskem gibanju, zato so me zahteve koroških delavcev pritegnile. Kot član kulturnega društva Svoboda pri nas sem tudi opazil, da so naši sestanki vse drugačni in da so zahteve po delavskih organizacijah in materialnih dobrinah koroških delavcev bolj resne in revolucionarne.

Ko je bilo južno pobočje Karavank nekako konec maja 1930 kopno, sem se spet odpravil na Koroško na sestanek delavcev. Tedaj sem se spoznal s tovarišem, ki me je naprosil, naj mu storim uslugo in prenesem preko meje pismo. To sem napravil in oddal pismo na naslov v Ljubljani, odgovor pa sem spet nesel osebno nazaj na Koroško. Tedaj sem izvedel, da že od leta 1928 drži preko meje »kanal«, komunisti iz Avstrije in Jugoslavije pa po njem spravljajo ilegalni partijski tisk.

Ob naslednjih srečanjih sem vedno sprejel manjše količine materiala, se seznanil s šiframi in dogovorjenimi znaki ter se tako vpeljal v kurirsko službo. Ker pa je bilo propagandnega materiala in literature vedno več, je bilo nujno, da se vzpostavi še ena zveza ali kanal preko državne meje. Na Koroškem so bile postavljene javke, zelo oddaljene druga od druge, tako prva pod Škrbino nad Selami, druga onstran Babe, tretja za Zelenico ali v Bistrici. Kdaj in na kateri izmed njih naj se oglasim, o tem sem dobil šifrirano sporočilo. Dokler sem prenašal manjše količine, sem se včasih poslužil tudi izkaznice planinskega društva v Trziču, s katero sem lahko šel tudi preko državne meje. Če pa je bilo materiala več in bi ne mogel neopaženo mimo graničarjev, sem se poslužil ilegalnega prehoda. Gorski svet je bil za kurirja seveda neomejen, a fizično zelo naporen in tvegan. Mnogokrat je bila teža materiala težja od 10 kg, pa tudi nad 15 in 20 kg. Kadar sem se oglasil na javki nad Selami, sem prekoračil državno mejo nekje na Kladvu ali Škrbini, potem pa sem preko velikih plazov nad Dolgo njivo mimo Šteguneka in Medvud ali mimo Javornika in Storžiča, kakor je bilo varneje, spravil material na dogovorjeno mesto. Ako sem se oglasil na javki onstran Babe, sem šel preko Korošice, po severni strani Košute, čez Veliki vrh od tu pa sem imel do Trziča več poti, ki sem jih zaradi konspiracije menjal. Če pa sem imel pot do javke na zahodu, to je Pod Rožco, sem hodil mimo Vrtače, Zelenice preko Begunjsčice, Prevalj in Dobrče ali za Stolom in dalje po dolini Drage do določenega mesta.

Preko ilegalne zveze ali kanala pa nisem prenašal samo materiala, ampak sem večkrat vodil tudi ilegalce, ki so imeli različne partijske naloge. Nekateri so morali bežati zaradi politične aktivnosti, da so ušli zaporom v stari Jugoslaviji, drugi so spet imeli nalogo, organizirati kanal naprej v Italijo, spet drugi pa so se vračali iz tujih držav domov na partijsko delo. Vsako skupino sem vodil po drugi poti.

Ko sem se v poletju 1931 na poziv oglasil na javki v neki vasi blizu Celovca, sem ugotovil, da je tukaj centralna javka kurirjev tudi za druga področja, ne samo za Jugoslavijo. Med seboj se nismo poznali, ker smo imeli strogo konspirativne naloge.

*Andrej Stegnar na ilegalni turi
preko Dolge njive*

Zaradi velike krize v industriji sem bil takrat brezposeln. Zato sem prevzel delo na planinski poti Zelenica–Vrtača. Delali smo trije planinci. V istem času se je vršil v bližini sestanek naših in koroških komunistov, ki bi se ga moral udeležiti tudi jaz. Šifrirano pismo, v katerem je bilo sporočilo, je čakalo zaradi moje odsotnosti doma in je kasneje prišlo v roke policiji. Po izdajstvu sem bil aretiran, po mnogih šikanah, pretepu in mučenju na ljubljanski policiji pa odpeljan v beograjsko Glavnjačo.

Vse tisto, kar je najbolj kruto, najbolj podlo in nečloveško, tisto, o čemer pošten kulturni človek ne more niti misliti, pa še mnogo mnogo hujše, to je bila beograjska Glavnjača. Plačanci izkoriščevalskega staro-jugoslovanskega režima so si vsak dan izmišljali hujše muke, s katerimi so mučili borce delavskega razreda.

Ko sem se čez devet mesecev vrnil iz Glavnjače spet v svoj rojstni kraj, sem šel že po nekaj dneh zopet ilegalno čez mejo. Oglasil sem se na starem mestu, prevzel zopet šifre in dogovorjene znake, postal spet kurir v službi KPJ, katere član sem že bil. Politične in gospodarske krize, v tem času porajajoči se fašizem, ogromna nasprotja in težave so pretresale države Evrope; vse to je terjalo krepiti delo KPJ, ki je zaradi diktature v januarju 1929 izgubila večje število svojih članov, a vendar vztrajno gradila temelj bodoči oblasti delovnega ljudstva. Večkrat sem v poznem popoldnevu ali zvečer vzel pot pod noge in se v ranem jutru vrnil z materialom, ki sem ga tudi že oddal dalje drugemu kurirju ali ga zakonspiriral. Šel sem tudi ob sobotah in se vračal v ponedeljek zjutraj, če je bila javka zelo oddaljena.

Ko sem se vrnil iz Glavnjače, mi je bila planinska izkaznica po nalogu okrajnega načelstva v Kranju odvzeta. Vseeno sem prosil predstavnike planinskega društva v Tržiču, naj mi izkaznico dajo, pa so na seji upravnega odbora mojo prošnjo zavrnil. Tako sem se vedno posluževal ilegalne poti.

Vsi prehodi so bili vezani z življenjsko nevarnostjo, kajti poleg policijskih agentov in domačih vohunov so si vsi graničarji, financarji in orožniki z vsemi močmi prizadevali, da uničijo kanal. Orožniki so potem, ko sem se vrnil iz Glavnjače, name močno pazili. Vedeli so, da v planine rad hodim in so slutili, da imam že spet opravka s »protidržavnim delovanjem«. Večkrat so za menoj povpraševali in me iskali, čakali so me v zasedah, zato sem bil silno previden.

Ko sem se nekoč vračal iz Avstrije, sem prenočil v Celovski koči, drugega dne pa sem se preko sedla na Vrtači spuščal proti Zelenici. Poln, težak nahrbtnik materiala sem skrnil na avstrijski strani, na meji pa sem z graničarji govoril in jim rekel, da grem na plezalno turo na Vrtačo. V resnici pa sem se vrnil po material, prekoračil mejo in hitel proti Zelenici. Tu so me opazili orožniki in mi začeli žvižgati, naj počakam. Hitro sem se obrnil, menjal smer in začel teči proti severni strani Begunjščice. Tudi orožniki so tekli za menoj. Ko sem v bližini velikega plazu iz Begunjščice na Zelenico lezel po severnem robu, so orožniki pričeli name streljati. Ponovno sem menjal smer in preden so orožniki pritekli na mesto, kjer bi me spet lahko imeli za živo tarčo, sem bil že daleč.

Nekoč je avstrijski kurir pripeljal na javko dva moška, a njuni dogovorni znaki se z našimi niso ujemali. Izkazalo se je, da sta bila špijona beograjske policije, ki se jima je posrečilo izvedeti za vse javke na poti iz Pariza do jugoslovanske meje.

V oktobru 1932 sem šel po večjo količino materiala na javko v Bistrici pod Rožco. Nazaj sem nosil 15 kg in sem bil po celodnevni hoji že precej utrujen. Na Begunjščici sem opazil neke ljudi, ki so se mi zdeli sumljivi. Izognil sem se in šel po drugače manj uporabljani poti na Dobrčo. Za spočitega planinca je pot dolga štiri ure. Čeprav lepa, pa ni bila zame takrat prav nič prijetna. Zato sem si jo hotel skrajšati, pa sem zavil v Tominčev graben. Prišel pa sem naravnost v orožniško zasedo. Tega dne me niso čakali samo tam, pač pa povsod, kjerkoli so vsaj malo mislili, da utegnem priti. V pomoč so jim bili tudi agenti ljubljanske policije, s katerimi sem se spoznal ob prvi aretaciji.

Za to sem presedel pet let robije v Mitrovici. Na njo mi je ostalo mnogo spominov, nekaj grenkih in težkih, a mnogo lepih. Tovarištvo, borbena, spoznavanje marksizma in vzgoja političnih zapornikov v revolucionarje, ki so bili vedno pripravljeni žrtvovati za stvar delavskega razreda svoje življenje — to je bila Mitrovica.

Ko sem se konec leta 1937 vrnil spet domov, je vodstvo naše Partije že bilo v deželi in so tako kurirski posli preko meje odpadli. Sicer pa je bilo ogromno drugega dela, saj je bilo delovanje komunistične partije v močnem poletu in razvoju.

A mene so gore in meja še vedno vabili. Konec leta 1938, ko je vrh Ljubelja visela zastava s kljukastim križem, smo se ponoči približali, strgali zastavo z droga in jo uničili.

Samo enkrat sem prejel poročilo iz Zagreba, naj spravim čez mejo neko osebo iz Avstrije. Tokrat nisem šel sam, ker sem slutil, da stvar ne bo lahka. Žena je bila stara okrog 60 let, kovček pa, ki ga je nosila, je bil zelo velik in težak. Iz javke onstran Babe sva čez sedlo Babe proti

vrhu Košute vlekla najprej žensko, navezano na vrvi, potem pa še kovček. Zaradi strahu pred pečinami sva ji morala zavezati oči. Bila je Židinja, ki je bežala pred fašističnim nasiljem in je nosila s seboj svoje premoženje. V Trziču sem jo namestil pri družini Mokorel, tja pa so prišli po njo tovariši iz Zagreba.

Vse do leta 1940 sem bil na raznih sestankih. Večina njih, tako konspirativnih kakor tudi masovnih, se je vršilo v prirodi. Nekaj časa smo imeli študijske in organizacijske sestanke v Tonačevi bajti pod Košuto, sestali smo se s tovarišem Žagarjem, Kardeljem in drugimi vrh Kroparske gore, masovni sestanek Stranke delovnega ljudstva za Gorenjsko je bil pripravljen pri Joštu nad Kranjem, a se ni vršil, ker je intervenirala policija, in še mnogo drugih.

V tem času so tudi petokolonaši že imeli organiziran kanal preko državne meje. Člani tržiške partijske organizacije smo to odkrili in tako izvedeli za skoraj vse kulturbundovce v Trziču. Točno smo vedeli kraje sestankov, ki so jih kulturbundovci imeli, ter smo vse sporočili tržiški žandarmeriji, ta pa je mirno šla preko tega. Kulturbundovci so večkrat hodili v Avstrijo po instrukcije, mi pa smo jih na različne načine ovirali.

Nekatere izmed njih je med in po vojni zadel zakon naše demokratične revolucije.

V maju 1940 pa sem bil zaradi delovanja zopet aretiran, na kranjskem glavarstvu pa sem izrabil priložnost in pobegnil. Ilegalno sem delal do oktobra 1940, ko sem ponovno padel v roke policiji in bil obsojen na dve leti. Kazen sem prestajal še pod Nemci. V mariborski kaznilnici so me skoraj uničili, saj sem prišel iz zapora tako prestradan, da sem tehtal samo 47 kg. Poslali so me v internacijo, od koder sem pobegnil in šel v partizane.

Leta zaporov in trpljenja so bila za menoj, pred mano pa svobodni slovenski gozdovi in gore. Tisti čas mi je kljub vojnim naporom vrnil spet dokaj fizičnih moči. V raznih težkih partizanskih situacijah mi je nešteto-krat pomagala hladnokrvnost, pravilna ocena, orientacija in telesna kondicija, pridobljena v mladih letih. Izkušnje, pridobljene v ilegalnih prehodih preko državne meje, v vztrajnem boju s hlapci starega jugoslovanškega režima in v strogi konspirativnosti so mi mnogo pomagale tudi v partizanih.

V gore hodim še danes in jih imam še prav tako rad. Gojim planinstvo in si prizadevam, da bi tudi mlademu rodu vcepili ljubezen do gora in do naše svobodne domovine.

Manifestacija mladih planincev v Završnici

IVAN VIRNIK

Pravzaprav je letošnje srečanje mladih planincev, tabornikov in srednješolske mladine v Završnici pri Žirovnici na Gorenjskem motilo edino izredno neugodno vreme. Bistveno je vplivalo tudi na spored prireditev, naredilo je križ čez številne poti mladih obiskovalcev. Slovesnost je bila prirejena v spomin na prvega sekretarja SKOJ-a Dragoljuba Milovanovića, ki se je leta 1922 ob prehodu državne meje smrtno ponesrečil v stenah Stola, ko je prinašal iz Avstrije večjo količino denarja za pomoč pri ilegalnem delu v domovini. Srečanje mladih planincev, tabornikov in

ostale mladine je bilo obenem tudi dostojna počastitev naše generacije izrednemu delu Zveze komunistov v njenih 40-letnih plodnih prizadevanjih za ustvaritev boljšega življenja naših ljudi. Uvodne prireditve so bile na sporedu že v soboto 26. septembra, ko so ob navzočnosti člana CK ZK Slovenije Franca Popita, nadalje predsednika Okrajnega odbora Zveze borcev Kranj Ivana Bertonclja-Johana in člana CK LMS Toneta Poljšaka na pokopališču v Breznici, kjer so pokopani posmrtni ostanki Dragoljuba Milovanovića, počastili pokojnikov spomin s skromno, vendar prisrčno komemoracijo. Po govoru člana OK LMS Kranj Viktorja Kralja o delu in življenju prvega sekretarja SKOJA so številne delegacije položile vence na grob Dragoljuba Milovanovića. Neposredno po komemorativni slovesnosti je sledilo odkritje spominske plošče prvemu sekretarju SKOJ-a, ki so se je udeležili član CK ZK Jugoslavije Boris Zihlerl, predsednik CK LMJ Mika Tripalo, član CK ZKS Franc Popit, predsednik PZS tov. Fedor Košir in drugi. Spominsko ploščo, ki je vzdana v skalo, je odkril sodelavec pokojnega Milovanovića in nekdanji znani revolucionar France Klopčič, ki je imel spominski govor, v katerem je s tehtnimi besedami označil pomen dela Dragoljuba Milovanovića v tedanjem času, ko sta bili prosta beseda in govor dejansko le na papirju. Relief je osnutek arch. Miklavža Mušiča. Po govoru člana CK ZKS Franca Klopčiča je sprejel predsednik ObLO Jesenice Franc Treven spominsko ploščo v trajno varstvo, medtem ko je Planinsko društvo na Koroški Beli preimenovalo pot na Stol v »Pot Dragoljuba Milovanovića«.

Naslednji dan je bilo vzlic neugodnemu vremenu v Završnici veliko zborovanje, ki se ga je udeležilo po približni oceni okrog 5000 mladih planincev, tabornikov in srednješolcev iz vseh delov naše države. Po uvodnih pozdravnih besedah predsednika ObK LMS Jesenice Romana Tržana je navdušeno pozdravljen spregovoril večtisočglavi množici predsednik CK LM Jugoslavije Mika Tripalo, ki se je v svojih izvajanjih dotaknil zlasti pomembnosti Milovanovićevega dela in njegovih življenjskih stremeljenj. Ob zaključku svojega govora, ki so ga udeleženci večkrat prekinjali z navdušenimi ovacijami, je Mika Tripalo dejal, da je pomembnost dela naše socialistične mladine v času NOB, ustanovitvi SKOJ-a in v letih svobodnega življenja v novi družbeni ureditvi še značilnejša in odločnejša, kajti danes nudi naša država svojim bodočim generacijam vse, kar je v njeni moči. Slavnostnega zborovanja so se udeležili tudi številni predstavniki našega političnega in družbenega življenja, med njimi član CK ZKJ Boris Zihlerl, predsednik ObLO Kranj Vinko Hafner, organizacijski sekretar OK ZKS Kranj Jakob Žen in ostali. Vzlic dejstvu, da je del prireditve zaradi neugodnih vremenskih razmer odpadel, je bilo čutiti med mladimi obiskovalci pomembne manifestacije naše mladine prijetno razpoloženje, kajti tudi dež jim ni pregnal volje, da s svojo navzočnostjo počastijo spomin mladega sekretarja SKOJ-a Dragoljuba Milovanovića, ki je star komaj dvajset let našel smrt v strmih stenah Stola. Vrhovi Stola so ostali odeti v meglo in skrivali željo, da bodo ob prihodnjem srečanju naših mladih planincev poskrbeli za še boljše razpoloženje in jim nudili ob njihovem obisku vse tisto, kar jim lahko nudijo, predvsem prijetno razpoloženje ob pogledu v dolino Završnice. Tu ob visoki skali dve iztegnjeni roki, hrepeneči po svobodi svojega ljudstva, s pretrgano vrvjo ponazarjata idejo, želje in prezgodnjo smrt mladega Dragoljuba Milovanovića, ki je izgubil svoje življenje v pečinah Stola. Njegovi ideali so zdaj doseženi. Doseženi s krvjo in žrtvami naših ljudi.

Janžovnikova domačija, Jame

Na Dobrovljah smreke cveto

STANE TERČAK

TO JE BILO TAKRAT...

Že dolgo je od tega in vendar se mi zdi prvo romanje na Dobrovlje, kakor bi bilo včeraj, četudi bo minulo kmalu pol stoletja.

Bilo je rosno jutro, ki je napovedovalo sončen dan, ko me je stara pestunja Franca, kratkohlačnika, ki mu je krojač meril hlače v vodi, kakor smo dejali (segle so le malo čez kolena), peljala iz Radmirja mimo Meliš in smrekovnega Holmca tja proti Kokarjem. Tam so bila takrat povsod še sajasta ognjišča črnih kuhinj, na katerih so se grelj piskri, ki so jih v prejšnjih desetletjih na lončarskih vretenih izdelali domači kokarski lončarji.

Tam nekje pri Kokarjih smo se zagrizli v dobroveljska pobočja, ki segajo s svojimi smrekovimi in bukovimi rokami v Zadrecko dolino prav do bele ceste, ki drži iz Nazarij proti Gornjemu gradu.

Dobrovlje se zajedajo pahljačasto v Savinjsko dolino. Na zapadnem delu, tam, kjer sonce zatone, se drže Dobrovlje pri Slapeh in Rovtah Menine planine za roko kakor otrok matere za krilo.

Ljudje na Dobrovljah pravijo, da so Dobrovlje »razparcelirane«. Razdeljene so na Mozirsko, Braslovško in Vransko Dobrovlje. Meja, ki ni

prava meja, se vleče od Jošta preko Tolstega vrha, Katarine in Črete tja preko Tisovca in Jugove domačije v strmih Zovneških razvalin proti Podvrhu.

Središče Dobrovelj je Čreta, ki je na mozirski strani, spada pa k Vranskemu. Je na pol pota med Zadrečko dolino in trgom Vransko. Tja gori k Čreti so bile obrnjene oči nas vseh, ki smo rinili takrat na Dobrovlje. Pod košatima lipama smo sedeli in gledali v Zadrečko in Savinjsko dolino. Vasice ob belih cestah, ki se pri Nazarjah, kjer se pričinja Zadrečka dolina, ločita, so se nam zdele kakor jagode na paternoštru. To je bila paša za oči. Vsak si je s Črete lahko ogledal od zgoraj svojo rodno vas, prenekateri pa še svojo rojstno hišo. Tam v mežnariji pa so dekleta prodajala »porcijone prate«, seveda brez salate, ki je je itak doma dovolj. Točile so pravega bizelanca, ki ga sedaj ni več dobiti. Takrat se je po vseh gostilnah Savinjske in Zadrečke doline točil samo bizelanec. Biti pa je moral seveda rdeč. Le tak redi kri.

Na robu pobočja pa so strelci, opasani z belimi predpasniki, s kajfeži na dolgih leskovih drogovih užigali možnarje, da je odmevalo po vseh Dobrovljah, tja doli v obe dolini. Tako so strelci oznanjali dolincem, da je na Čreti »lepa nedelja«. Ob takih »lepih nedeljah« se je na Čreti pa pri Joštu, Urbanu in drugod po Dobrovljah, kjer so obhajali »lepe nedelje«, zbralo čuda dolincev, da o Dobrovcih ne govorim. Ti so bili navzoči kar vsi, razen čuvarjev na domovih. To so bile najlepše priložnosti, da so se dobroveljske samine pogovorile z dolino o letini in suši (na Dobrovljah je voda v velikih čišlih, ker je je malo), o vlaki in kupčiji. Vse to so složno zalili, da se je prenekateri obiskovalec »lepe nedelje« opotekal po kolovozih in kresal z nakovanimi kvedri iskre po trdih skalah.

Med fanti in dekleti, ki so prišle iz obeh dolin, se je sklepalo prijateljstvo. Iz norčavih iskric, ki so se lesketale v vedoželjnih očeh, pa so šli bliski iz ene do druge skupine. To so bili najsvetlejši trenutki take »lepe nedelje« za mlade ljudi iz doline in Dobrovelj. Taki topli pogledi vžgo srca! Toda drži vsak dan bolj: Dolina vleče, navzdol gre laže in z manjšim trudom. Tudi dobroveljski hudourniki teko vedno le v dolino. Na Dobrovljah se zgaraš, koš na hrbtu je za zajutrek in južino. Hoja postane težka in okorna, roke žuljave. Mladost pa je samo ena in še kratka povrhu. Kolo časa se vrti vedno le naprej in dobroveljska dekleta to dobro vedo. Njihovi pogledi so obrnjeni v dolino.

Dobrovlje so bile do nedavna povezane s samimi kolovozi, ki so bili križev pot za živino in ljudi. Po teh kolovozih so se namučili snopi mišic drvarskih in furmanskih rok. Te kolovoze so namočile znojne srage Dobrovcev. Sedaj je tudi tukaj drugače. Dve cesti sta zaorali v drvarske riže, hudournike in skalovje. Z mozirske in braslovške strani so cestarji z dinamitom, krampi in lopatami napadli Dobrovlje.

Že za časa prve svetovne vojne so angleški vojni ujetniki pričeli z delom na cesti iz Zadrečke doline proti Čreti. Dela so v bivši Jugoslaviji zastala. Denarja ni bilo več, spomin na Angleže pa je ostal. To so angleške barake, kakor jih ljudje imenujejo še danes. Tu domujejo sedaj dobroveljski drvarji, ki si bodo letos postavili preko ceste novo barako. Cesto so pred leti nadaljevali in jo bodo sedaj končali.

Po lepi avtomobilski cesti se iz doline lahko pripelješ v bližino Črete in v bližino Jošta. Še malo, pa bo Jošt, ki leži že na vranski strani, povezan z Zadrečko dolino. Partizansko cesto so pred leti pričeli graditi tudi z braslovške strani pri Letušu. Letos bodo na vrhu. Šla bo po sredini Dobrovelj in se bo povezala s cesto, ki pride iz Zadrečke doline. Tako bodo Dobrovlje

Čreta – prizorišče borb na Dobrovljah (26. X. 1941 in 6. XII. 1944)

v nekaj letih imele svojo »avtostrado«. Plohi se ne bodo več valili po drvarskih »rižah«. Les bo očiuvan, spravilo lažje in zaslužek večji. To si Dobrovci tudi krvavo zaslužijo.

Če vprašate Dobroveljskega Miho, kje bi morala biti speljana »prava« partizanska cesta, vam bo pokazal kolovoz, ki prereže Dobrovlje na dvoje od vranske strani preko Dobrovnikove domačije in gre pod Janezom in Pavlom proti Nazarjam. »To je prava partizanska cesta. Tod smo vozili vsa leta okupacije do osvoboditve. Takrat, ko je bila Zgornja Savinjska dolina osvobojena, smo vozili noč in dan. Ta cesta je bila prava povezava med Zgornjo in Spodnjo Savinjsko dolino. Seveda, danes je ona druga partizanska cesta gospodarsko mnogo važnejša. Skoro vse samine in gozdove poveže in vse kolesnice kolovozov teko v njo. Laže bo voziti hmelj v Žalec in plohe v Nazarje na žago.«

Stara Franca, ki že štirideset let počiva na pokopališču v Radmirju, je večkrat dejala: »To je bilo takrat, ko so moj rajni oče prinesli iz »flosarske rajže« domov astrahanko.« Leto, v katerem so oče prinesli astrahanko, ni bilo važno. Važno pa je bilo savinjsko splavarstvo, ki je bilo takrat na moč gospodarsko donosno in se je med drugim odražalo v pravi, pristni astrahanki, ki si jo je lahko kupil »flosarski birt« tam doli ob Črnem morju za prave zlatnike. Savinjski splavarji so prodajali les svojih splavov, ki so jih plavili po Dreti, Savinji, Savi in Donavi prav do Črnega morja, samo za zlatnike. Ko so se vračali iz neznanih dežel domov, so imeli okoli vratu majhne usnjene vrečke in v njih so žvenketali pravi zlatniki. S tako astrahanko, kupljeno tam doli, je šel »flosarski birt« tudi v grob. Na parah mu je ležala ob vzglavju, da jo je imel na drugem svetu takoj pri rokah, včasih pa so mu jo dali na glavo.

V onih starih časih, o katerih je govorila stara pestunja Franca, je bila prava astrahanka znak imenitnosti in prave flosarske veljave.

Dobrovci so se le redko udeleževali teh daljnih »flosarskih rajž«, toda njihovega lesa od Slapi in Rovt, podnožja Tolstega vrha, Črete in Katarine, pa tja do Podkraja in Podvrha, je šlo nič koliko tja v daljne kraje. Dobrovlje so imele velike zaloge lesa za »flosarske birte«.

»... To je bilo takrat. Ko smo hodili v Črno, Kamnik in na Vransko.« To so tri najvažnejše prometne poti v prejšnjem stoletju za vse Zgornje Savinjščane. Čudno? Ne! Zgornji Savinjščani so bili s Koroško povezani s potjo preko Travnika in Komna. Tod si prišel najprej v Črno, ki jim je bila mnogo bolj domača in njihova kakor pa kraji niže Mozirja. Vse njihove gospodarske in družinske vezi so se pričele in nehale tam gori, kolikor jih ni potegnil Podvolovljek, Štajerski Kranjski Rak, da so zavili proti Kamniku. Kraji niže Ljubnega pa tja proti Gornjemu gradu so se zvesto držali Črničva, Kamnika in Lipe.

Lipa je sedlo na Dobrovrljah, kjer je šla in deloma še gre glavna prometna pot preko Dobrovelj na Vransko, proti Trojanam, Tuhinjski dolini in še dalje. Danes je ta pot že skoro pozabljena. Avtobusni promet jo je pokopal. Le stari ljudje se je še dobro spominjajo...

SMREKE CVETO...

Za Katarino, na robu največjega več sto metrov globokega prepada, ki kaže svoje ostre robove v dolino in sega do vznožja Grmade, smo posedli. Zaprli smo za trenutek oči, nosnice so se nam v čistem, po smrekovi smoli dišečem planinskem zraku razširile, ko nam je zaplul v pljuča. Napočil je najlepši trenutek na turi. Na vse pozabiš in se ves predaš gori in gozdovom, razgledu in planinskemu miru. Si tih in negiben, v tebi pa je tista velika ubranost in sproščenost, ki ti jo lahko podari samo gora.

Na široko so se odprle oči. Na nasprotni strani doline se je košatila Radegunda, desno od nje so se belile sončne samine šmihelskih gospodarjev, više na presedljaju je čepela Mozirska koča. Od nje proti Goltem preko Verbučeve planine in Šmihelu se vidi razdejanje planinskega požara, ki bi bil skoro usoden za vse Golte.

Na desni vstric Tirskih peči sameva Konjšca z mladim macesnovim in smrekovim zelenjem. Pasovniki in planinski travniki so na njenem obrazu izginili. Pred nekaj desetletji so jih še kosili. Po dvajset in več planinskih koscev je kosilo tam gori. Travnate redi so se videle iz doline kakor orne brazde. Tam pod njo so Migojnice s starim gradiščem, kamor je hodil stari Penkež iz Radmirja kopat zaklad. Na kresno noč je šel še v ris, da bi mu sam hudobec dodelil zlatnikov. Denarja v tej noči ni pričakal, toda okoli risa, ki ga je začrtal z leskovo palico, ki jo je vzel iz velikonočne butare, so se začele sprehajati same nogavice, ki so se večale in širile, da so staremu Penkežu vstajali lasje na glavi. Ni mogel več zdržati. Poškropil se je z »žegnom« in jo ucvrl po Gračenci, da si je obrusil noge do krvi, ves srečen, da se je lahko doma zaril v dišečo seno na svislih.

Na levi od Konjšče boljše v dolino Tirske peči. Srednja skupina skalovja ima upodobljen obraz najhudobnejšega graščaka iz Megojniškega gradu. Ta je ob potoku Gračenca pri Okonini imel vzdigni most, da je napadal potujoče. Za svoje grehe je zaklet v Tirskih pečeh.

Pod pečmi je najviše ležeča Tirska domačija. Ustno izročilo, ki ga je vedela povedati stara pestunja Franca, je, da se bo tirski družini rodil sin, ki bo ležal v zibelki, izdelani iz smreke s tremi vrhovi. Ta smreka

bo rasla pod Tirskimi pečmi. Ko bo deček pasel pod pečmi ovce, bo ubil črnega modrasa, v katerega je zaklet hudobni graščak. Tako ga bo rešil prekletstva in dobil zaklad, ki ga je skušal dobiti v svoje roke že stari Penkež.

Smreka s tremi vrhovi še ne rase pod Tirskimi pečmi in tudi zibelke še ni mogel Tiršek iz njenega lesa iztesati. Tirškov rod pa še ne bo izumrl. Pri hiši je mlado življenje.

Pri Radmirju se cesta odcepi proti Gornjemu gradu. Nad radmirsko gmajno, ki je sedaj posejana s hišami, je Frančiškova cerkev, kjer domuje tudi Barbara. Ta dva svetnika sta v prejšnjih stoletjih pomagala proti vsem boleznim, posebno bogatinom. Vsi svetni fevdalci v Evropi so se zatekali po pomoč. Na seznamu darovalcev so graščaki in kralji od Marije Terezije do samodržca ruskega carja. Marija Terezija je za ozdravljenje svojega sina Jožefa II. podarila Frančišku zatega princa v teži ozdravljenega Jožefa. Ta zlati kipec so tatovi Barbari in Frančišku ukradli. Za spomin pa so Frančišku pustili njegovo kapo. Jožef pa se jima je, ko je odrasel, oddolžil tako, da je začel zapirati samostane, njegovi ljudje pa so obrusili najlepše zlate okraske na kelihu, ki ga je Frančišku darovala mati Terezija. Od takrat, ko so ukradli tatovi zatega princa, je v zakladnici spal vsako noč mežnar, ki je imel ob vzglavju bridko sabljo, da je branil zaklad.

V smrekovem Homu so ob cesti še danes vidne razvaline vislic, ki so jih postavili gornjegrajski sodnijski gosposdije, da so krojili razbojnikom pravico. Ljudje jim pravijo »gavge«. Od tu prideš v pičli pol uri v Gornji grad, kjer so domovali tudi ljubljanski škofje. Pri vhodu v mesto, vstric gornjegrajski šoli, je ob cesti majhna hišica, ki skriva velike zaklade. Tu je gornjegrajska domačinka, ki jo je izpeljala sla po daljnem svetu tja v Carigrad, živela na stara leta. Njen mož, eden najbogatejših trgovcev v Carigradu, je na dražbi kupil nekaj preprog zadnjega turškega sultana in njegovo slonokoščeno igralno mizico. Sita življenja in sveta je prišla imenitna gospa umirat v tihoto Gornjega gradu. Po njeni smrti so ostale te dragocenosti v spomin nanjo...

Na Tolstem vrhu, najvišji točki Dobrovelj, je zahrumelo. Veter se je zagnal v stoletne smreke, da so se njihove krošnje s košatimi vejami komaj ubranile njegovega objema. Hrušč v planini nas je vzdramil. Kanja, visoko nad nami, je rezko zapiskala in s širokimi zamahi kril zaplavalala za Čreto.

»Poglej, poglej!« Vsi smo pogledali v smeri Tolstega vrha. Iz gozdov planine se je utrgal kakor plaz bel, rumenkast oblak in zavil v svoj objem vse pogorje... Zadišalo je po zraku, oblak nas je objel za trenutek in nam napolnil nosnice z nečim neznanim. »Oh, saj ni nič! Le smreke cveto na Dobrovljah...«

PO STARIH SLEDOVIH...

Na Tolstem vrhu so smreke najbolj »tolste« na vseh Dobrovljah. Mnogo gozdov sem že prehodil, toda smreke, ki rastejo po Zgornji Savinjski dolini, se ne morejo glede debelosti meriti z njimi. To so dobroveljske sekvoje. Letos so pričele sekvoje na Tolstem vrhu padati pod sekirami in specialnimi žagami. To je blagodat ceste, ki jo je zgradilo Gozdno gospodarstvo Nazarje.

Od takrat, ko so se ljudje stalno naselili na Dobrovljah, pa do danes ni na Tolstem vrhu kaj prida pela drvarska sekira. Les se je odtod le

težko spravljal v dolino, za potrebe pa ga je bilo bliže samin na pretek. Greš po ozki, komaj zaznavni gozdni stezi od Kreflove domačije povprek po gozdovih Tolstega vrha in vidiš velikane, da bi jih več mož ne objelo, kako gnijejo in razpadajo. Tako pripravljajo lehe, da bo plenjalo novo semenje. Tako je bilo stoletja in tisočletja tam gori. Tako je bilo tudi takrat, ko je človek kamene in bronaste dobe lovil svoj plen po teh gozdovih in na smrt branil svoj življenjski prostor pred vsiljivci.

Tako je bilo tudi potem, ko se je umiril in je na prisojnih jasad od Jošta do Črete in še naprej do vzhodnega roba Dobrovelj posadil prve gomolje in žito, da je bilo življenje lažje in pogled v zamegljeno in poplavljeno dolino vedrejši...

Da je bilo že v tem času na Dobrovljah res življenje, mogoče že prej, pričajo najdeni srpi iz bronaste dobe, ki so razstavljeni v Mestnem muzeju v Celju. Le škoda, da je najdišče zabeleženo skopo, preskopo: Čreta pri Vranskem.

Kdo ve, kaj vse skrivajo Dobrovlje v svojih nedrjih! Dolga je pot od Štrukljevih peči, Štibernice, Zelene jame in ostalih znanih in neznanih jam nad Borovnikovo domačijo pa tja preko Janeza in Pavla.

Dobro se še spominjam, da sem v mladosti doma občudoval nad pol metra dolg izredno lep kapnik, ki ga je oče prinesel z lova na Dobrovljah. Nanj je napisal: Štibernica.

Stoletja so minula. Na obronkih Dobrovelj so zavladali fevdalni gospodje. V Podvrhu na obronkih Dobrovelj na strmi skali so si pozidali grad, pravo jastrebovo gnezdo. Od tu izvira Žovneški rod. Tu je tekla zibelka dedom Celjskih grofov. Rod Čeljskih je izumrl... Le na strmi skali se še v mesečnih nočeh beli golo, pošastno zidovje z okroglim stolpom, sova mu druguje. To je edini spomenik nekdanje slave...

Blizu tod mimo drži nadelan kolovoz v strmino mimo Turnškove kmetije do Jugovine, ki sloni na vrhu odsekanega grebena. Nizka hiša in gospodarska poslopja so krita s slamnato streho. Od vseh strani so s streh speljani leseni žlebovi v globok vodnjak sredi dvorišča, ki daje samo kapnico za ljudi in živino. Ob suši, ko še kapnice zmanjkuje, je hudo. Živino hodijo napajati po pol ure daleč.

Od Jugovih se lahko po složnih poteh pretegneš do cerkve Janeza in Pavla (l. 1495), pa tja proti Urbanu, ki je najstarejša (l. 1426), če ni še Jošt starejši. Najiminitnejša pa je Čreta.

To so pokale mišice in lile potne srage po razoranih obrazih tlačanov iz doline in vrhov! Toda nič zato. Vse v čast božjo in slavo posvetnih in cerkvenih gospodov!

Na Dobrovljah so na vsakem koraku posebnosti. Zazdi se ti, kakor da si stopil na pravi pravcati kraški svet, poln jam in vrtač. Ne daleč proč pa že zaživiš v belokranjskih stelnikih. Po vrhovih te pozdravljajo prave planinske košenice, v zavetnih njivah z rdečkastorjavo zemljo pa plenja pravi savinjski golding, ki pomaga preživljati dobroveljske domačije.

Dobrovlje so preprežene od vseh strani z lesenimi drogovi, ki se po ozkih posekah vzpenjajo iz doline. Na njih so pritrjene žice, ki jih napaja električna struja. Saminam prinaša luč in jim pomaga pri vseh kmečkih opravilih.

Kadar potegne veter preko gozdov in posek, vrtač in stelnikov, se zamajajo na drogovih električne žice in v njih zazveni ona značilna kovinska pesem, ki obeta tudi Dobrovljam napredno in lagodnejše življenje...

Sv. Urban na Dobrovljah

V BORBI ZA SVOBODO

V zgodovini narodnoosvobodilne borbe je v okupirani Spodnje Štajerski izjemen položaj, posebno v prvih dveh letih. V teh letih so bile Dobrovlje središče odpora. V tem najtežjem času so se na Dobrovlje stekale vse partizanske poti. Kurirji s Pohorja, Kozjanskega in Moravč so prihajali dvakrat na teden na partizanski »Pugled«, jaso, z najlepšim razgledom tja v dolino do Trojan in proti Celju, ki se košati nad Borovnikovo domačijo, najzavednejšo partizansko postojanko.

Na »Pugledu« je gospodaril glayni kurir Dobroveljski Miha, ki je imel na robu gozda ob jasi, blizu podzemeljske jame, majhno pločevinasto škatljo, kamor so shranjevali kurirji pošto. Miha je bil prebrisana buča. Kadar je pričakoval kurirje, je bil vedno vsaj streljaj oddaljen od določenega prostora. Tudi na njihovo dogovorjeno znamenje, žvižg pesmi: *Bratje, le k soncu, svobodi*, se ni nikoli prav zanesel. Kdo ve, kaj vse se lahko preveč zaupljivemu človeku primeri. Nemških zased, nepovabljenih in nezaželenih tičev je bilo po pogorju vedno na pretek. Pa si kar takole mimogrede v pasti, iz katere ni več izhoda. Bilo je treba izkušenj. Divji lovci jih poznajo. Miha je včasih v stari Jugoslaviji tudi to umetnost poizkušal.

Iz »Pugleda« je šla pošta skozi Mihove roke naravnost v štab II. grupe odredov, ki se je stalno premikal. Tako je prenašal in shranjeval Miha pošto vse leto 1942. Potem je pa tako ni bilo treba več. »Smo se prestavili v Zgornjo Savinjsko,« ti bo Miha zabrusil.

Še julija 1941, takoj po ustanovitvi, je Savinjska četa odšla iz libojških gozdov, kjer se je formirala, na Dobrovlje. Na Tisovcu je imela svoj prvi bivak in pri Osetovem vinogradu je sprejela svoj prvi ognjeni krst. Te prve izkušnje so pokazale, da se je treba stalno seliti.

Četudi so po vseh Dobrovljah raztresene samine, vendar je še ostalo dovolj vrtač in globeli, skoro neprehodnega skalovja in goste bukove podrasti, da se potuhneš in da te živ vrag ne najde. To je bilo potrebno takrat, ko so bile vse cerkve po Dobrovljah polne posebne vrste romarjev, ki so hodili v posebnih procesijah na božjo pot in so ostali tam do trde zime. Nemški soldateski in raztrgancem so cerkve po Dobrovljah služile za postojanke.

Dobroveljski Miha večkrat s ponosom poudari: »Včasih smo bili tako blizu skupaj, da smo slišali njihov pogovor. Tudi ure nismo potrebovali. Ko so Nemci menjavali svoje straže, smo jih menjavali tudi mi. Nihče ni bil pri stražarčenju prikrajšan, nihče ogoljufan. Na zimo 1942 pa smo odšli. Dobrovlje so bile pozimi same.«

Po letu 1942 Dobrovlje v vojaškem oziru niso pomenile mnogo. Večje partizanske edinice se niso zadrževale več na Dobrovljah. Ves čas do osvoboditve pa so ostale sedež in zbirališče političnih aktivistov.

Dobrovlje imajo zelo posrečeno geografsko lego. So nekako v sredini vsega ozemlja, ki je bilo partizansko. Razdalje na Moravško do Save, Kozjansko, v Zgornjo Savinjsko dolino in Pohorje so bile precej enake. V prvi dobi pa so Dobrovlje imele tudi po vojaški plati veliko veljavo. Od tu so lahko partizani nadzorovali prometne poti v Zgornjo Savinjsko dolino in preko Trojan na Moravško.

Povsod po Dobrovljah so partizanski grobovi od Slapi pa tja do Juga.

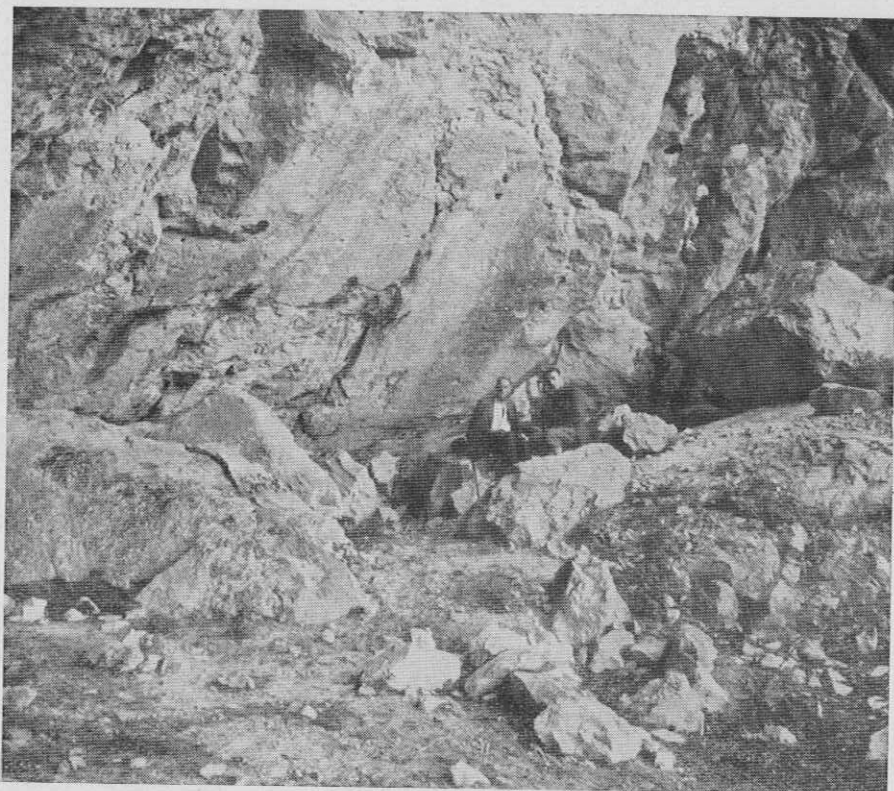
Na mnogih poslopjih dobroveljskih kmetij vidiš novo strešno opeko — znak, da je bila kmetija požgana. Če povprašaš pri taki hiši, ti skoraj povsod povedo, da je bil gospodar ustrelen kot talec. Dobrovlje so dale za našo svobodo velik krvni davek. Zato so Dobrovlje najbolj naše.

Od Črete do Katarine je komaj dober streljaj. Ob poti na gozdni jasi tik znamenja je lepo okrašen partizanski grob. Niže v gozdu sta še dva pozabljena grobova. To so zadnji spomini na nemško ofenzivo v l. 1944 v osvobodeno Zgornjo Savinjsko dolino. Tukaj je prekrizala Nemcem pot Šercerjeva brigada. Ne daleč od tukaj, nad Zakrajškovimi pečmi za Katarino, je imel I. štajerski bataljon svoje taborišče.

Med taboriščem I. štajerskega bataljona v eni največjih in najzanimivejših dobroveljskih vrtač, ki jo imenujejo ljudje Musovko, med Ramšakovo in Tesnikovo domačijo in taboriščem za Katarino je najtesnejša zveza. Ti dve taborišči I. štajerskega bataljona sta v l. 1941 najvažnejši in zadnji pred Brežiškim pohodom. Važni sta tudi zato, ker lahko po njih določimo čas, kedaj je prišel komandant Stane k polnoštevilnemu bataljonu.

Po napadu na Šoštanj v noči od 7. na 8. oktober 1941 se je bataljon umaknil do Lepe njive, kjer je predanil. V naslednji noči se je potegnil pri Soteski med Mozirjem in Letušem preko Savinje nazaj na Dobrovlje. Med 10. in 11. oktobrom se je bataljon ustavil v Musovki in si tukaj uredil taborišče. V Musovki so bile Savinjska, Revirska in Pohorska četa, ki so sestavljale I. štajerski bataljon. Komandir Savinjske čete Jože Letonja-Kmet je vodil bataljon v Stanetovi odsotnosti. Revirsko četo je vodil Lojze Hochkraut, Pohorsko po znani španski borec Miha Pinter-Toledo. Vsaka četa je imela določen prostor za taborišče in tudi svojo kuhinjo. Taborišče Musovko so stalno obkrožale partizanske patrolje. Ponoči so imeli eno stražarsko mesto, podnevi pa dva. V hrani so bataljonu najbolj pomagali Ramšakovi in Kokovnikovi.

Po nekaj dnevih logorovanja, datuma se nihče točno ne spominja, je prišel z revirjev po kurirski vezi komandant Stane. Pripeljal ga je kurir

Zasilna bolnišnica v Skarjevih pečeh – Rovte

Curk. Stane je takoj prevzel komando nad največjo partizansko silo na Štajerskem.

Naslednji dan in še ponoči je zasedal štab bataljona v Tesnikovi hiši, ki je na robu gozda in oddaljena komaj nekaj sto metrov od Musovke. V tej hiši se je izvršila pregrupacija bataljona. Odslej so se čete imenovale prva, druga in tretja četa. Tudi moštvo prejšnjih čet je bilo porazdeljeno med četami.

Osemdesetletna, majhna, drobna ženička Uršula Velan, ki stanuje sama na Tesnikovi domačiji, ki jo je že dodobra objedel zob časa, se tega sestanka še dobro spominja: »Bilo je nekako sredi oktobra proti večeru, ko so prišli k meni partizani. Bila jih je polna hiša. Mizo so postavili na sredino sobe in se pogovarjali vso noč. Ves čas med pogovorom so trli orehe, ki so tisto leto dobro obrodili. Zjutraj, ko so odšli, je bilo po tleh polno orehovih luščin.«

Po izjavi Dobroveljskega Mihe so bili na sestanku vsi komandirji in politični aktivisti, med njimi tudi Dr. Božo Mravljak-Mrož iz Šoštanja, ki je kasneje padel v Pohorskem bataljonu.

Takoj po pregrupaciji borcev v četah je bataljon spremenil tudi taborišče. Pomaknili so se preko Črete za Katarino nad Zakrajškove peči. Od tukaj se je izvršila 25. oktobra 1941 ekonomska akcija na Čmakovo graščino Štrosnek na Gomilskem, ki je bila uvod v borbo pri Katarini naslednji dan popoldne. Borba pri Katarini na Dobrovljah je podrobno

opisana v knjigi »Med Mrzlico in Dobrovljami« (str. 88–97), in jo splošno imenujejo »borba na Čreti«.

Sto metrov od Katarine je Strožičeva domačija, ki je bila ves čas borbe med partizani in Nemci pod ognjem. Gospodinja Frančiška Strožič pravi o tej borbi: »Dne 26. oktobra 1941 okrog 9. ure dopoldne sem zagledala partizane okrog obrambnega zidu pri cerkvi Katarine. Približno ob 13. uri je prišel v hišo neki partizan, ki ga nisem poznala in mi dejal, da naj ostanemo vsi v hiši. Prva borba se je pričela okoli pol dveh popoldne. Pri nas je zapadlo prejšnjo noč veliko snega, gotovo ga je bilo okoli pol metra. Borba je trajala z malimi presledki do pol šestih zvečer. V času borbe ni prišel nihče v našo hišo.

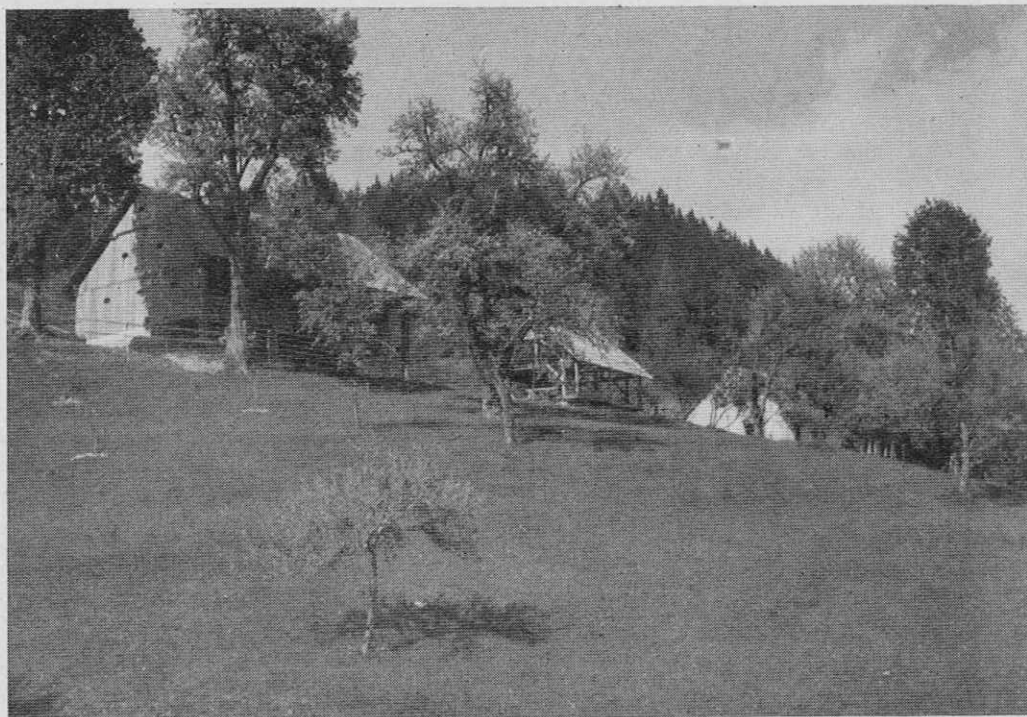
Po končani borbi je prišel k nam v kuhinjo premočen in silno utrujen partizan. Po dolgem oklevanju sta se z možem dogovorila, ker je bil videti popolnoma izčrpan, da lahko ostane na toplem v hiši in ne v hlevu, kakor je bilo govora v začetku. Njegov premočeni plašč sta z možem razgrnila po topli peči, da se čimpreje posuši. Komaj sva to opravila, so vdrli Nemci v hišo. Partizan je potegnil revolver in pričel streljati po Nemcih na vežnih vratih. Nemci so s streljanjem odgovorili in partizana ubili v hiši.

Kmalu nato so Nemci pripeljali v hišo majhnega, drobnega partizana in ga pričeli zasliševati. Povedal ni ničesar. Dejaj je samo »Ali me ubijte ali pa me izpustite!« Nato so ga zvezali in pričeli zverinsko pretepati. Nezavesnega so med pretepanjem vlekli na sneg pred hišo. Mučenje tega partizana je trajalo od desetih zvečer do ene ure zjutraj. Takrat je ta drobn partizan izdihnil. Nemci so oba mrtva partizana pustili kar v hiši in odšli. V hiši sta ostala od 26. do 30. oktobra. Ta dan so prišli po mrliča in ju odpeljali na Vransko. Pokopana sta na pokopališču.«

Na Strožičevini od takrat ne žive več domači. Gospodarja so po borbi odpeljali v zapore Starega piskra in nato v Maribor, kjer so ga na dvorišču sodnih zaporov kot talca ustrelili. Žena pa jih ni čakala doma. Odšla in se skrivala zdaj tu zdaj tam do osvoboditve. Njena pot je bila pot desetnice od Litiije do Maribora. Iskali so jo, toda našli je niso. Tako se je rešila taborišča in smrti. Po osvoboditvi je ostala na Vranskem.

Kdo sta bila ubita partizana v Strožičevi hiši? Ime prvega je neznano. Drugi, majhen in droban, je bil Stanetov kurir Avgust Lukanc-Brglez. Spomeničar Dobroveljski Miha pravi: Pri Strožiču ujeti partizan je bil Avgust Lukanc-Brglez. Komandant Stane, ki je v času borbe bil v dolini po politični liniji, ga je poslal na Dobrovlje, da nas obvesti o koncentraciji Švabov. Že na javki pri Čulku na obronkih Dobrovlja so kurirja Brgleza opozorili, da je nadaljnja pot na Dobrovlje nevarna, ker je tam polno Nemcev. Avgust Lukanc pa se na ta svarila ni oziral in je hotel na vsak način izvršiti Stanetov nalog. Tako je padel v roke Nemcem.

Žandarmerijsko poročilo okrožja Celje št. 1955 z dne 12. nov. 1941, ki ga je napisal komandant celjskega žandarmerijskega okrožja Kolmanitsch o zajetju kurirja Avgusta Lukanca-Brgleza in o njegovem mučenju, se v izvlečku glasi: »... Ko sem se ukvarjal s kmetom Strožičem, ki je trdil, da je videl in slišal streljati samo nemške vojake, o banditih pa da ničesar ne ve, sta dva žandarja privedla nekega moža in javila, da se je ta na sumljiv način približeval hiši. Ta mož je takoj stopil h kmetu Strožiču in mu rekel v slovenskem jeziku: »Recite, da sem pri vas v službi.« Seveda ni niti malo slutil, da jaz slovensko razumem. Takoj sem obvladal situacijo in bliskovito vprašal kmeta Strožiča, če moža pozna. Ta je pričel jecljati, da bi pridobil časa za premislek, nakar sem mu v zelo ostrem

Ropasova domačija – Spanova, Creta 2. Zatočišče partizanov. Borbe pri Katarini 26. X. 1941

tonu ponovil isto vprašanje. Šele zdaj mi je rekel Strožič, da moža ne pozna. Po tem in po vsem videzu tega moža, čigar hlače so bile preko kolen mokre, sem bil prepričan, da je član tolpe. Nato sem ga preiskal in našel nabito pištolo. Od kod jo ima, tega ni hotel povedati. Zanimal je tudi pripadnost in tudi ni hotel dati podatkov, od kod je in kdo je. Nato je bil zaslišan po navzočih pripravnikih gestapa in sem pri tem služil za tolmača. Ker je še nadalje trdil, da ne pripada bandi, je prejel nekaj zaušnic, nakar je povedal vsaj svoje ime. S tem je bilo nedvomno dokazano, da je član tolpe, vendar je še naprej trdil, da nič ne ve, kje se ta nahaja... Približno ob 24. uri je ostal brez uspeha tudi ponovni poizkus, da bi od Brgleza kaj izvedeli. Nato smo odkorakali spet v dolino proti Vranskemu, Brgleza pa smo pustili tam z nekim uradnikom gestapa in vojaškim oddelkom, da bi ga naslednji dan privedel za nami. Kakor nam je bilo naslednji dan javljeno, je Brglez baje še isto noč umrl.

Zdaj pa je vodja tega vojaškega oddelka — bil je neki stotnik, čigar ime mi ni znano — svojemu nadrejenemu poveljstvu javil, da so uradniki policije z banditom na razne načine tako grdo ravnali, da je za posledicami tega umrl...

K temu pripominjam še naslednje: Če bi bil bandit resnično umrl zaradi svoje rane (menda zlom lobanjske baze), je vendarle možno in celo zelo verjetno, da je dobil to rano pri popoldanski borbi... Kolikor vem, ni bil ta v času moje navzočnosti od nikogar tako maltretiran, da bi mogel dobiti takšno rano. Nadalje, če bi nam bil bandit tedaj izdal nahajališče tolpe, bi jo bili mi zelo verjetno popolnoma uničili in ne bi padli 3 možje (2 stražmojstra in 1 verman) teden dni pozneje v borbi pri Slivnici, kjer smo imeli posla z isto tolpo« (mišljen je Brežiški pohod).

O zverinskem mučenju ujetega kurirja Avgusta Lukanca je izjava Strožičeve mame in Kolmaničeve poročilo zadosten dokaz.

Dobrovlje so znane širom po Sloveniji po tej prvi in največji borbi na Štajerskem l. 1941 med I. štajerskim bataljonom in Nemci. Ta borba ima za narodnoosvobodilno gibanje v okupirani Spodnje Štajerski svoj poseben pomen. Dejstvo je, da so se prvič partizanske sile frontalno postavile po robu okupatorju in zmagale. Ravno v tej borbi je okupator prvič občutil na lastni koži udarno pest partizanskih sil in vso organizacijsko sposobnost partizanskega vodstva.

ŠPANOVA MATI KOPLJEJO ZEMLJANKO

Po vseh Dobrovljah so raztresene domačije. Belijo se na vrhovih, skrivajo v globačah, kukajo ob robovih gozda, nasmihajo se ti izza hmeljskih drogov. Domačije so samine. Strnjenega naselja Dobrovlje ne premorejo. V zavetju Črete čepita dve domačiji. Iztrebili sta gozd, kdo ve kdaj, da se raztezajo košenice in njive tja po pobočju Črete in še v kotlino, kjer sta Španova in Zahojnikova domačija. Od vseh strani ju varujejo smrekovi gozdovi pred vetrovi, ki zavijajo svojo pesem visoko nad njima. Hišici sta prislonjeni ob pobočje Črete.

V poznem popoldnevu smo se spustili iz Tisovca in Črete do domačij, ki sta v poletni sopari kar žehteli. Ko smo prišli na dvorišče Španove domačije, smo obstali pred košato črešnjo črnico, ki se je kar upogibala od zrelih plodov. Z vrha črešnje nas je pozdravil moški glas: »Dober večer! Če se vam jih ljubi, si jih naberite!« Nismo se pustili prositi. Dobroveljske črešnje so posebnost. Tako sladkih ne dobiš zlepa.

Mladi gospodar se je spustil s črešnje po lestvi kakor maček. Zginil je v hišo, v trenutku je bil zopet pri nas. Ponudil nam je črešnjevega žganja. To je dobroveljska specialiteta. Tega se res ni braniti. Natočil nam ga je v kozarček in dejal: »Poskusite tegale! Vam je vroče, črešnje pa so sparjene! Le dajte ga, saj je domač!« Nismo se obotavljali, tudi zato ne, da se mu ne zamerimo. Zamera je huda reč, posebno v hribih, posebno še, če te hočejo počastiti.

Med pogovorom smo posedli na klop pri hiši. Izza gospodarskega poslopja so prišli mati. Na obrazu in visoki skrušeni postavi se jim pozna, da je bila peza življenja zanje pretežka. V njihovih sivih očeh se zrcali nemir in strah, ki ga ne bomo mogli nikdar pozabiti. Roke, ki so jih dali v naročje, kakor je navada pri hribovskih gospodinjah, kadar povasujejo, lahko drhte. Beseda jim ne gre prav iz ust.

Kako je že bilo...? Španova in Zahojnikova hiša...

Vsaka hiša na Dobrovljah ima svojo posebno zgodovino. Španova in Zahojnikova pa sta po usodi dogodkov l. 1941 tesno povezani in silno prizadeti. Obe hiši sta ostali ves čas okupacije prazni. Zahojnikova hiša je zgubila v okupatorskem neurju, ki je rohnelo preko Dobrovelj, gospodarja in gospodinjo. Trije otroci pa so se potikali po nemških otroških taboriščih, kjer bi jih naj Himmlerjeva organizacija Lebensborn vzgojila v slovenske janičarje. Šele po osvoboditvi so se vrnili domov na Čreto, goli ptički brez gnezda. Bili so sami... Le pomlad v gorah, cvetoče črešnje okoli hiše in svetlozeleni macesni na pasovniku nad hišo so jih pozdravljali... Po borbi na Čreti so vso družino odpeljali. Najprej očeta, ki je kot talec izkrvavel na dvorišču sodnih zaporov v Mariboru, mater pa je požrl v Auschwitzu krematorij...

Cerkev sv. Janeza in Pavla na Dobrovljah. Nemška postojanka 1. 1942

Pri Španovih so potekali usodni dogodki drugače. Španova mati, hribovska ženica s silno voljo in pogumom, se je odločila, da se postavi po robu vsej nemški soldateski.

Po borbi na Čreti so odgnali v Stari pisker moža in njo. Mož Franc, ki je pomagal že Savinjski četi, je bil ustreljen. Mater pa so sredi januarja 1942 izpustili domov. Ko se je iz zapora vrnila nazaj na Dobrovlje, jo je tam že pričakovalo moževo poslovilno pismo. Pa še nekdo jo je težko pričakoval. Dve majhni sirotici hčerki. Starejša je bila stara dve leti, mlajša pa komaj leto dni.

Brat Florjan, ki je nadomestoval pri delu na kmetiji ustreljenega gospodarja, je zvedel na Vranskem, da so Nemci pričeli z aretacijami partizanskih družin in družin ustreljenih talcev. Mati se je takoj odločila za najnevarnejšo pot. Nemcem niso hoteli več priti živi v roke. Zapustili so domačo hišo, toda Dobrovelj niso hoteli zapustiti. Mati so sami pričeli borbo za življenje in smrt. Iz hiše so odnesli vse, kar se je dalo odnesti. Obe hčerki so odpeljali h kmetu Konečniku v Šmihel nad Mozirjem. Tam sta bili pet tednov. Ker pa so se v Šmihelu pričeli razvijati dogodki tako kakor na Dobrovljah, so otroke odpeljali nazaj. To življenjsko vprašanje je bilo treba rešiti na drug način. Kako?

Babica Marija Kokovnik, Završnikova mama, pravijo: »Ker je bilo v Šmihelu prenevarno, smo šli po otroka. Nismo si vedeli drugače pomagati, zato smo pričeli graditi bunker v našem gozdu, ki ga imenujemo Hrastje. Z delom smo pričeli aprila 1942. Ko je bil bunker gotov, sem jaz stalno hodila tja in vodila Jožefini hčerki na sonce in zrak. Ob sobotah zvečer, ko se nam je zdelo najbolj varno, sem jih peljala domov, da smo jih okopali in očistili. Proti koncu okupacije, ko nismo imeli več toliko strahu pred Nemci, sta bili hčerki največ doma pri meni. Jožefa pa je bila v bunkerju do osvoboditve.«

Mati Jožefa pa pripoveduje: »Sredi marca 1942 sem s hčerka Marijo in Katarino pobegnila k Završnikovim na mozirsko stran Dobrovelj. Pri Završnikovih je moja rojstna hiša, kjer gospodarijo še sedaj moja mati. Aprila smo pričeli z bratoma Francom in Antonom postavljati bunker. Bil je podzemeljski, le streha se je videla iz zemlje. Bunker je bil v strmini in zelo dobro zamaskiran. Grajen je bil iz desk v velikosti 2 × 2 metra. V bunker smo postavili tudi gašperček, da smo lahko kuhali in se greli. Na pogradu smo spali. Prve čase smo le redko hodili na zrak. V bližini našega bunkerja so bile večkrat nemške hajke, vendar nas niso našli. Zaradi nezdravega bivanja v bunkerju bolehata hčerki na očeh.«

To je kratka, preprosta izpoved junaške matere in žene iz Dobrovelj, ki se je uprla okupatorju in reševala dom in svoje otroke. Proti takim ljudem okupator ni mogel biti zmagovit.

V JAMAH JE KOSILA SMRT ...

Mnogim se zdi eden najlepših in najznačilnejših predelov na Dobrovljah svet med Ramšakovo, Covnikovo in Jugovo domačijo. Savinjski partizani teh domačij kar ne morejo pozabiti. Za nje je bil v teh domačijah vedno hleb kruha, sladkega in kislega mleka, v glistah pa klobase, dokler so jih domačije premogle.

Ta kotlina je od vseh strani obdana z gozdovi. V njihovem zavetju so njive, košenice in domačije, ki čepe v kotlini kakor bele golobice. Niže v kotlini proti vranski strani so Jame, ki so skrite v globači. Ne vidiš jih prej, dokler nisi tik nad njimi, pa še takrat se ti smejejo iz globače same rdečerjave strehe in velika lipa na dvorišču.

V Jamah je Janžovnikova domačija kjer je gospodarila mati Antonija. Pri delu pa ji je pomagalo osem pridnih rok njenih otrok Tončke, Terezije, Lojza in Franceta. Dela je bilo v Jamah vedno dovolj, tudi kruha ni manjkalo ne za domače in ne za partizane. Janžovnikova domačija je bila pri Nemcih slabo zapisana.

Dobrovlje so preživljale prvi dve leti okupacije najtežje čase. Partizani in Nemci so oprezovali drug na drugega. Za Dobrovce to ni bilo najhujše. Tega so se že v tem času, odkar se je pričel divji lov na žive ljudi, že navadili. Ker niso Nemci pri njih opravili, so poslali nad nje »šibo božjo«, raztrgance iz Vranskega. Raztrganci so se potikali po Dobrovljah kakor »huda ura«. Danes so bili tukaj, jutri že na drugi strani Dobrovelj. Nikjer in nikdar, ne podnevi ne ponoči, niso bili ljudje varni pred njimi. Povsod, kjer so bili, je bilo videti kakor po toči. Kašte so se spraznile, ljudje so vsi pretepeni gledali mrko. Pred njimi ni bila varna živina v hlevu, ne dekleta in žene v hiši. Po pogorju so vohali za partizani in njihovimi taborišči. Hodili so do zob oboroženi v manjših skupinah. Njihovi zločini so se kopičili. Največjega pa so napravili pri Janžovnikovih.

Nekega meglenega februarskega večera 1. 1942 so se pojavili pri Hribernikovi trije raztrganci, oboroženi do zob. Obkolili so domačijo. Dva sta odšla v hišo in pričela očeta zasliševati, tretji pa je stražil pred vrati. V precep so vzeli Hribernikovega očeta. Ta bi jim naj pokazal partizansko taborišče v Jamah. Zasliševali so vso noč domače. Ker ni šlo zlepa, bi naj šlo zgrda. Vso noč so pretepali očeta. Ker jih je oče poznal, jim ni hotel dati ne kruha ne mošta. Hribernik je molčal kot grob. Zjutraj so se odpravili proti Jamam.

Pogorje je bilo to jutro zavito v meglo. Snega je bilo malo, na pri-sojnih jasah je že skopnel. Ne senčnih straneh pa so se še šetile bele

Anton, Lucija Potočnik p. d. Selišnik, Dobrovlje. Zatočišče partizanov od avgusta 1941 do 1945

zaplata, ki ga februarско sonce še ni zlizalo. Hribernik je šel v gozd, da se umakne od hiše. Kdo ve, kaj vse roji raztrgancem po glavi, lahko bi se še vrnili. Ponovno zaslišanje bi se lahko za očeta izteklo še mnogo slabše. Komaj je bil v gozdu, je v Jamah pričelo pokati. Kmalu je po vsej kotlini zasmrdelo po goreči slami. Na Janžovnikovi domačiji je zapel rdeč petelin.

Na pogorju vlada nenapisan zakon: Pogorelcu je treba pomagati, če tudi je največji sovražnik. Goreča domačija je najhujše, kar lahko hribovca zadene. Od vseh strani so hiteli sosedje pomagati. Ogenj in raztrganci so bili največja nesreča. Obema se je bilo treba postaviti po robu.

Sosedje, ki so prihajali na pomoč, so videli na košenicah raztrgance, ki so odhajali od Janžovnikove domačije proti Covnikovemu hribu. V gozdu so uprizorili navidezno borbo s partizani. Sosedom se je nudil pri Janžovnikovih grozen prizor. Goreča hiša je bila izropana, po sobah vse razmetano. Mati Antonija in hčerki Tončka in Terezija so bile mrtve.

Liza Zaveršnik, njihova najbližja sosedka, pripoveduje: »Pri Janžovnikovih so imeli ta dan kolone, zato je bila tudi krušna peč zakurjena. Po storjenem zločinu so raztrganci vrgli v peč ročno bombo, da je peč in del hiše razneslo. Mater in hčerki so imeli v sobi. Kaj so delali z njimi, ker so tako strašno vpile, si lahko samo mislimo. Hčerka Terezija, ki jim je pobegnila, je bila ustreljena na bližnji njivi. Mlajša Tončka je ležala ubita na pragu goreče hiše. V njeni bližini pa je ležala mati Antonija z razbito glavo. Raztrgancem je pravočasno pobegnil le sin Franc, ki je bil v času, ko so prišli v hišo, v drvarnici.

Gnusni zločin je šlo več sosedov javit na žandarmerijsko postajo v Braslovče, kamor ta del Dobrovelj spada. Naslednji dan je prišlo k Janžovnikovim okoli 30 policistov. Ti so sprva trdili, da je ta zločin partizansko delo. Vsi sosedje so to njihovo trditev s pričevanjem ovrgli. Ker so bili ti dokazi nepobitni, so naslednji dan v Lokah pri Mozirju vse tri raztrgance aretirali. Konec februarja so jih, ker je bilo razburjenje prebivalstva preveliko, ustrelili v Braslovčah za cerkvenim zidom. S tem dejanjem so hoteli prebivalstvo pomiriti, češ da ti raztrganci niso bili njihovi plačanci. Vse Dobrovlje pa so vedele, za koga so ti plačanci vohunili.«

Na Janžovnikovi domačiji je kosila smrt, toda je ni uničila. Sin France gospodari na domačiji, ki je na novo pozidana. Košata lipa na dvorišču razteza spomladi svoje košate cvetoče veje nad hišo in gospodarskim poslopjem kakor dober, zvest varuh...

KREFLJEVA MAMA PRIPOVEDUJEJO...

Pri Joštu je komaj toliko ravnine, da bi pogrnili po njej veliko rjuho domačega hodnega platna. Vse je v strmini, cerkev in domačija, ki ji pravijo pri Mežnarju. Mežnarjevo posestvo v tej strmini je eno največjih na Dobrovljah, seveda pa tudi eno najtežavnejših. Če nisi strmin navajen, ti kmalu začno noge klecati. Med strmimi njivami in košenicami te preko previsa pripelje kolovoz v položnejši svet. Tam domujejo Krefljevi. Sosedu pravijo domačiji Pri Ptici.

Za Joštom proti Krefljevim se vleče pogorje Korošica. Domačini jo imenujejo Krešica. Vrh nad Ptičevo ali Krefljevo domačijo pa imenujejo Krefljev vrh. Na tem vrhu se je dne 7. novembra 1942 bila najtežja in najdramatičnejša borba med II. grupo odredov in Nemci. Vrh je bil pred 17 leti v času borbe poraščen z grmovjem in nizkim leščevljem. Le tu in tam so rasle smreke.

Ko smo se približali Krefljevi hiši, nas je nič kaj prijazno pozdravil z močnim laježem hišni čuvar, ki bi nam rad pomeril hlače. Vse je kazalo, da smo prišli zastonj. Vežna vrata so bila zaprta. Hiša pa le ni bila prazna, slišali smo cviljenje zibelke. Krefljeva mati so bili doma in so vnučka zazibavali v sanjski svet. Pozdravili smo se in si stisnili po stari šegi roke. Presenetila nas je njihova govorica, ki ni bila prav nič dobroveljska. Čisto po kranjsko so jo sekali. »Ja,« so dejali, »se mi pozna, da sem se priženila sem iz Tuhinjske doline. Tu sem se popolnoma udomačila, le govorica me izdaja, da sem bila tam na oni strani.«

Posedli smo okoli svetlorjave javorjeve mize. Mati so prinesli tepkovca, da se odčejamo. Zopet so se usedli na stolček pri zibelki. Počasi so vlekli za vrv, da je zibelka zopet pričela škripati. Mati so nas zvedavo pogledali. Radovednost se jim je brala na obrazu.

»Mati, radi bi malo povasovali in se pomenili, kako je bilo takrat, ko je bila borba tamle na vašem hribu,« je dejal Jaka Planovšek, ki je kot partizan sam sodeloval v tej borbi.

»I, ja, saj tebe pa poznam. Saj tako sam veš najbolje, kako je bilo. Le tega ne veš, kako hudo je bilo potem, ko ste se umaknili.«

Malo so se zamislili, tišino je motilo le enakomerno škripanje zibelke, ko so počasi odgovorili: »Ja, ja, takrat je bilo pri naši hiši najhuje. Bil je pravi sodni dan. Vsega, kar se je zgodilo pri nas, se dobro spominjam. Saj veste, kar je povezano s hišo, to nam ostane najbolj v spominu.«

Vneto smo jim potrdili. Mati imajo dober spomin. Kar se pri hiši zgodi, mora biti dobro zapisano v srcu gospodinje, pa naj bo to dobro ali

Spanovi (Ropasovi) mati Jožefa s hčerkama Marijo in Katarino. Vse so se skrivale pred Nemci od marca 1942 do osvoboditve na Dobrovljah

hudo. Gospodinja v gorah mora biti živa zgodovina za domačo hišo. Ob zimskih večerih, ko je časa na pretek, se obnavljajo pri topli peči dogodki, ki so se izvršili že pred desetletji.

Mati so prenehali z zibanjem, v naročje so vzeli vnučka in začeli pripovedovati: »Dobro se spominjam tiste grozne sobote, kakor bi bilo danes. Nemci so se privlekli izza Tolstega vrha do naše hiše okrog enajstih dopoldne. Bilo jih je kakih 15, med njimi je bilo več oficirjev. Mislim, da je bil štab. Šli so v hišo, sedli okoli mize in pričeli južinati. S seboj so imeli tudi kuharja, ki je kuhal zanje na ognjišču črno kavo. Komaj so pričeli jesti, je strahovito zagrmelo nad našo hišo. Zdelo se mi je, kakor bi se utrgal plaz. Vsi so se zapodili izza mize in jo z največjo naglico pobrisali v gozd. Pokalo je kako uro in to tako, da je kar vrelo. Ko se je streljanje končalo, so prišli Nemci zopet v hišo in nadaljevali z južino. Kmalu za njimi se je pripodilo iz gozda ogromno vermanov in policije. Bila jih je polna gorica.

Ko je bila borba pri kraju in se je vse potegnilo po robu gozda med Planinčevo domačijo in Joštom, so pričeli vermani vlačiti mrtve partizane iz gozda po naših njivah. Bila je mokrota in blato. Mrtve partizane so vlačili kar za noge. Po kaki uri so privlekli 10 mrtvih partizanov. Razložili so jih po vrsti na travo pred kletjo. Med tem so pripeljali tudi 4 žive partizane in eno partizanko. (Ta ujeta partizanka je bila Marta Punc — Pesko, ki so jo teden kasneje s Tončko Čečevo in ostalimi partizani vodili v zasmeh po celjskih ulicah.)

Od mene so zahtevali vrv. Dala sem jim vozni povezenjak. Tega so razrezali na manjše kose. Te vrvi so jim zavezali okoli vratu. Nato so jih postavili ob kletnih vratih za ubitimi partizani in jih fotografirali. Nato so žive partizane zvezane odgnali na Vransko. Nekatere so tudi sezuli, da so morali hoditi bos. Mrtve partizane so pustili pri nas na gorici do nedelje popoldne.

Popoldne je prišel z vozom Šporinov iz Rovt. Z njim je prišlo 10 vermanov, ki so imeli svojo postojanko pri Joštu. Šporinovemu sta prišla

pomagat še Krivec in Pıkl. Ti so morali pod nadzorstvom vermanov naložiti mrtve partizane na voz. Odpeljali so jih na Vransko.

Dva partizana sta padla na Ručigajevi (Učakarjevi) kmetiji. Ta dva mrtva partizana so morali Ručigajevi odpeljati na Vransko.«

Mati so utihnili in se globoko zamislili. Težki spomini so jih prevzeli. Po kratkem premolku so nadaljevali: »Pa to še ni vse. Spomladi l. 1943 so prišli k nam neke sobote zvečer raztrganci. Prej so bili, kakor smo zvedeli šele kasneje, že pri Joštu. Ponoči pa so vdrli k nam. Izdajali so se za partizane. Od nas so zahtevali hrane. Ker so se nam zdeli sumljivi, jim je nismo hoteli dati. Kasneje pa smo jim dali vsega, ker smo se jih bali. Bilo jih je okoli 30. Pri nas so bili dva dni. Nekateri so spali v hiši, drugi pa v hlevu. Ti, ki so spali v hlevu, so se našim pogledom izmikali. To se nam je zdelo sumljivo. Gotovo so med njimi bili kaki znani.

Po dveh dneh so odšli. Kmalu nato so prišli po nas in nas izselili. Najprej so nas peljali v okoliško šolo v Celje. Tam smo bili 4 dni, nato pa so nas odpeljali v taborišče Frohnleiten pri Gracu. Tam smo bili 6 tednov. Od tam smo šli s transportom v Strauburg na Bavarskem, nato pa v Regensburg. Ob koncu leta 1943 so nas spustili domov.«

Mati so s težkim vzdihom končali svojo pripoved. Vnuček v njihovem naročju je zajokal. Tudi mi smo se dvignili. Čakala nas je še dolga pot preko Tolstega vrha na Čreto.

Ko smo se pred hišo poslavljali od matere, smo se ozrli na Krefljev vrh, ki se vzdiguje za hišo. Bil je v najlepšem pomladanskem zelenju, ves svetel, kakor okopan od sončnih žarkov ...

OSAMLJEN GROB V SMREKOVI GOŠI

Smrekova goša leži v sredini med Joštom, prelazom Lipo in drvarskimi bajtami na Golih vrtačah. V bližini Smrekove goše potekajo vse poti na zapadnem delu Dobrovelj. Tudi ta predel je zgubil v zadnjem času svoj okras. Smreke so razredčene, najdebelejše so padle. Ostala je le podrast, velike semenke in ozke zaplate posek, koder so spravljali les na avtomobilsko cesto. V severozapadnem delu se Smrekova goša konča v silni strmini Štrukljevih peči, ki rasejo iz Rovt. V pečeh je velika vdolbina, ki jo poznajo samo drvarji in domačini. Dohod do nje je izredno težaven. V tej vdolbini je bila od maja 1944 do srede junija zasilna bolnišnica Šlandrove brigade. To je bila prva partizanska bolnišnica na Dobrovljah. Zaradi pretežavnega terena in vlage so bolnišnico preselili v mlad koš na Gole vrtače. Bolnišnico je vodil domačin Jože Glojek-Drino. S hrano pa jih je najbolj oskrboval Matevž Šporin, Štrukljev oče iz Rovt. V tej bolnišnici se je zdravilo šest ranjenih borcev Šlandrove brigade, ki so bili ranjeni v Jakovem dolu nad Vranskim. Nato so preselili bolnišnico na Gole vrtače, kjer je ostala do osvoboditve.

Na Golih vrtačah so imeli angleški vojni ujetniki iz prve svetovne vojne leseno barako, kjer so stanovali. Bili so zaposleni pri cestnih delih. Danes stoji na Golih vrtačah drvarska bajta gozdnih delavcev. Ob bajti je velik čebelnjak. Vsi čebelni panji so povezani z verigo. To krasi velika žabica, ki čuva čebelne družine pred nepoklicanimi. Iz bližnjega hriba je napeljan k drvarski bajti vodovod z najboljšo vodo na Dobrovljah.

Odtod zaviješ po gozdni stezi, ki drži k Joštu, proti Smrekovi goši. Pod vrhom hriba, ki je podoben zobu, obraščenem s smrekami in bukvami,

Slapi – domačija Jožeta Slapnika

je v zavetju osamljen grob. Obložen je z drobnim kamenjem. Nad njim je na cementnem podstavku marmornata plošča prislonjena na dve skali. Na plošči je napis:

Dr. Dušan Kraigher, rojen 8. II. 1908

Vera Šlander, rojena 19. II. 1921

Padla 15. VI. 1943

Vera Šlandrova in dr. Dušan Kraigher imata na Dobrovljah dva spomenika. Prvi je na Tolstem vrhu, drugi v Smrekovi goši. Spomenik na Tolstem vrhu je znan. Ob njem se vrše vse spominske slovesnosti za tema požrtvovalnima voditeljima štajerskih partizanov. Tukaj sta oba v borbi z Nemci padla. Pokopana pa sta bila v Smrekovi goši.

Dr. Dušan Kraigher, odvetniški koncipient pri dr. Pinterju v Celju, je bil član Okrožnega komiteja KPS in poleg Slavka Šlandra eden najagilnejših članov Partije v celjskem okraju. Leta 1940 je policija na pustni zabavi v celjskem Narodnem domu hotela aretirati oba. Ker sta bila pravočasno obveščena, sta se umaknila v ilegalo.

Po nekaj dnevih sta se ilegalca Slavko Šlander in dr. Dušan Kraigher umaknila k Viktorju Šošterju - Dobroveljskemu Mihi v Prekopo. Šošterjima je priskrbel stanovanje pri Marjeti Lešnik v Podvrhu na Dobrovljah. Tam sta bila nekaj dni. Dr. Dušan Kraigher je nato odšel v Ljubljano, kjer je živel ves čas do vdora okupatorja v ilegali. Bil je glavni organizator partijskih in po l. 1941 partizanskih tehnik in tiskarn. Po prihodu na Štajersko l. 1942 pa je bil član štaba IV. operativne cone. Vera Šlandrova pa je bila pokrajinska sekretarka SKOJ za Štajersko.

Partizan Ivan Mogu – Marko, kurir komandanta Staneta, opisuje borbo na Tolstem vrhu in njuno smrt takole: »Sredi meseca junija 1943 je komandant Stane zbral na Dobrovljah precejšnje število borcev z nalogo,

da udarijo na nemške postojanke v Zgornji Savinjski dolini. Stanetov štab se je nahajal v neki kotanji pod Tolstim vrhom. V štabu sta se nahajala tudi Dušan Kraigher — Jug in Vera Šlandrova — Lojzka.

Iz štaba je bil zvečer poslan na javko kurir Rudi Stopar — Kitak. Ko se je naslednje jutro Kitak vračal v štab, je bil že dan. Skupina nemških policistov, ki je štela okoli 20 mož, je kurirju ob mokrem vremenu lahko sledila. Na ta način je kurir Kitak nehote pripeljal policiste v bližino samega štaba.

Policijska skupina je takoj odprla ogenj na taborišče štaba. Nastala je trenutna panika. Vse je bežalo iz kotanje. Vera in Dušan, ki sta ravno pregledovala pošto, sta se umikala zadnja. Vera je bila na umiku smrtno zadeta. Dušan ji je nudil prvo pomoč. Smrtno zadet je padel tudi on.

Komandant Stane se je takoj znašel. Okoli sebe je zbral štabno zaščito in z njo takoj jurišal v kotanjo, kjer so bili Nemci. Nemški komandant je že pregledoval Dušanovo in Verino torbico. V obeh so bili važni dokumenti. V hipu sta si stala nasproti oba komandanta z brzostrelkami v rokah. Trenutek nato se je zvrnil policijski komandant, prerešetan s strelji Stanetove brzostrelke. Komandant Stane pa je bil v tem spopadu laže ranjen v roko. Policiste so pognali v beg.

Borba je bila kratka, da ni mogel poseči vanjo niti bataljon, ki je bil v bližini taborišča.«

Viktor Šošter — Dobroveljski Miha pravi o tej borbi naslednje:

»Ker nismo poznali moči napadalcev, bali pa smo se obkolitve, smo se umaknili. Vera in Dušana smo naložili na nosila in ju odnesli s seboj. Hoteli smo se prebiti na Menino planino. Na Lipi smo naleteli na močne nemške zasede, zato smo se vrnili na Dobrovlje, kjer smo oba v Smrekovi goši pokopali.«

Pokop obeh borcev se je izvršil v največji tajnosti. Za grob so vedeli le redki najpredanejši borci. Po osvoboditvi so grob poiskali in nanj postavili spominsko ploščo.

Ob proslavi II. grupe odredov dne 11. decembra 1952 so prekopali predana borca-komunista in ju položili v grobnico narodnih herojev na Šlandrovem trgu v Celju.

V zavetju pod vrhom Smrekove goše sedaj sameva prazen grob. Ostala je le marmornata plošča z njunima imenoma kot svetel spomin na težke dni...

Ko se zvečeri, se izza Menine planine prikraadejo redki prameni poslavlajočega sonca, da še zadnjič obsijejo Dobrovlje. Igrivo se poigravajo na starih košatih lipah pred Slapnikovo domačijo. Takrat se vzdigne iz Tuhinjske doline lahna, prozorna, komaj zaznavna meglica in se potegne preko sedla proti Rovtam in Zadrečki dolini. Veter zapiha z vrhov in jasa nad Slapnikom se orosi. Planinske rože in trave se okopljejo v prvi večerni rosi.

Ves razigran, v očeh se še ni izgubil odsev te lepe pokrajine in planinskega sonca, zavzet obstaneš. V srce ti kane trpka misel, ki prhutne kakor netopir v dobroveljski pozemeljski jami Štibernici in tesno ti postane. Dolina te kliče!

Zabredeš v planinsko travo, še zadnjič se potopiš s pogledom na Menino planino, pa tja preko Štrukljevih peči in Smrekove goše do Jošta. Tolsti vrh pa ti zapre pogled proti Katarini, Čreti in Tisovcu.

Večerni mrakovi ovijejo vrhove v svoj pajčolan. Pod teboj v dolini pa zažare po vaseh migetajoče lučke, kažipot po dobroveljskih kolovozih, ki te varno pripeljejo domov...

Upor pod Triglavom

TONE SVETINA

(Odlomki iz kronike o delovanju KPJ v blejski kotlini)

Polom

6. april 1941. Prvi dan vojne. Na Bledu je tiho, mirno in sončno. V zrcalni gladini jezera se ogledujejo še zasneženi vrhovi triglavskih gora. Proti poldnevu nekaj nemških vojnih letal prihrumi visoko preko neba.

Mir je navidezen. Ljudje napeto poslušajo radio in v strahu drhte. Nemci bombardirajo Beograd.

Naslednje dni se dogodki odvijajo z noro naglico. Razkroji se občinska oblast, pokaže se gniloba izkoriščevalskega protiljudskega režima. Nastopi brezvladje. Ljudje navalijo na skladišča in si sami razdeljujejo hrano. Špekulanti si polnijo kašče. Prihajajo prve vznemirljive vesti o spopadih na mejah.

Potem se vojska umika. Zapušča drage utrdbe brez boja. Orožje, ki ga ne more vzeti s seboj, meče v jezero. Mladina jih opazuje. Detonacije nanzanjajo porušitev mostov. Ljudstvo ostane samo, goloroko, prepuščeno na milost in nemilost okupatorju.

12. april. Enote nemškega in italijanskega okupatorja vkorakajo na Bled. Zasedejo hotele, razmestijo strojnice po križiščih. Ljudje jih sprejmejo s hladom, prezirom in zaničevanjem. Potem Italijani odidejo.

Za vojsko pridrvijo v avtomobilih šefi Gestapa, NSDAP in drugih fašističnih organizacij. Takoj se povežejo z redkimi izdajalci, kulturbundovci in petekolonaši, ki so že pred vojno delovali zanje.

1. maja že deluje na Bledu brezdušni fašistični stroj. Vzpostavljena je civilna uprava na čelu z zloglasnim Hitlerjevim krvnikom Kutschero. Bled postane središče nemških štabov za vso Gorenjsko. Tu se nastani štab policije, gestapa, obveščevalni center. V vilah in najboljših hotelih se ugnezdi vojni zločinci, generallajtnant Rösener, vodja SS in gestapa, bestialni podpisovalec smrtnih obsodb, dr. Hans Bauer, kriminalistični komisar in drugi. Tu je poveljstvo, ki naj izvrši osebno Hitlerjevo povelje, da se Gorenjska spremeni v del velikega Rajha. »Veldes deutsch für immer«, je parola, ki jo ponavljajo Nemci in se oholo sprehajajo po Bledu. Zanje je vojna na Balkanu končana.

Situacija je videti brezupna. Slovence so obsodili na narodnostno uničenje. Herrenvolk se loti velikega izselitvenega načrta. Aretacije, deportacije v Srbijo, Begunje, Št. Vid so na dnevnem redu. Stroj fašistične strahovlade steče, drobi vse, kar se mu hoče ustavljati. Ukinjajo šole, požigajo knjižnice, evidentirajo prebivalstvo, slikajo in vsakogar neštetokrat vpišejo v slepo, precizno državno administracijo.

Ljudstvo objema strah. Vendar iskra upora tli v očeh. O uporniškem duhu, ki so ga komunisti netili dolga leta v protiljudskih režimih v ljudeh, Nemci ne vedo dovolj. Niti ne računajo z njim. Preveč so oholi v svojem zmagoslavju.

Partija

Komunisti Gorenjskega kota so nemški vdor pričakali pripravljeni. 20. aprila — 14 dni po napadu se zbero v idiličnem gorskem zaselku, na Slamnikih nad Bohinjsko Belo in se odločijo za oborožen upor. Sila, ki je sprožila upor, sega daleč nazaj v staro državo.

Bled je pred vojno predstavljal znano svetovno letovišče. Kralj Aleksander in mnogi veljaki njegovega dvora ter buržoazne vlade imajo tu svoje letne rezidence. V dragih blejskih hotelih pa zapravlja z delavskimi žulji ustvarjeni denar vršiček domače in mednarodne buržoazije. Bled je majhno, vendar jasno zrcalo kompliciranega vzdušja zatohle evropske situacije, ki se vse bolj pogreza. Korumpirane, gnile buržoazne vlade zaostrujejo nerazrešljiva razredna protislovja, ki omogočajo fašizmu zmagoviti pohod.

Ljudje čutijo to težko ozračje. V centru Bleda je delavsko gibanje onemogočeno. Krdelo kraljevih policistov z obveznim slamnikom na glavi, s »Politiko« v žepu ter rokami na hrbtu, neutrudno postopa okoli jezera in vohlja za »komunistično kugo«.

V okolici Bleda živijo kmetje in delavci. Delavci se z vlaki vozijo v železarno na Jesenice. Tu je na tisoče delavcev. Jedro gorenjskega proletariata ter žarišče delavskega gibanja.

Spontano revolucionarnost po I. svetovni vojni izrabijo vojaki, ki se vrnejo iz ruskega ujetništva. Kmalu se v Gorjah na pobudo jeseniških komunistov organizira društvo »Svoboda«, ki širi pomembno revolucionarno delo. Podobno društvo deluje tudi v Zasipu. Leta 1934 znani proletarski pisatelj Tone Čufar z Jesenic organizira z Jožetom Janom z Rečice partijsko celico, ki s širnim krogom simpatizerjev vse bolj uspešno deluje.

V Spodnjih Gorjah razvija močno aktivnost članica Partije Marija Žumer. Agenti policije jo izsledijo in zapro. Po izpustitvi iz zapora napiše brošuro »Dvajset dni v Glavnjači«, v kateri razkrinka surove metode in nasilje politične policije nad priporniki — komunisti. Ta žena je prestala nečloveško mučenje, pa ni ničesar priznala. Leta 1936 formira celico v Gorjah, 1938 pa postane sekretarka okrožnega komiteja za jeseniško okrožje. Njenemu vzgledu sledijo ostali.

Partijsko celico na Poljšici formira Marija Mohorič-Olga. Tesno sodeluje z jeseniškim okrožjem in je ena izmed najaktivnejših komunistk pri razkrinkavanju fašistične nevarnosti in izdajalske buržoazne vlade.

Posebej je treba omeniti delovanje komunista Matevža Volfa iz Slamnikov. Ta je najprej povezan na Jesenicah, kasneje pa dela v samostojni organizaciji v Nomenju. Zaselek Slamniki, njegova domačija, leži slabo uro hoda nad Bohinjsko Belo in Bledom. Nekaj samotnih domačij se s svojimi njivami in pašniki zajeda v strma pobočja gozdnate Pokljuke. Ta kraj s svojo odmaknjenostjo in lepim razgledom v dolino Soteske in Bleda nudi idealno zavetje komunistom organizatorjem, ki jim je policija na Jesenicah kaj rada na sledu. Pod videzom nedeljskih izletov v gore in naravo se shajajo v varnem zavetju Volfove domačije najvidnejši komunisti gornjega gorenjskega kota. Tu se vršijo sestanki, proučuje se situacija in se sprejemajo sklepi o razširitvi in utrditvi delavskega gibanja. Sem prihajajo: proletarski pisatelj Tone Čufar iz Jesenic, bohinjski revolucionar Tomaž Godec, španski borec Franc Potočnik z Jesenic, Marija Žumer iz Gorij, Jože Jan, Andrej Prešeren in še mnogo drugih. Tone Čufar namerava tu urediti bunker in ilegalno tiskarno, vendar te svoje zamisli zaradi odhoda v Ljubljano ne more izvesti.

Ker je vojna pred durmi, nameravajo spremeniti to gorsko naselje v bazo oboroženega boja. Osnovne partijske organizacije delujejo v globoki ilegali. Vsak član vzdržuje zveze z grupo simpatizerjev.

Sestajajo se v društvih, na izletih, v planinah, v vlakih. Vpliv partije raste iz dneva v dan, ljudska fronta postaja močnejša in vrše se priprave za odločilni spopad.

Upor

V dolini oholo gospodarijo Nemci. V Slamnikih se sestajajo komunisti. Španski borec Potočnik tolmači taktiko gverilskega bojevanja in diverzije. Nad vasjo je bunker, kjer se zbira orožje. Vsa vas dela za partizane. Volf, Matičkova fanta. Starè in drugi pripeljejo ob polomu mnogo orožja iz kasarn na Bohinjski Beli. Orožje zbira tudi mladina na Bledu, vlačí ga iz jezera.

Okupator se zateče k terorju. Zapira, strelja in terorizira prebivalstvo.

Prve dni junija odideta v gozdove Jaka Bernard in Oskar Pogačnik ter se povežeta s jeseniškimi prvoborci. Prva partizanska četa jeseniških komunistov na Mežaklji se oboroži z orožjem, zbranim v Slamnikih. Na Obranci doživi 1. avgusta ognjeni krst in zada Nemcem hude udarce. Tej četi se pridružijo prvi partizani – Gorjanci – brata Kocjančič, brata Ambrožič, Andrej Žvan ter Andrej Prešeren. Ta kasneje med prvimi pade v spopadu nad Klekom.

Zvečer 17. julija se sestanejo blejski mladinci v kamnolomu za Stražo. Akcijo vodi Bernard. Drugo jutro prvič zaplapola rdeča zastava na stolpu v Grajskem kopališču in pred lekarno. Po Bledu so raztreseni plakati s pozivom na oborožen odpor. Celo na Toplicah, sedežu Civilne uprave in štabu Gestapa, je nalepljen lepak. Cesta je popisana z gesli. Petokolonaši dobe opomine. Gestapo besni. Iskra upora se razplamti v plamen.

Volfova in Matičkova domačija v Slamnikih postaneta javka za vse, ki odhajajo v partizane. Priprave za vstajo se uspešno razvijajo. Organizatorji Gregorčič, Stražišar, Vernik, Dežman, Bernard, Žvan (narodni heroji) so neutrudno na delu.

Nemci se poslužujejo izdajalcev. Zato je treba njihovo delovanje že v začetku zatreti. Likvidacije nekaterih ohromijo sodelovanje z Nemci.

Na Jelovici se formira Cankarjev bataljon s komandantom Gregorčičem in komisarjem Bertondljem-Johanom. Specialne policijske enote napadejo Jelovico in Pokljuko. Nemci vse pogosteje vlačijo svoje mrtve na Bled in potem na pokopališče v Kranj. Zato streljajo talce v Lescah, v Gorjah. Mučilnica v Begunjah se polni. Sorodniki borcev so deportirani v taborišča. Novembra 1941. leta pošlje štab Gorenjskega odreda 6 borcev, komunistov z Jelovice na Pokljuko z nalogo, da tam formirajo nove vojne enote. To so: Bokal, Beniger, Žvan, Kocjančič, Grilc in Knaflič. Ti pripravljajo vstajo.

Dne 10. decembra 1941 je sklican sestanek pri Volfu v Slamnikih. Poleg imenovanih se ga udeleži tudi Tomaž Godec iz Bohinja. Pogovorijo se o načrtih za splošno vstajo na Gorenjskem, ki sta jo pripravila revolucionarja in voditelja gorenjskih komunistov Jože Gregorčič in Stane Žagar. Komandant štaba vstaje v blejski in bohinjski kotlini postane kovinar Stane Bokal z Jesenic. Ta vstaja je ukrep zoper nemške načrte o izselitvi Gorenjske.

13. decembra se vrši zborovanje simpatizerjev in aktivistov v Belci. 200 ljudi se ga udeleži. Bokal govori ognjevito, prepričevalno o nujnosti vstaje, o boju. Ljudstvo sovraži Nemce in se hoče boriti. Naslednji dan je na zbornem mestu 150 prostovoljcev, oboroženih in pripravljenih za napad. Izvede se še mobilizacija v Gorjah, Gorjušah in ostalih vaseh. Upornikom se pridruži 30 gozdnih delavcev na Mrzlem studencu. V Bohinju mobilizira in pripravlja vstajo Tomaž Godec.

Gozdovi molče v globokem snegu. Četa Gorjancev se prebija čez Pokljuko. Išče gozdarja Hanzlovskega, izdajalca in nemškega vohuna. Pobegnil je k Nemcem.

Na Gorjušah pri Korošiču je zbran bataljon. Zdaj že 350 mož. Vršni se miting. Vstaja se začne z napadom na Nomenj. Ob 3. uri ponoči krenejo kolone v napad. Prva četa postavi zasedo proti Bohinjski Bistrici, druga četa napada nemško postojanko na železniški postaji. Toda izdajalec iz Koprivnika, ki je izvedel za podrobni vojni načrt, je z izdajo preprečil dobro organizirano akcijo. Nemci na postaji so bili ojačeni in pripravljeni. Napad čete je odbit. Iz Bohinjske Bistrice napravijo Nemci izpad z oklopnimi vozili. Zaseda jih hrabro napade z bombami in lahkim orožjem. Vendar oklopnim vozilom ni kos. Nemci jih pritiskajo proti Nomenju. Dolina je polna vojnega hruma. Še med borbo pripelje jutranji vlak in odpelje proti Jesenicam. V štabu vstaje je bilo dogovorjeno znamenje: če vlak ne pripelje na Jesenice, je vstaja v bohinjskem kotu uspela, kar je znak za napad v zgornjisavski dolini. Komandant Bokal da nalog za umik na Gorjuše. Nemci prodro v Nomenj, požigajo in mečejo žive ljudi v ogenj.

Vstaja se izjalovi, zaradi izdaje in slabe oborožitve. Za nadaljnjo borbo pa ima vstaja ogromen pomen. Šef preseljevanja Maier Kajbitsch zaradi upora ustavi preseljevanje in odredi, da se bo izvršila izselitev Gorenjcev po vojni. Krvnik Kutschera odide na Poljsko, gaulajter postane Rajner.

Po neuspeli vstaji zaradi hude zime in nemške ofenzive ter propagande odide večina borcev nazaj na domove. Jedro ostane in tvori poključsko četo. Sovražnik troši alarmantne vesti o napadu dveh divizij na preostale upornike.

Neuklonljivi

Po decembrski vstaji ostane v Poključski četi 24 borcev, prekaljenih komunistov, trdno odločenih, bojevati se do kraja, na življenje in smrt. Na Pokljuki je zapadlo preko dva metra snega, pota v dolino so v sovražnih zasedah.

V zadnjih dneh leta 1941 četa tabori v vasi Zatrniku. V mraku opazijo dolgo kolono avtomobilskih luči. Pomikajo se od Radovljice proti Gorjam. Pričakuje se hajka. Patrola se že spopade z Nemci. Četa se umakne v pastirske stanove, k vrhu Brjance. Nemci prezro sled, ki jo v grmovju zabriše nek pastir in udarijo v prazno.

Silvestrov večer. Četa napravi protinapad. Vdere na Bled, razruši več drogov električne napeljave. Uprizori demonstrativni napad. Nemci ostanejo v temi, v preplahu.

3. januar. Nemški napad na Brjanco. Četa je obdana z zakloni, in mrežo prehodov v snegu. Napada 600 policistov. Nemci imajo izgube, vendar brezglavo rinejo v strmo pobočje. Partizanom zmanjkuje municije. Potem še specialna enota smučarjev policistov, ki jih vodi izdajalec gozdar Hanzlovski. Ta udari četi v hrbet. Z enim ranjencem se četa umika. Naglo, težko, neprestano pod strojničnim ognjem, skozi globok sneg. Nemci jurišajo na prazne položaje.

Četa se vrača v Slamnike. V skalni duplini borci počivajo in se oskrbe s hrano, opremo in s smučmi.

9. januar 1942. Izza zasnežene Jelovice veter prinaša bobnenje topov in dolge rafale strojnic. Poteka slavna dražgoška bitka, v kateri so si Nemci polomili zobe in doživeli prvi največji vojaški poraz. Slava partizanskega orožja odjekne po vsej Gorenjski.

Poključka četa dobi povelje od štaba Gorenjskega odreda, da se umakne na Lipanco, počaka na Bičkovo četo in se združi v nov bataljon. Smučarska kolona se napoti skozi zasnežene gozdove. Težko so obloženi z orožjem in municijo. V pastirskih kočah na Lipanci 1633 metrov visoko, na

meji zadnjega drevja, se utabore. Tu preživijo nekaj mirnih dni. Snega je tri metre, v jasnih nočeh tudi 35 stopinj pod ničlo, zato upajo, da jih bodo Nemci tako visoko pustili pri miru. Tretji dan četo vznemiri štorclja — nemški izvidniški avion. Četrty dan pridejo trije fantje, ki so jih Nemci poslali na ogled. Pregovarjajo, da bi se vrnili v dolino.

18. januar 1942. Po dolini se vlačijo megle, gore se zlatijo v soncu. Patrola odide z dnem na ogled in ugleda nemško kolono, ki se pritajeno pomika na smučeh skozi gozd. Sledi kratek spopad. V četi je Bokal dal povelje k orožju. Štab prouči situacijo. Na jasnem so si, da jih obkoljuje ogromna nemška premoč. Takoj zasedejo položaj, po grebenu vse do vrha 2000 metrov visokega Lipanskega vrha. Prav na vrhu ima komandno mesto Bokal, s pregledom nad vsem bojiščem.

Kmalu napetost zmotijo Nemci. V dolgih strelskih vrstah na smučeh v belih haljah prodirajo z vseh strani proti grebenom. Na povelje jekne plotun in dolgi rafali strojnic. Nemci padejo v sneg in odgovore s silovitim ognjem. Četo napada nekaj 800 Nemcev, elitnih smučarskih policijskih enot. Na grebenu imajo kmalu dva mrtva. Spodaj se morajo umikati skozi goličavo in redke macesne pod steno. Nemci obkoljujejo z desne. Žvan z mitraljezom in Kocjančič se prebijeta daleč čez plaz, zlezeta v pečevje in zaustavita Nemce na desnem grebenu.

Večji del čete se je umaknil pod stene. Tu se znajdejo v norem strojničnem ognju, obsipavajo jih z minami. Partizanka Kati, ki pri umiku opeša, se v strahu, da je Nemci ne zajamejo, zarije v sneg in se zagrebe v rušev grm. Nemci prodirajo proti vrhu. Tam jih kosi Bokal. Vse bliže so. Vse več jih je. Le pet borcev brani vrh nad prepadno nekaj stometrsko steno nad Krmo. Bokal je zadet. Na jasnem so si, da ne bodo vzdržali. Greben je spihan, trd in okrašen z opastmi. Vendar Triglavski najde polico, ki drži pod samo previsno skalo Lipanskega vrha. Dolgo Nemci streljajo v prazno, preden prodro na vrh. Sledi pod previs v steno ne najdejo. Jezni za njimi zmečejo smuči in nahrbtnike v prepad.

Na polici je malo prostora. Slabo stojišče, na katerem se je treba držati z rokami. Čas preteka v večnost. Tu so Bokal, Brinar iz Ribnega, Triglavski-Repe, Oskar Pogačnik z Bleda in Kraus, odredni kurir.

Pod stenami je borba. Nemci začno s prodorom. Partizan Edvard jih zagleda nenadoma pred seboj. Orožje mu zataji. Izvleče bajonet, si ga zasadi v prsi in obleži v snegu. Streli izpod peči tik ob njem ustavijo Nemce. Četa se brani, vztrajno, vse dokler ne pade mrak. Z nočjo Nemci zažgo koče. Ognjeni jeziki in ogromni stebri dima se dvigajo v nebo.

Z mrakom se zasede zamenjajo. Borci pod previsom to izrabijo. Spleza Triglavski. Na grebenu je tiho in mirno. Za njim Brinar, ki so mu zmrznile noge. Potem Oskar Pogačnik, kurirju Krausu spodrsne. Krikne in v velikem loku odleti v prepad, nekaj sto metrov globoko. Komandant Stane Bokal se ne more rešiti s police. Z roko si maši rano na prsih, moč mu pojema, roke otrdevajo. Triglav narahlo rdi in počasi temni. Bokal ve, da je konec. Niha, potem se spusti in omahne v režeče brezno.

Mrak staplja robe in zvezde se svetlikajo na nebu. Četa se zbere, poišče Kati in Edvarda, ki se ni do mrtvega zaklal, in se izmuzne mimo nemških zased. Prebija se skozi gozdove proti Kleku. Zdaj se v daljavi svetlikajo nemške rakete. Štirje borci so ostali za vedno v objemu gora.

Triglavski, Brinar in Oskar tavajo skozi zasneženo Pokljuko. Tri dni se prebijajo lačni, prezebli, v globokem snegu, proti Slamnikom. Do skrajnosti utrujeni in izčrpani slednjič dobijo zavetje pri družini Matičkovih in pri Volfu v Slamnikih. Tu se po nekaj dneh sestanejo z ostalimi v četi.

Redna letna skupščina UIAA

(Mednarodno združenje alpskih organizacij)

V letošnjem letu je UIAA izvedla svojo redno letno generalno skupščino dne 7. junija v Amsterdamu. Po sklepu ene izmed prejšnjih generalnih skupščin zaseda skupščina načeloma v državah, ki jim je priznan alpski značaj, izjemoma pa po vsakih treh letih lahko organizira skupščino tudi katera izmed članic, katere teritorij nima alpskega karakterja. Tak slučaj se je dogodil letos, saj so zborovalci večji del svojega bivanja na Nizozemskem preživeli v krajih, katerih višina je pod nivojem morske gladine, najvišji vrhovi pa so čeri ob Severnem morju, ki dosežejo komaj višino okoli 300 m.

Skupščine se je udeležilo 13 držav in 17 predstavnikov organizacij — članic UIAA s tehničnimi svetovalci. Od držav so bile zastopane: Anglija, Avstrija, Bolgarija, Čehoslovaška, Grčija, Italija, Jugoslavija, Mehika, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Španija in Švica. Gostitelj je bil Kraljevski nizozemski alpski klub in njegov predsednik M. de Ranitz, župan mesta Utrecht.

Po sprejemu pri amsterdamskem županu in po ogledu mesta je skupščina pričela delo v Kraljevem inštitutu za tropska vprašanja.

Predsednik UIAA M. d'Arcis je v začetku skupščine sporočil, da je bila UIAA zastopana na sestanku UNESCO v Helsinkih, kjer so bila obravnavana številna vprašanja iz področja alpinizma in vzgoje mladine.

Po sklepu seje izvršnega komiteja unije, katerega članica je tudi Jugoslavija, je bila predsedstvu podaljšana mandatna doba za nadaljnja tri leta.

V članstvo unije so bili sprejeti Kraljevsko alpsko združenje iz Maroka, Lichtensteinski alpski klub in alpski klub iz Luxemburga. Ob sprejemu Lichtensteina se je nemški predstavnik iz neznanih razlogov vzdržal glasovanja.

Mnogo diskusije sta povzročila predloga alpskega kluba iz Mendoze v Argentini in Sovjetske zveze, ki se želita vključiti v unijo. Njun sprejem je bil iz formalnih razlogov odložen, čeprav so se za sprejem Sovjetske zveze zelo zavzemali delegati Čehoslovaške in Bolgarije. Jugoslovanska in italijanska delegacija sta izrazili mnenje, da mora biti pristop v unijo omogočen vsem državam sveta, ki se resno ukvarjajo z alpinizmom in izpolnjujejo potrebne pogoje za sprejem.

Za naslednja tri leta so bile izvoljene kot nestalne članice izvršnega komiteja unije Grčija, Nizozemska in Španija.

Na skupščini so podale kratka poročila o svojem delovanju komisije unije, in sicer komisija za mednarodno gorsko reševalno službo, komisija za vprašanje stroškov reševanja inozemcev, komisija za vrvi, komisija za film in komisija za zaščito gorske prirode.

Po zaključku skupščine so udeležencem predvajali švicarski film o alpskem tečaju na Engstligenalpu in pa zelo interesantne skioptične slike o vzponu na Mont Everest. Skioptične slike je tolmačil in obenem pripovedoval o tehničnem napreduku himalajskih ekspedicij znani himalajec dr. Wyss — Dunant.

Po končani skupščini so si delegati ogledali zanimivosti Nizozemske, nato pa so odpotovali v Belgijo, kjer so bili gosti belgijskega alpskega kluba. F. K.

Seja izvršnega Komiteja UIAA

Dne 11. X. 1959 je bila v Trentu v Italiji seja izvršnega komiteja unije.

Udeleženci so ponovno obravnavali predloge alpskega kluba iz Mendoze v Argentini in Sovjetske zveze, da se sprejmejo v članstvo unije. Argentinska nacionalna zveza je izrazila nasprotovanje glede sprejema posameznega kluba, češ da to ni smotno, zategadelj je bil sprejem Mendoze začasno odklonjen. Sovjetska zveza po skupščini v Amsterdamu ni ponovila svojega predloga za sprejem, niti ni poslala statuta svoje planinske organizacije, kot je bilo to zaprošeno. Jugoslovanski delegat je ponovil naše stališče, da bo glasoval za sprejem Sovjetske zveze v unijo. Člani izvršnega komiteja so se končno zedinili za kompromisni predlog, da sprejemu Sovjetske zveze načeloma ne nasprotujejo, potrebno je le to, da Sovjetska zveza predloži statut, kot je bilo to že večkrat sporočeno in zaželeno.

Za Jugoslavijo je posebno važen sklep seje, da se bo generalna skupščina UIAA v letu 1960 vršila v Jugoslaviji. Vsi delegati so ta predlog Jugoslavije z veseljem sprejeli, kajti v spominu jim je še odlično organizirana skupščina

unije leta 1951 na Bledu. Kraj skupščine v letu 1960 bo izbral Planinski savez Jugoslavije.

Istočasno je bila v Trentu tudi mednarodna razstava planinskih fotografij in mednarodni festival filmov s planinsko tematiko. Fotografske razstave se je udeležilo tudi pet jugoslovanskih avtorjev, ki sicer niso osvojili nikake nagrade, njihovi posnetki pa so se dostojno in enakopravno uvrščali med ostale fotografije avtorjev iz vsega sveta.

Na filmskem festivalu Jugoslavija ni bila zastopana z nobenim filmom. Po prikazanih filmih smo lahko ugotovili, da v tej zvrsti filmov še ne moremo konkurirati na mednarodni pozornici, ker pri nas planinskih filmov v tako bogati opremi še nismo snemali. Prvo nagrado je prejel film francoskega alpinista Lionela Terraya »Les étoiles au midi« (Zvezde opoldne), ki prikazuje vzpon na Grand Capucin. Film je režijsko odličen, nekateri duhoviti vložki ga izredno poživljajo in tudi odlične barve pričarajo gledalcu lepote gorskega sveta v vsej resničnosti. Škoda, da pri nas ni denarja in tudi ne pravega razumevanja za tako odlično propagando lepote našega gorskega sveta. F. K.

Josip Wester — 85 letnik

V nedeljo 11. X. 1959 je dopolnil planinski pisatelj Josip Wester 85. leto. Preveč doživljajev je v njegovem, redko bogatem planinskem življenju, da bi mogli iti mimo njega, zlasti še Planinski Vestnik, katerega plodovit sodelavec je Wester že od leta 1927 dalje.

Po očetu doma iz blejske okolice je rasel mladi Wester na Dolenjskem, nato obiskoval ljubljansko gimnazijo in šel po maturi študirat klasično jezikoslovje. Nato je služboval kot profesor in prosvetni inšpektor za srednje šole, pa je bil upokojen že pred dobrimi 30 leti. Upokojitvi so sledili njegovi najbolj številni pohodi v gore.

Če naj verjamemo pregovoru, da gorenjska kri ne »sfali«, ga je ta gnala v gore. Od Šmarne gore in Katarine, ki jih je obiskoval že v gimnazijskih letih, do višjih vrhov, največ v Sloveniji, pa tudi v drugih gorstvih Jugoslavije in v tujini. Na Slovenskem je razen »podšodranega« Špika le malo vrhov, na katere ne bi gnala našega neutrudnega popotnika tudi želja po spoznavanju čim večjega dela slovenske zemlje. Zato mu niso neznani zasavski vrhovi, gorenjsko predgorje in dolenski griči, povzpел pa se je tudi na Trebevič, Klek, Plješevico, Risnjak, delal planinske ture v Dalmaciji, ko je bil tam letovišnik, če se mu je le ponudila prilika, in drugod. Med prvo svetovno vojno je obhodil Wester kot rezervni oficir številne gore v Albaniji.

Wester ni bil alpinist, bil pa je hodec, ki ga čestokrat mnogo mlajši niso mogli dohajati. Tako je prišel že nekaj let po tem, ko se je srečal z Abrahamom, iz koč na Gozdu po Hanzovi poti na vrh Prisojnika in nazaj v 5 urah. Kot 65-letnik je s pokojnim prijateljem Jankom Mlakarjem prišel na vrh Jalovca, še kasneje je priplezal po Kopinškovi poti na Ojstrico in ko se je že bližal 80. letu, je še trikrat stopil na triglavski vrh. Kasneje je — ne quid nimis — samo hodil okrog Triglava in ga občudoval z Razora, Vodnikovega Vršaca in od drugod, potem pa se je vrgel na Šmarno goro, pri čemer se njegova letna norma ni ustavila pri prvi stotici.

V zvezi s Šmarno goro — »gorniško vábnico« je treba posebej poudariti zasluge, ki jih ima Wester za to, da so se nadelale tri nove poti na šmarnogorsko Grmado (Kovačeva, Westrova in Pogačnikova) in da se je kasneje zgradil viseči most pri Mednem. S tem so se, da tako rečemo, razširila pljuča Ljubljane, zlasti mladi rod pa je dobil na Bovčkovih skalah primerno vezba-lišče za višje in napornejše plezalne poti ter vzpone.

Večino Westrovega planinskega pisanja hranijo platnice Planinskih Vestnikov od leta 1927 do letošnjega leta, ko je objavil Spomine o Fruški gori, nekaj pa jih je tudi v Slovenskem narodu (v katerem je leta 1904 izšel menda njegov prvi planinski spis, opis ture na Veliki Obir), Ljubljanskem Zvonu in Jutru. V vseh teh opisih njegovih poteh se kaže značilnost Westrovega pisanja: tenak občutek za vse, tudi najbolj drobne naravne lepote in njegovo zanimanje za ljudi, katere je srečaval na svojih poteh, ter za zgodovinske pomembnosti krajev, mimo katerih je hodil. Skoraj bi rekli — nekoliko spremenjeno po Župančiču — da je Wester mož, ki »kakor knjige mi, gore je brati znal«, pa ne samo gore, ampak tudi vso drugo prirodo.

Zanimanje za našo planinsko preteklost je pokazal Wester v številnih člankih tako o Henriku Freyerju (Mangrt), Rosthornu, Kefersteinu, dr. Tušku (Triglav), Lipoldu (Savinjske Alpe) in drugih. Posebej je napisal Wester za zbirko Naši veliki planinci monografije o Baltasarju Hacquetu in lansko leto o svojem prijatelju dr. I. C. Oblaku.

Marljivemu vsepoznavalcu slovenske zemlje in planinskemu pisatelju, ki mu še vedno teče pero in pojejo tipke pisalnega stroja, želimo iz srca še mnogo zdravih let!

St. Hribar

V spomin Heinrichu Roissu

Pravkar mi je prispela pozdravna karta avstrijske odprave na Dhaulagiri, predzadnji in verjetno najtežji osemtisočak Himalaje. Podpisali so jo vsi člani odprave, napisal pa Heinrich Roiss. Obenem je prispela Oesterreichische Bergsteiger-Zeitung, ki poroča, da simpatičnega, naši planinski publiki dobro znane predavatelja iz letošnje spomladi Heinija Roissa ni več. Nesreča se je zgodila na način, ki močno spominja na Lachenalovo nepotrebno smrt. Značilen je za vrhunske alpiniste, ki so opravili najtežje vzpone, končali pa v lahkem terenu (n. pr. Emilio Comici).

V višinskem taborišču II (5700 m) na severovzhodnem sedlu Dhaulagirija so po zajtrku vsi navzoči zlezli nazaj v šotore. Po izjavi Hansa Rataya (Rataj!) je Heini Roiss kmalu za tem šotor zapustil, češ da bo brž nazaj. 10 minut zatem je odšel še Ratay fotografirat in se je vrnil šele opoldne. Takrat so ugotovili, da Roissa ni nikjer, Ratay pa se je spomnil, da je videl, kako se neka osamljena sled končuje pri nekaki luknji v snegu kakih 50 m od taborišča...

Hans Ratay in Erich Vanis sta se takoj navezala in Ratay se je splazil po trebuhu do odprtine.

Iz nje so slabotni glasovi klicali na pomoč. Ves tabor je pritekkel in Rataya so spustili skozi luknjo v spodaj ležečo prikrito ledeniško razpoko. Nesrečni Roiss se je bil vdrl vanjo in 23 m globoko se je z vso silo padca zagvozdil med ožeči se ledeni steni.

Ratay zaradi ožine ni mogel do njega. Otmar Kucera je prišel širiti razpoko z lednim kladivom, življenjski znaki nesrečnika so pa med tem že pojemali. Ob 13.30 se je njegovo življenje ustavilo. Naslednjega dne je zdravnik dr. Wilfreid Wehrle, ki je bil odšel v glavno tovarnišče dret gnil zob nekemu šerpi, lahko samo še ugotovil smrt zaradi notranjih krvavitev pri poškodbi notranjih organov in temu sledečemu šoku.

Odpravi je umrl še nek šerpa. Tako je nesreče dovolj in izbrana avstrijska odprava ing. Moravca se vrača z Dhaulagirija domov, rebus infectis tudi ona.

France Avčín

*

»Še z Dhaulagirijem pridite k nam.«

»Rad, le prej ga moramo preplezati.«

»Res je. Torej Hals und Beinbruch!« in smo šli narazen.

Tako sem se februarja 1959 poslovil od Heinricha Roissa. Nekaj mesecev kasneje sem bral v Bergkameradu, da se je na Dhaulagiriju smrtno ponesrečil.

Vsa stvar se je pričela zame nekaj dni prej, ko so me z Maticе po telefonu vprašali, če lahko pridem prevajati predavanje v Ljubljano. Pristal sem in predavatelja sem videl četrte ure pred pričetkom predavanja. Bil je majhen, čokat, vsa njegova postava je kar izžarevala moč in neuničljivo energijo. Heinrich Roiss. Po poklicu železniški uradnik. Star okoli trideset. Torej povojna generacija, približno mojih let. Predavanje v razprodani dvorani je dobro uspelo in zbrali smo se ob turški pri Slonu. Zdi se mi, da je predavanje Roissa malo skrbelo, zakaj po predavanju se je vidno sprostil in se razživel v živahnem pogovoru. Menili smo se o tem in onem. Nismo ga hoteli nadlegovati s konvencionalnimi vprašanji, a sčasoma sem si kljub temu ustvaril o njem in o njegovem plezanju zelo plastično podobo. Uspešen povojni plezalec, vsekakor. Po vsem videzu eden tistih solidnih, ki prodrejo s kontinuiteto svojih uspehov ter s preudarnostjo, ne pa s hitrimi in s senzacionalnimi uspehi. Zato je tudi pri Himalaji prišel razmeroma kasno na vrsto. Takrat, ko se je val glavnih uspehov že polegel. Najprej Gašerbrum II, potem Haramoš, čez nekaj tednov ga je čakal Dhaulagiri. Bil je skromen, nič velikih besed, nič prognoz, storili bodo vse, kar bo v njihovih močeh. Ko sem šel domov, sem bil malo slabe

volje. Kdaj bomo mi dozoreli za Himalajo? Smo kaj slabši od Avstrijcev? Smo Slovenci zares tudi alpski narod, kot je zapisal še Jug? Če smo, kje so potem dejanja?

Z Roissom je bila tudi žena.

»Če bo neka dama trkala na vrata, jo, prosim, spustite noter!« »To bo moja žena. Sedaj bi morala priti z brzcem.«

Pri himalajskih veličinah navadno zabavam njihove boljše polovice. Ob svojih slavnih možeh ostanejo običajno neopažene. Z gospo Roissovo v kavarni sicer ni bilo tako, vendar sem že po nekaj vljudnostnih stavkih prišel z njo v živ stik. Zato sem ji že prvi večer zastavil vprašanje, ki je nemara vsiljivo in malce osebno: »Kako prenašate plezanje vašega moža?« Pravzaprav neumno vprašanje, nanj ni pravega odgovora. Čutil sem, da je ponosna na svojega moža in na njegove alpinistične uspehe. »Zaupam vanj«, je dejala. »Včasih me tudi malo skrbi.« Močno me je spominjala na Buhlovo ženo. Teden dni sem spremljal Buhla in njegovo ženo na predavateljski turneji po Sloveniji. Običajno sva z Buhlovo ženo sedela ob kokti ali oranžadi za mizo, ko so njenega moža oblegali agilni planinski odborniki ali nadležni pobiralci podpisov. Tudi Buhlova žena je bila zelo ponosna na uspehe svojega moža ter je verovala v njegovo srečno zvezdo. Vendar si ni zakrivala oči pred temno slutnjo. »Bergsteigerschicksal«, je običajno kratko dejala. Žene v dolini so često pogumnejše od svojih mož v skalah. Buhl je imel dvoje hčera, ko je bil v Sloveniji; ko je umrl na Čogolisi, troje. Roissove žene nismo vprašali, če imata kaj otrok. V vprašanju bi mogla čutiti košček pomilovanja.

Heinricha Roissa danes ni več. Tudi Hermanna Buhla ne. Oba sta bila velika gornika. Buhl nedvomno celo svetovna veličina. Dvoje gorskih fotografij z njunim posvetilom me sili k razmišljanju, kadar ju vzamem v roke. Dhaulagiri, Bela gora, je še nepreplezana. Mu je žrtev že dovolj? Spominjam se, kako sem v času svojih najtežjih plezalskih vzponov hrepenel po belih himalajskih vrhovih. Ne samo jaz, vsa moja generacija. Sodim, da tudi danes ni dosti drugače.

Janko Blažej

Pismo o transverzali

Tov. urednik!

S potepanja po gorah in hribih od Maribora do Ankarana sem si mimorede zapisal nekaj stvari, ki jih lahko uporabite za »Planinski vestnik«, v kolikor so seveda vsebinsko uporabne. Kar pa ni za v vestnik, naj bo le za Vas — kot mnenje enega izmed navadnih zemljanov planincev.

Čeprav človek ni niti slovníčar niti jezikoslovec, vendar se včasih le zanima za kakšno tujo besedo, ki je preveč dobro ne pozna ali pa se mu zdi, da je napačno uporabljena. Pogleda v slovar tujk ali Sl. pravopis, kako je s to besedo.

Nekaj podobnega je tudi z »uradnim« nazivom za slovensko planinsko transverzalo. Okrog te transverzale je bilo že dosti rečenega in napisanega — v obrambo in proti njej. Zato naj bo še meni dovoljeno, da povem nekaj misli.

Da je beseda napačno uporabljena, o tem ni več dvoma, vendar mislim, da nima smisla spreminjati imena za to našo vsak dan bolj poznano planinsko pot. Pač pa naj ne bi ustvarjali še novih »transverzal«, temveč naj bi te ostale navadne »poti«. Upam, da se nova zasavska planinska pot Kumrovec — Janče — Kum ne bo spremenila v »transverzalo«.

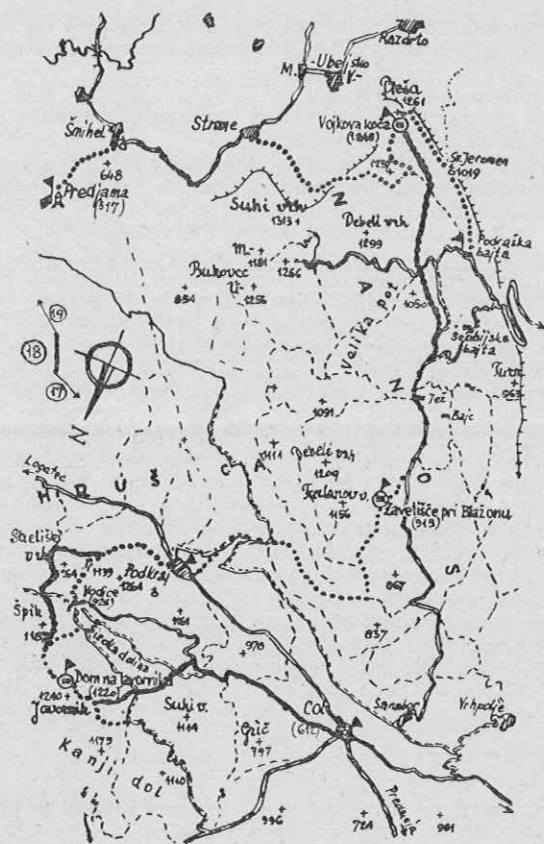
No, sedaj pa res nekaj paberkov s planinske poti od Maribora do Kopra.

Navedene misli, ki sem jih napisal, naj ne bodo kritika zaradi kritike, temveč zato, da se izboljša stanje in popravijo napake, kjer je to mogoče.

V glavnem navajam najglavnejše razlike med opisom SPT v vodniku »Po slovenskih gorah« in med dejanskim stanjem, in sicer za del poti od Krna do morja.

— V vodniku na strani 127 piše za Kočo na planini Razór, da je oskrbovana v poletnih mesecih. Letos v začetku julija meseca (5. VII. 1958) sem šel tod mimo. Koča je bila zaprta in seveda nisem dobil transverzalnega žiga. Ko sem jo mahal naprej, sem prav resno študiral, kdaj se začne poletje — v tej planinski koči.

— Na vrhu Rodice v bohinjsko-tolminskih gorah je železna skrinjica in v njej štampiljka. Pritisnem žig v dnevnik SPT in preberem: Gradica 1962 m. Prvi trenutek se ne najdem, saj menda nisem zašel, si mislim. Potem pa le

pogledam v priročnik na strani 130. V tekstu in na malem zemljevidu je le Rodica. Navsezadnje sem »pogruntal«, da pravijo vrhu tako na baški strani, saj je štampiljka od PD Most na Soči. Podobno razlago ima priročnik »Po slov. gorah« za Kontni vrh oziroma Šoštar. Zakaj nima razlage še za Rodico oz. Gradico, ne vem. Vem le to, da sem svoje tolmačenje za dvojno ime Rodice »prodajal« naprej drugim, predvsem hrvatskim planincem, ki se v tej zmešnjavi niso znašli. Če sem imel jaz prav, naj pa drugi povedo.

— Dve uri hoda naprej od Rodice je Črna prst. Na njej je planinska koča. V vodniku »Po slov. gorah« na strani 133 preberem: Koča na Črni prsti 1844 m, stoji na vrhu Črne prsti. Preuredili so jo l. 1955 iz bivše italijanske utrdbe. Upravlja jo PD Most na Soči. Oskrbovana je v poletni sezoni. Ima kuhinjo in s. z 12 sk. lež. Žig!

V mojih zapiskih iz julija 1958 pa berem sedaj doma: »Jedilnica in spalnica« je odprta, toda koča je neoskrbovana. Človek dobi kaj čudne občutke v takem prostoru, kjer je vlaga, nered, umazanija, smeti, po tleh slama in odpadajoči omet, na oknih brez šip loputajoča polkna itd. Še tisto, kar je dobrega kot n. pr. lesene lamberije, mize, klopi in pogradi, bo propadlo, če ne bo PD storilo potrebnih ukrepov.

Mislím, da ni potreben k temu noben komentar!

— Podatki za plan. zavetišče na Petrovem brdu so precej točni. Letos poleti je bilo sicer v koči le eno ležišče in ne dve, kot piše v vodniku, vendar upam, da je sedaj položaj še kaj boljši, ker so ravno tedaj razširjali zavetišče še za en prostor. V svoj dnevnik sem si takrat še zabeležil: »Ljudje so prijazni in ustrežljivi, le topla hrana ali čaj se ne dobi.«

Naprej pa berem v dnevniku: »... okrog 21. ure je prispel še doktor iz Zagreba — po bližnjici s Črne prsti na Podbrdo in sem. Torej ne po transverzali, čeprav je transverzalec. Gre mu le za žige. Tudi na Pórezen gre jutri le z ene strani in po isti poti nazaj. Kaj bi hodil še naprej peš do bolnišnice »Franje«

in Cerkna, pravi. Bolnišnic je videl dovolj že v Zagrebu, transverzalnega žiga pa menda tudi nimajo tam, razlaga meni nekako zviška. Nasprotuje tudi podaljšku transverzale od Postojne do Kopra.

»Zjutraj ob 5. uri sem bil že na poti proti Póreznu. Doktorja nisem hotel čakati, čeprav je vstal kmalu za menoj. Ne bi se mogel odkrito pogovarjati s »planincem«, ki lovi samo žige in se mu ne zdi vredno hoditi po naših nižjih hribovskih krajih in po našem krasu.«

— V Idrijskem hribovju, Trnovskem gozdu in na Nanosu je precej zelo dobrih gozdnih cest, kar je velik plus za naše gozdno gospodarstvo, vendar pa planinci nismo preveč navdušeni, če potekajo planinske poti, posebno pa še transverzale, po teh cestah. Ali se ne bi dala speljati ta prva planinska pot po kakšnih lovskih stezah, bližnjicah ali navadnih kolovozih?

Naj mogoče naštejemo take »slavne« odseke SPT, ki vodijo transverzale po trdnih cestah? No kar: najprej od vasi Kočevše zahodno od Idrije pa do Vojskega in potem spet od Mrzle rupe pa tja pod Golake. Na drugi strani teh vrhov (na južni) skoraj od Iztokove koč do zavetišča na Čavnu. Najbolj »privlačen« za planinca pa je odsek od Predmeje do Cola!

Še sedaj »uživam«, ko berem v svojem dnevniku s transverzale: »...S Sinjega vrha se spustim navzdol na svetlečo se cesto. Spet hodim po cesti, po beli cesti, po prašči se cesti. Nikad kraja! V glavi snujem članke in kritike ter prispevke za »Pavliho« — vse na račun te bele, bele ceste! Oprtnik me kar zabija v to belo cesto. V JNA sem bil pri »prašinarjih« — in sedaj v civilu sem spet, le to pot prostovoljno! Na teh cestah po Primorskem si komaj lahko predstavljam, da sem — planinec!«

V neki gostilni tod okrog sem slišal, da obiščejo nekateri transverzanci okoliške plan. postojanke kar z avtomobili ali pa z motorji, tako n. pr. Iztokovo koč, Čaven, Dom na Javorniku, Zavetišče pri Blažonu na Nanosu. Zakaj pa ne, saj ni nikjer rečeno ali napisano, da se ne sme po cestah voziti! Ravnotako ni nikjer napisano, da je treba transverzalo prehoditi po trasi transverzale, glavno je, da dobiš žig!

V tem so nas prehiteli že planinci iz Bosne. Njihovo prvo transverzalo je treba res prehoditi in to v določeni smeri. Kjer pa se prekine ta pot do drugega dopusta oziroma prostega časa, tam jo je treba nadaljevati. Sicer pa, naj se vrnem nazaj na našo pot.

— Od Cola proti Javorniku se transverzala ne drži opisa poti v vodniku (str. 153), niti ne narisane smeri v zemljevidu na str. 157, temveč gre po kar lepi gozdni cesti proti Vodicam, na pol poti pa se odcepi levo navzdol s stezo, ki prečka Široko dolino in se nato vzpne do gozdne ceste, po kateri se kmalu prispe do Doma na Javorniku.

Oskrbnik tega doma ima veliko dela, posebno poleti, in zato res ne more vedno oskrbovati koč oz. doma. To morajo planinci pač razumeti in se ne smejo razburjati, kadar najdejo koč zaprto. Če hočejo dobiti kakšno okrepcilo ali skodelo mleka, pa ga lahko dobé pri res gostoljubnem in prijaznem sosedu na Medvedovi domačiji. Za potrdilo o mimohodu po transverzali pa se lahko počaka do večera, ko se ljudje vrnejo z dela domov. Le kdor se »znajde« in posnema vlomilce, lahko dobi štampljko v kuhinji. Imeti pa mora s seboj seveda pričo, ki lahko potem potrdi, da ni ničesar odnesel — razen žiga v dnevniku. Ker sam nisem preveč navdušen na čakanje, sem zaigral omenjeno »vlogo« s prav dobrim uspehom.

— Od Javornika do Podkrajja je opis SPT spet drugačen od stvarnega stanja. Transverzala se namreč ne spusti navzdol skozi vasio Vodice in se potem dvigne do prevala s koto 1139 m, temveč gre vzhodno od vasi, tako da ne zgubi preveč višinske razlike ter se dvigne potem tako, da obide Streliški vrh (1264 m) po vzhodni in južni strani in se šele potem spusti poleg prevala s koto 1139 m navzdol do Podkrajja.

— Odsek poti od Podkrajja do Zavetišča pri Blažonu je v vodniku odločno premalo opisan, in sicer zato, ker ta odsek poti skorajda ni zaznamovan (markiran). V svoj dnevnik sem si takrat, ko sem hodil tod, zapisal: »...ker ta gozdna cesta dolgo časa sploh ni markirana, sem bil stalno v dvomih, če hodim res po pravi poti. Končno ena markacija in potem vsake četrte ure ena. Še dobro, da sem srečno prišel naprej. Odsek od Farmanc do zavetišča pa je skrajno neodgovorno in nemarno zaznamovan. Na razpotjih in odcepih gozdnih cest in poti sploh ni markacij! Treba se bo pritožiti pri PD Vipavi ali pa pri PZS!« Tega mnenja sem še danes, čeprav sedim lepo doma.

V vodniku ni niti omenjena samotna domačija pod Orlovšami, 20 minut pred Blažonom, čeprav je ta hiša za transverzale skorajda bolj važna od zavetišča. Kdor namreč s ceste zagleda na levi strani to domačijo z rdečo

streho, ta je rešen. Misleč, da je že pri Blažonu, zavije ob kamnitih ograjnih zidovih sem, kjer mu domači pokažejo pot naprej. Kdor je pa ne zagleda, gre naprej in mogoče čez pol ure spet nazaj, ko išče rdeče-bele kroge s številko 1.

— Gremo naprej proti Vojkovi koči na Pleši.

Opis transverzale na strani 155 spet ne drži. SPT ne gre mimo Šembijske bajte, Podraške bajte ter kapelice sv. Jeromna, temveč se odcepi levo pri razpotju nad klancem pred Šembijsko bajto. Nekaj časa gre po vozni poti, potem pa po pobočjih nad to potjo, prečka strmo serpentinasto vozno pot, ki pelje od Podraške bajte proti Suhemu vrhu (1313 m) ter nato po terasastih senožetih zahodno od Debelega vrha (1299 m) in vrha s koto 1257 m še delno skozi gozd navzgor proti Pleši.

Vsi ti popravki trase SPT pa gredo v dobro stvarnemu stanju!

— Nekaj razlike med vodnikom in dejansko smerjo je tudi pri odseku Vremščica — Škoflje, ki je razen tega še površno zaznamovan. Če se transverzalec drži v zemljevidu vrisane poti (vodnik str. 167), bo kaj kmalu zašel, če pa gleda na zelo redke markacije, bo stalno v dvomu, ali je na pravi poti ali ne.

Transverzala namreč ne prečka glavne ceste Divača—Pivka, temveč gre po njej približno 2 km do velikega ovinka severno nad želez. postajo D. Vreme. Šele tu pri ovinku se spusti čez grmičasti kraški svet do žel. proge, jo prečka pri postaji, se spusti spet strmo po novih betonskih stopnicah navzdol. Tu pa ne gre skozi vasi. D. Vreme in Britof, temveč po bližnjici zahodno od vasi do gostilne pri odcepu ceste v Škoflje.

Od tod do Matavuna, na Slavnik ter naprej do Ankarana pa gre po stvarni trasi transverzale.

Za lažje razumevanje prilagam še popravljeno zemljevidno skico iz vodnika »Po slov. gorah«.

Planinski pozdrav V. D.

LUDVIK ZORZUT

V Trenti, v Trenti

*V Trenti, v Trenti bodra Soča
vre iz skal, bobni, kipí,
v rebbru ždi planinska kočá,
nas sprejema in gostí.*

*Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami hodi Zlatorog.*

*V Trenti, v Trenti so snežniki
gamsi, koze, trop ovčic,
Mote, Tožbarji in Spiki —
kes — kesná — jovajle žuic!*

*Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami vriska Zlatorog.*

*V Trenti — tristo petelinov,
divji lovec je v čeréh.
Znamenj polno je, spominov
na nevarnih teh potéh.*

*Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami pleza Zlatorog.*

*V Trenti čompe, sir in skuta,
je polenta — dober tek —
vsa z ocvirki je posuta
v vonju jelk, macesnov, smrek*

*Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami južna Zlatorog.*

Darinka Veselič

Da mi je biti skala ...

*O, da mi je biti skala
in živeti vekove...
Čutiti
kako pronica vame
čas,
kako tiplje vame
dež,
kako se zaganja vame
vihar
in me ne more streti
in sonce — da sveti
čisto blizu...*

*Kako strašno je
kadar razganja stene
led —*

*Da mi je biti
skala!
Naj me trga led...
Vsak moj kamen
bo jutri
zemlja!*

*O, da mi je biti skala
in živeti vekove
in počasi, počasi
umirati
v plodno zemljo.*

Že več let sem vpisan v planinskem društvu, a nisem se preveč aktivno udeleževal. Lazil sem po hribih, plezal po skalah, trgal hlače in čevlje, a to je bilo vse.

Skoraj eno leto pa bo, odkar se nas je združilo nekaj takih, kot sem jaz. Vsi radi plezamo in lazimo po hribih. Takoj smo pričeli pripravljati načrte za prihodnost, za »podvige«. Znanje o plezanju (da o tehnikah ne govorim) je dokaj revno. Imamo pa veselje in voljo. To je pa prvo, če hočeš nekaj doseči.

Letošnjo zimo smo vsak mesec naredili nekaj izletov, povezanih s plezarijo. Vsakokrat se mi je pripetila kakšna nevšečnost, toda ne bi rad zavlačeval svoje zgodbe. Rad bi vam povedal o naši »igri s smrtjo«. Čeprav se to sliši dokaj smešno, bi se ta igra lahko uresničila, če nam ne bi bile naklonjene vremenske razmere in temperatura.

Dolino Krme končuje ne preveč visoka gora, Vernar, vse skupaj je le dolg greben. Najvišja točka je visoka 2275 m. Sklenili smo, da bomo ta greben prehodili. Bilo nas je sedem: Balant, Markež, Škrinjar, Lapuh, Treven, Mohorčič in jaz. V Zgornji Krmi nas je ostalo še pet. Prva dva sta se vrnila nazaj, ker je Markež nekaj tarna zaradi gripe. Ostali smo nadaljevali pot proti Bohinjskim Vratcem. S seboj smo imeli vrvi, vsak svoj cepin in dereze. Edino jaz nisem bil zadovoljen, cepin se mi je zlomil že v Radovni na ravni cesti, na hrbtu pa sem imel namesto nahrbtnika športno vrečo. Kaj je bolj nepraktičnega v gorah kot take vreče? Jaz ne vem.

Sonce je obsvetilo vrhove okrog nas, mi pa smo hodili še vedno v senci in hladu. Bili smo veliki optimisti. Greben bomo prehodili v nekaj urah, nato bomo nadaljevali pot na Triglav. Toda kako smo se uštel!

Od pol dvanajstih smo dosegli Vrata in sonce. Takoj nam je postalo vroče. Tu smo se okrepčali in nato začeli plezati po grebenu. Že po nekaj korakih smo sopihali. Udiralo se nam je krepko čez kolena. Bilo je precej nevarno zaradi plazov, kajti strmina na obeh straneh grebena ni obetala nič dobrega. Tako smo gazili sneg v opoldanskem soncu. Nismo gledali na uro. Bili smo popolnoma premočeni. Misel na Triglav smo opustili. Greben se je vlekel ure in ure. Znoj nam je tekkel po čelu za vrat in se ustavljal za pasom. Zelo neprijeten občutek. Gore okrog nas se kopljejo v soncu. Videti je, kot da so gore pokrite z milijoni majhnih kristalčkov in vsak odbije svetlobo, zares — zakladnica mokrega zlata in srebra.

Sedaj pa se je začela smola. Sonce je začelo zahajati zelo hitro. Zaton sonca smo opazovali na vrhu Vernarja. Zopet lep pogled. Pod nami doline in plavi temi, vrhovi gora pa žareči v zahajajočem soncu. Gore so spreminjale barvo vsako minuto. Zavzeti smo opazovali ta naravni spekter od rumene barve preko rožnate do krvavordeče. Nato pa naenkrat mrak. Začelo nas je skrbeti, kajti tema se v gorah spusti zelo hitro. Sklenili smo, da se spustimo v dolino po bližnjici, to je čez steno. Bo že nekako šlo. Pričeli smo se spuščati po vrvi. Sneg se je valil pod nogami, bil je tak kot kaša, vsipal se ti je za čevlje in tistemu pod teboj za vrat. Preklinjal sem vrečo, ki mi je vedno bolj nagajala. Vedno je zlezla na mesto, kjer mi je bila najbolj na poti. Vrv je začela zmrzovati, rokavice so se oprijemale in se trgale. Tako smo se spustili že precej globoko, ko je nastala popolna tema. Mohorčič, ki je bil najnižji, je posvetil z baterijo v globino. Svetloba ni dosegla dna, oziroma našla kaj spodbudnega. Imel sem zelo slabo stojišče, nogi sta se mi zaradi napetih mišic začeli tresti. Nad glavo mi je visel Škrinjar, njegove dereze niso bile preveč daleč od mojega obraza. Spuščanje v temi bi bila prava umetnost. Zato smo sklenili, da se vrnemo na greben in prebivakiramo noč. Ob desetih smo dosegli zopet greben, popolnoma premočeni: od nog do pasu od snega, naprej do glave od znoja. Začeli smo kopati luknjo v sneg. Cepini nam niso kaj prida pomagali. Kot izvrstno orodje pa se je izkazala menažka. V eni uri smo skopali dovolj globoko luknjo, da se nas je pet stisnilo drug k drugemu.

Začelo se je čakanje drugega dne. Tekstil je takoj začel zmrzovati na nas. Začeli smo z miganjem, kolikor je bilo mogoče. Sedeli smo na premočenih nahrbtnikih in gledali na špiritni kuhalnik, kjer se je kuhala »Argo«. Čakanje na juho je bilo utrujajoče, nismo mogli čakati in popili smo tisto toplo, slano vodo, testenine so se še vse trde zatikale v požiralnikih. Da je bila le topla voda.

Izza Karavank je priplavalala luna in obsvetila vrhove. Lep, toda precej leden pogled po sneženih gorah. Nekdo je predlagal, naj bi nadaljevali pot, toda nobeden mu ni pritrnil. Sedaj mislim, da bi bilo to najbolje, saj je bilo svetlobe dovolj in takoj bi se ogreli. Toda kar je bilo, je bilo. Čakali smo dalje in se tresli. Proti jutru nas je začel trpinčiti spanec, a tudi mraz je postajal vse bolj neznošen, da nismo mogli drugega, kot da smo se tresli.

Končno se je začelo daniti. Čakali smo, popolnoma trdi, prvih sončnih žarkov in jih pozdravili. Rad bi zvedel mnenje vremenoslovcev s Kredarice. Kaj so si mislili, ko so nas opazovali prejšnji večer in nas sedaj navsezgodaj zopet videli na istem mestu? Ko smo se malo pogreli, smo takoj odšli nazaj proti Vratcem. Ob enajstih smo jih dosegli in obležali na toplem, zopet popolnoma mokri, kajti obleka se nam je odtajala.

V dolini sta nam prišla nasproti tovariša, ki sta se prejšnji dan vrnili v Spodnjo Krmo. Bila sta v strahu, ker se nismo vrnili. Pripovedovali smo jima, kaj smo doživeli, toda to ni bilo pripovedovanje, ampak kričanje. Bivakirali smo in to brez šotora, spalnih vreč ali vsaj toplih vetrovk. Imeli nismo niti preobleke in to v januarju.

V neznošnih trenutkih sem robantil nad plezarijo in se zaklinjal, da me noben vrag ne spravi več v gore. Toda že na poti domov sem spoznal, da sem govoril neumnosti. Kaj je lepšega kot zima v gorah, vzhod in zahod sonca, gore pokrite z bleščečim snegom?

Roman Udir

NA DONAČKO GORO

Jutranje sonce nas je pozdravilo že visoko v pobočju kote 734 m. To ni nikaka višina, boste rekli, toda za nas, ki živimo sredi ravnih polj, je to kar dovolj za tako zgodnjo uro. Naš cilj — Donačka gora — je bila še vedno v megli. Jezimo se nad slabimi markacijami in specialkami, ki so še slabše kot naše taborniško vohalo. O tem smo se kmalu prepričali, ko nas je naš vodnik pripeljal na vrh oddaljen od pravega vrha Donačke gore v zračni črti 2 km. sicer pa mi smo še mladi in zgodaj je še, komaj sedem. Kolesarji iz druge skupine še niso za nami. Mahamo jo po hribih in dolinah in ko po enurni hoji zagledamo markacijo, od sreče ne vemo kaj začeti, pa se po travniku, ki smo ga takoj zaznamovali za naš tabor, posedemo in krepečamo z malico, ki so nam jo pripravile naše skrbne mamice.

Ura se pomika že proti osmim, ko se po strmem pašniku bližamo gozdu. Serpentinasta pot nas drži vedno višje. Dekleta menda res niso za gorske stražarje. Ko zagledajo rožico, ki se jim prijetno smehlja, si ne morejo kaj, da je ne bi utrgale...

Z vrha se že nekdo oglašča, tudi mi odgovarjamo. Sedaj nas je že 20. Druga skupina kolesarjev nas je dohitela. Skupaj jo mahamo po dobro markirani poti, polni naravnih ovir proti vrhu. Še deset minut pa smo na vrhu.

Veter neusmiljeno piha, naš namen zakuriti ogenj, se je razpršil kot jutranja megla z Donačke. Iščemo zavetje na drugi strani vrha. Kmalu so za nami še tovariši z Zdravilnega vrelca. Topel stisk rok in že smo dobri prijatelji. Da proslavimo naš skupni izlet, zapojemo nekaj taborniških pesmi. Največji požrešneži pa že odpirajo svoje malhe. Tudi mi se jim priključimo. Sonce greje tako prijetno, veter pa na tej strani nima moči. Sonce greje od dolge zime premrle ude.

Toda dekleta ne zdržijo. Zahtevajo, da se gremo igrat, prav tako kot mali otroci iz vrtca. Seveda so še ostali navdušeni nad igro »Pojdem v Ameriko«. Ta igra vžge povesod. Spomnim se, da smo jo letos na smučanju na Pohorju lajnali kar naprej od jutra do večera. Čeprav jo že vsi poznamo, jo lajnamo dalje.

No, saj Donačka nima samo enega vrha. Gremo še na druge. Ker imajo vsi samo eno ime, jih njihovi ljubitelji kratko imenujemo samo prvi, drugi in tretji. Naše fante seveda pritegnejo skale, poskušajo se v plezanju. Vsi bi namreč radi bili alpinisti, pa se jih še mleko drži okrog ust.

Vrnemo se na najvišji vrh. Obvezno slikanje za album Gorske straže in že jo ucvremo po stezi skozi gozd k najbližjemu kmetu Polajžarju, da se z njim pomenimo za naš prvomajski tabor, ki bo na njegovem pašniku. Seveda nam gostoljubna družina takoj ugodi. Dekleta se zavrtijo po kuhinji in obed — meso z makaroni — je v trenutku pripravljen.

Vsi smo okrog skledje in kot ena družina jemo iz nje.

Ura je štiri. Odpravimo se po cesti proti naši izhodiščni točki, kjer smo pustili kolesa. Po poti pa delamo načrte za pohode v naš revir. Velik je, nas je malo, toda moramo pokazati, da se znamo znajti.

Večerno sonce se že dotika hribčkov, ko se bližamo našemu staremu Ptujju vsi veseli in zadovoljni. Toda kolesarski izlet ne bi bil »prima«, če se nam na poti ne bi predrla vsaj dvakrat kolesa.

Sicer pa tudi to je prešlo, vrnili smo se srečni v Ptuj in smo se počutili mnogo bolje kot »modna revija« na promenadi. Ljudje so nas ogledovali kot pravo čudo, pa se je le nekdo znašel in dejal: »Saj vidite, to so člani predvojaške«. Mi se jim pa smejemo in upamo, da jim bomo lahko kmalu dokazali, da so se hudo zmotili, da imamo take obleke le taborniki.

Maja

PETER KEŠE

POVRATEK V GORE

Kadar že dolgo nisi bil v objemu gora, te neznana sila vleče tja, kamor si zahajal polovico svojega življenja. Ne morem zapisati in ne povedati, kaj družijo človeka z naravo, da si išče utehe v prepadnih stenah lepih, toda skrivnostnih gora. V boju s steno pozabljaš na vse, samo ena misel te spremlja: »Doseči vrh!« in to je tudi nagrada, ki ti jo podari gora. Na to nagrado sem mislil tudi tedaj, ko sem bil po dolgem presledku zopet v objemu divje stene. Nisem precenjeval svojih moči, vedel sem, da še nisem dovolj pripravljen za taka dejanja. Nekakšen strah sem občutil pred to sivo zaveso. Toda misel na tovariševo izurjenost me je pomirila.

Ob zadnjem svitu jutranjih zvezd sva obirala zadnje sledove gamsjih stezic, od katerih se je v mislih nadaljevala najina steza preko belih skal in se izgubljala v višinah orlovih gnezd. Preko neba se je potegnila lepa jutranja zarja in izpodrinila po dolinah zadnje ostanke teme.

Že se zasliši pesem kladiva, njemu odgovarja zven klina.

Že sem skoraj na kraju dolžine, z zadnjim naporom iščem oprimek. Na roki občutim nekako obtežitev. Popuščam z roko, teža se veča. Spoznal sem, da sem razmajal na steno prislonjen blok. Po telesu me je spreletel mrz in misel na tovariša pod menoj. Ob pogledu navzdol vidim samo njegovo glavo, ki je v naslednjem trenutku ne bo več. V trenutku objame oko še dolino tam spodaj, po kateri se vije cesta, kakor ta najina smer. Roka ne vzdrži več, skalovje zagrmi v dolino, sliši se samo grmenje. Naključje je hotelo, da sem obvisel malo niže s precej ranjeno nogo. Mislim samo, kaj je s tovarišem, a njegov klic me zdrami iz te strašne misli. Spet je tu volja in moč po življenju. Ko se snideva, vidiva, da ima uničeno vrv. Spet se naju poloti grenak občutek, gledava zdaj steno zdaj vrv. Misli obeh so v nadaljnji poti do vrha. Veva, da ni povratka v dolino, najina pot drži samo še navzgor v višine zlatorogovega kraljestva.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Stanko Hribar, Ljubljana	din	450.—
PD Kostanjevica	din	1000.—
Marjan Keršič, Ljubljana	din	200.—
Blažina Aleksander, Izola	din	100.—
S k u p a j :		din 1750.—

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 10. X. 1959	din	6 988 053.—
Zbrano do 8. XI. 1959	din	1 750.—
S k u p a j :		din 6 989 803.—
Izdelava načrtov	din	59 738.—
Stanje sklada dne 8. XI. 1959	din	6 930 065.—

društvene novice

DESETLETNI JUBILEJ PD KRIŽE

Mlado, agilno PD Križe je desetletnico svojega obstoja proslavilo na dostojen način. Dne 21. VI. t. l. je izročilo svojemu namenu novo zgrajeno verando kočje na Križki gori, dne 28. VI. t. l. zvečer pa se je vršila slavnostna seja društvenih funkcionarjev iz leta 1949 in 1959. Ta večer so posvetili spominu vseh skupnih akcij v korist društva ter aktivizaciji nekdanjih udarnikov, prostovoljnih nosačev in organizatorjev za bodoče društveno delo. Za zaključek pa je društvo dne 12. julija t. l. razvilo društveni prapor, kateremu so kumovali direktor tovarne Peko v Tržiču tov. Ivan Štucin, direktor senatorija na Golniku tov. dr. Tomaž Furlan in direktor Tovarne usnja v Šoštanju tov. Andrej Stegnar. Društveni prapor ima kar 8 spominskih trakov, ki so jih društvu v počastitev tega jubileja darovala razna podjetja.

Otvoritev novo zgrajene verande je bila sicer določena že za 14. VI. t. l., vendar je prireditvev onemogočilo slabo vreme. Slavnost je zaradi tega odpadla, četudi so prispeli na Križko goro zastopniki PD Tržič, Kranj, Škofja Loka in Medvode. Z gradnjo verande je pričelo društvo že leta 1957, investiralo pa je v njo leta 1957 140 000 din, leta 1958 298 000 din in letos 180 000 din. V teh zneskih pa ni vračunan prenos gradiva in prostovoljno delo članov, kar oboje cenimo prav lahko na okrog 200 000 din. Veranda ima kapacitete za 25 oseb in bo zelo razbremenila mnogo premajhno jedilnico postojanke. V glavnem bo služila za prehodne goste, v sili pa tudi za zasilna ležišča. V postojanki so namestili baterijski radijski aparat, poskrbeli pa so tudi za dnevno časopisje in revije.

Društvo pa se zelo resno bavi tudi z namenom, da bi zgradilo manjši planinski dom na Vetrnem. Če mu bo to uspelo, bo opustilo upravljanje nižinskih gostinskih postojank in se posvetilo izključno delu, ki sodi v delokrog planinskih organizacij.

OTVORITEV NOVE POTI NA KOFCE

Pot se prične na Cimpru in drži kakih 200 m naprej od novega strelišča, nato pa se ves čas rahlo vzpenja po gozdu in se priključi na staro pot pri Završniku. Novi odsek te poti je dolg okrog 2 km in je bila z njo pot na Kofce skrajšana od prejšnje za okrog pol ure. Po novi poti, ki se izogne cesti in prvemu vzponu do Završnika in ki se nato priključi na pot, ki drži iz Čegelš mimo znamenja na Kofce, je torej le še okrog 2 uri normalne hoje.

Novo pot je ob finančni pomoči PZS nadelal markacijski odsek PD Tržič in jo slovesno izročil svojemu namenu dne 7. VI. t. l. Slovesnost se je izvršila pri Završniku ob navzočnosti številnih planincev.

ELEKTRIFIKACIJA DOMA NA MIRNI GORI

V počastitev 40 obletnice KPJ in SKOJ je PD Črnomelj v nedeljo dne 2. avgusta t. l. ob udeležbi številnih planincev in prijateljev narode, zastopnikov društev in predstavnikov političnih oblasti

PD LJUBLJANA – MATICA. Po že nekako ustaljeni organizacijski obliki se je društveno življenje v pretekli poslovni dobi odražalo in razvijalo v alpinističnem, gospodarskem, gradbenem, mladinskem, markacijskem in propagandnem odseku. Vsi ti odseki so zadovoljivo opravili svoje naloge, ti bolj, drugi manj, novorojenček v teh odsekih je bil vsekakor mladinski odsek, ki se še venomer bori z začetniškimi težavami.

Po stanju 31. decembra 1958 je štelo društvo 7589 članov, to je za 604 člane več kot v preteklem letu. V tem številu je zaporednih tudi 1692 mladincev in 652 pionirjev. Ker je mladina v velikem številu zastopana v društvu, je razumljivo, da je UO prav temu vprašanju posvečal mnogo pozornosti. Zato je tudi društvo že leta 1957 ustanovilo mladinski odsek, ki dolgo ni mogel zaživeti pravega življenja, kajti nešteto je bilo vprašanj, tako organizacijskih kakor tudi finančnih, ki so zavirala pravi razmah tega odseka. Z vztrajnim delom in pomočjo UO pa se je odsek že zelo razmahnil in šteje v svojih vrstah že številne člane, med drugimi tudi močne aktivne na Vajenski trgovski šoli in na osemletki v Zg. Siški. Da bi ta mladina lahko tudi praktično sodelovala pri upravi njihovih planinskih postojank, ji je UO dodelil v upravo in oskrbo kočjo na Bogatinskem sedlu, kjer naj bodoči društveni delavci pokažejo svoje organizacijske sposobnosti. Sicer pa je mladinski odsek pokazal živahno dejavnost. Tekmuje v čast Dneva mladosti, priredil je nekaj kvalitetnih predavanj s predvajanjem barvnih diapozitivov naših planin ter priredil tudi več izletov iz kočice na Bogatinskem sedlu v bližnjo okolico in tja do Krna. V ljubljanski okolici so napravili izlet na Krim z ogledom partizan-

F. Copelandova

ske bolnice in povratkom v Iški Vintgar. Sledili so še izleti v Tamar, na Vršič, na Mrzlico, na Lubnik, na Kum in na Grintovec. Ob zaključku tekmovanja pa na Triglav in zeleno Pohorje. Nekaj jih hodi po planinski transverzali, z dvema ekipama pa so se udeležili pohoda Ob žici okupirane Ljubljane. Lepe uspehe sta v okrilju odseka zasedla tudi skupini fotoamaterjev in dopisnikov v Planinski Vestnik, kjer je bilo objavljenih več njihovih člankov. Društvo je prepričano, da bo s tako poživljenim odsekom v bodoče prav hitro odpadel občutek, da naša mladina ni dovoljna za lepoto planin in da društvo nima podmladka za bodoči vodilni kader. Ko bo odsek premagal še trenutne težave pomanjkanja vodičev, bo njegovo delo prav gotovo tako pestro kakor društva samega.

Alpinistični odsek je svoje lansko delovanje začel s smučarsko šolo v okolici Ljubljane. Šola je bila namenjena vsem članom, tudi starejšim, ker kvaliteta smučanja na sploš-

na slovesen način priključilo svojo planinsko postojanko na električno omrežje. Hkrati je bila izvršena tudi otvoritev elektrifikacije v spodaj ležeči vasi Planini ter otvoritev ceste Planina-Mirna gora. Slovesnost je izpolnil kulturni program, v katerem je nastopil moški oktet iz Črnomlja. Za popoldne je bil določen obisk bližnjih partizanskih postojank. Temu je sledilo ljudsko rajanje.

Priključek doma na Mirni gori na električno omrežje je vsekakor pomemben uspeh PD Črnomelj, ki se je že dolgo bavilo z namenom, da čimprej elektrificira postojanko. Postojanka je s tem mnogo pridobila, z otvoritvijo ceste na Mirno goro pa se bo vsekakor znatno povečal tudi obisk te priljubljene postojanke. PD Črnomelj naše iskrene čestitke!

L. R.

F. COPELANDOVA spada nedvomno med tiste ljubitelje naše domovine, ki imajo največ zaslug za popularizacijo naših pokrajinskih lepote, predvsem pa našega gorskega sveta. Več desetletij je skrbela za to, da bi svojim rojakom približala Slovenijo in s tem še zdaj, kljub visoki starosti 88 let, še ni odnehala. V Alpine Journalu 1958 je izšla o njej notica, da je brez posebnih težav v tej starosti stopila na Triglav. Lani jo je PZS odlikovala za to njeno nesebično delo in s tem potrdila njen pomen za razvoj našega planinstva.

Slika jo prikazuje pred Planinskim domom v Logarski dolini. Logarsko dolino in Okrešelj je ga. Copelandova vedno rada obiskovala. Želimo ji, da bi jo tu in drugod po naših gorah še dostikrat srečali, zdravo, neutrudno in korajžno kakor zmerom.

PLANINSKO DRUŠTVO BOHOR — SENOVO je praznovalo svoj veliki dan 23. avgusta 1959.

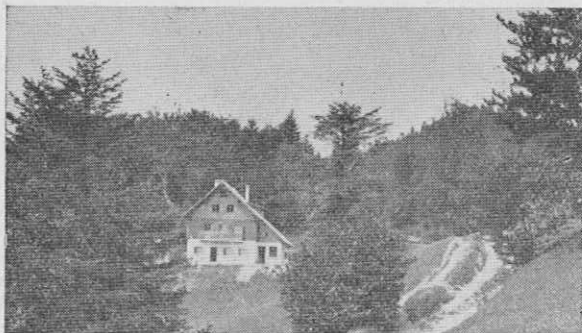
Bralcem naše planinske literature je znano, verjetno pa tudi ljubiteljem nižjegovskih planin, da je na meji naše ožje gorate domovine te dni praznovalo mlado, a aktivno društvo PD Bohor svoj največji praznik — otvoritev planinske kočice na Bohorju.

Kočica je postavljena na starih temeljih bivše lovske planinske kočice na Bohorju 925 m visoko, po domače povedano na Špic Hribu ali uradno na Plešivcu. Stari lovci, ljubitelji narave, so namreč darovali zemljišče planinskemu društvu (leta 1954) na Senovem.

Pogorje Bohor je jugovzhodni odtенок našega planinskega sveta. Na tem območju so se odigrale velike zgodovinske borbe naših borcev za svobodo. Radovan Gobec je temu pogorju posvetil pesem »Bohor je vstal, Bohor žari...!«

To je zanimiv, planinski svet. Strmin, gozdov, favne, flore v prekrasnih, tihih predelih bohorskega sveta, vsega tega je dovolj v prekrasnih, tihih predelih bohorskega sveta. Ljudje iz Kozjega so že leta 1928 oziroma 1929 zaorali planinske brazde na naš Bohor.

Nekaj časa je Kozjanska podružnica delovala, potem pa ji je zmanjkalo članstva. Po letu 1937 se je na Senovem oziroma v Rajhenburgu (sedaj Brestanici) začelo planinstvo naglo širiti. Kozjanska podružnica SPD je bila primorana vključiti se v snujočo se podružnico »Rajhenburg — Bohor«. Podružnica v Rajhenburgu je aktivno delovala vse do okupacije 1941.

Planinska koča na Bohorju

Po osvoboditvi vrsto let planinstvo na tem področju kljub želji prebivalstva ni stopilo na lastne noge. Ni bilo iniciatorjev.

Leta 1953 oziroma 1954 se je zbral krog planincev okoli tov. Salmiča, ki je toliko uspel, da je dne 9. aprila 1954 izvedel občni zbor društva. Društvo je po tem ustanovnem zboru životarilo zaradi nedelavnega odbora. Po naslednjem občnem zboru, ko je predsedniško mesto prevzel tov. Javorič, je društvo zaživelo. Naslednja leta je društvo lepo uspevalo. V tem obdobju se je društvo v vsakem pogledu zelo utrdilo. Poleg rednih društvenih nalog je uresničilo svojo največjo željo — postaviti kočo na Bohorju pod streho. Prvi društveni praznik je bil dne 18. avgusta 1957, ko je uspelo članstvu in njegovemu aktivnemu odboru kočo na Bohorju za silo zgraditi.

Čas je tekel, društvo je bilo še nadalje prizadevno in s pomočjo ostalih družbenih organizacij je letos v avgustu organiziralo svoj IV. planinski teden. Višek tega tedna je bila otvoritev koče dne 23. avgusta 1959 na obletnico zbora kozjanskih aktivistov in je s tem društvo počastilo 40-letnico KPJ in SKOJ.

Koča na Bohorju (925 m) je bila slavnostno odprta ob izredno veliki udeležbi okoliškega prebivalstva. K postojanki je najboljši dostop iz železniške postaje Brestanica ter od tod z avtobusom do Senovega, od koder je nato do koče dobri dve uri hoda. Pot je prijetna, ne naporna. Da je koča odprta, je zasluga kolektivov Rudnika rjavega premera Senovo, Elektrarne Brestanica, oblastnih forumov, PZS Slovenije ter ostalih podjetij občine Senovo in obrtnikov tega področja. Dalje je treba dati priznanje najaktivnejšim članom društva Antonu Javoriču, Stanku Lokajnerju, Jerneju Jerebu, Nadi Jelenko, Angeli Lokajner, Ivanu Radiju, Mirku Kostevcu, Kristi Šibila, Lovru Brezniku, Dragu Peternelu, Romanu Sotlerju, Albinu Javorič, Pavlu Maroh, Elzi Peternel in Tončki Požun.

Koča na Bohorju je torej odprta, pripravljena za redni množični obisk iz bližnjih in daljnih krajev. Odprto je okno v svet slavne bohorske zgodovine iz NOB in v svet bohorskih prirodnih lepot, rudarji iz Senovega pa imajo blizu svojega bivališča planinski oddih.

OTVORITEV PLANINSKE CESTE NA SVETINO — DOM ŽELEZARNE ŠTORE.

Cesto na Svetino so si že davno želeli prebivalci Svetja, Planince in Mrzle planine. V ta hri-

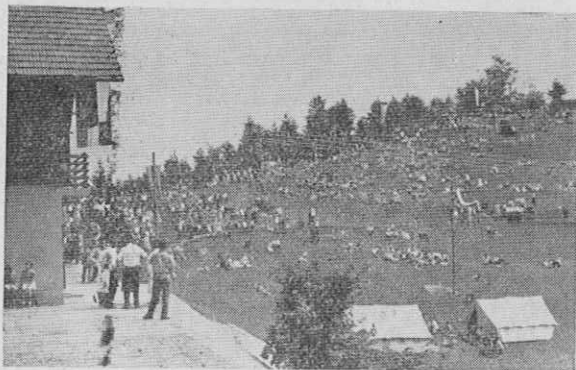
no med alpinisti ni na višini. Udeležili so se alpinistične smučarske ocenjevalne vožnje pod Storžičem, kjer so dosegli II. mesto, organizirali zimski alpinistični tečaj na Korošici, pomladansko in poletno dejavnost pa je usmeril predvsem vzgoji novih članov. V aprilu in maju je imel na Turncu plezalno šolo, za zaključek pa so tečajniki opravili po en plezalni vzpon v krajših stenah Kamniških Alp. Nekako nadaljevanje plezalne šole je predstavljala letni plezalni tečaj v Martuljku, ki ga je žal precej motilo deževno vreme. Nekaj članov se je udeležilo tudi plezalnega tečaja PZS v Vratih, več drugih pa istotam alpinističnega tabora. V dneh okoli Novega leta so imeli v Tamarju enotedenski tečaj, namenjen vadbi zimske alpinistike, šoli smučanja in treningu v prenočevanju na prostem. Skupaj so člani tega odseka v pretekli sezoni preplezali 134 plezalnih vzponov. Od prvenstvenih smeri odsek lahko beleži le nedokončane v Sitah, Travniku, Sfingi in Stearnju. Temu so v precejšnji meri kriva velika zaposlenost in strogi študijski pogoji. Lansko delovno leto so zaključili še z nekaj zimskimi vzponi, od katerih naj omenimo realizacijo stare zamisli grebenskega prečenja Kamniških planin, ki pa je žal uspela šele pri drugem poizkusu.

Poročilo o delu propagandnega odseka priobčujemo posebej!

Vključno s bivakom pod Skuto je obiskalo vse njihove postojanke 23.098 planincev, to pa samo po vpisnih knjigah, kajti prava številka je vsekakor mnogo višja. V letu 1957 je bil obisk teh postojank za 4832 manjši. Obisk je navedoval le v Domu na Komni in v Koči na Bogatinskem sedlu, v vseh ostalih postojankah pa je narastel. Čisti pribitek vseh postojank brez amortizacije je znašal

konec leta din 3.228.068.—, v letu 1957 din 3.086.290.—. Doseženi čisti pribitek predstavlja 12,5 % doseženega prometa, medtem ko je znašal v letu 1957 13,3 %. Za nošnje je društvo v celoti izdalo din 2.117.000.—, kar pomeni, da pride na vsakih sto dinarjev, vplačanih po obiskovalcu, din 8,2 na nošnje. V letu 1957 je znašal ta izdatek samo din 7,3 na vplačanih sto dinarjev. Izdatek za nošnje predstavlja velik problem za nadaljnje oskrbovanje postojank, predvsem visokogorskih, kajti visoka dohodnina, ki jo plačujejo nosači, se ob vsakokratnem povišanju dohodnine odraža v dvigu cen za to uslugo. Zlasti pa se bo to odražalo v letu 1959, ko je dohodnina povišana od prvotnih 5,15 in 20 % na 15,20 in 30 %. Društvo je svoje finančno poslovanje zaključilo s pribitkom din 468 785.—, ki deloma rezultira iz podpore, ki mu jo je nudila ljudska oblast, predvsem pa iz dobrega gospodarjenja s temi in ostalimi sredstvi, za kar gre zasluga neutrudnemu personalu v njihovih postojankah in skrbnim društvenim gospodarjem.

Zelo delaven je bil tudi gradbeni odsek, katerega glavna skrb je bila osredotočena na nadaljevanje del pri povečavi kočje pri Triglavskih sedmerih jezerih. Skupna vrednost v preteklem letu opravljenih del je znašala din 5 311 743.—. Ker je društvo v to svrho prejelo od PZS le posojilo v znesku din 3 000 000.— in ni zadoščalo za dokončanje prizidka v surovem, se je tozadevno obrnilo na DOZ, ki je na predlog vodilnih organov tega zavoda pokazal veliko razumevanja in mu izjemno dovolil posojilo din 2 000 000.—, za nadaljnja dela pa še din 3 000 000.—, kar je društvu omogočilo delo takoj spomladi, preden je bil ha raz-

Otvoritev Koče na Bohorju 23. VIII. 1959

bovski svet so doslej držale le strme poti, po katerih si je volovska vprega upala tvoriti le po parcentov in še to je bila težava za živino in voznika. Moderna cesta bi pomenila za gospodarstvo teh oddolčnih samotnih zaselkov velik napredek in olajšanje, pomenila pa bi veliko tudi za turizem celjskega in širšega področja, saj sta tu pod Tovstom zrasli dve lepi planinski postojanki, Celjska kočja in Počitniški dom Železarne Štore.

Pred petimi leti je zato Občinski ljudski odbor Celje začel z gradnjo ceste skozi Vipoto, globoko zarezano grapo pod Grmado, in iz nje v smeri Celjske kočje. Cesta je ostala torso, ustavila se je pred prvim večjim objektom, slabe pol ure hoda pod kočjo. Dve leti nato se je misel na cesto spet prebudila. Cesta naj bi šla iz Štor, mimo Kompol, Št. Janža in Prožina na Mrzlo planino, odtod pa na Svetje. S pomočjo Gozdne uprave, ki ima tod okoli mnogo dela zaradi bogatih gozdov, ObLO Celje in železarskega kolektiva iz Štor je bila cesta v dobrih dveh letih speljana skoraj do Svetine in do Počitniškega doma Železarne Štore.

1. oktobra se je vršila otvoritev ceste, ne še v vasi, vendar ne daleč od nje. Železarji so namreč naredili do kočje kratek odcep in ga zaključili s prostorom za parkiranje. V proslavo 40-letnice KPJ so vključili tudi otvoritev te ceste, saj bo ta pridobitev v resnici mnogo pripomogla k izboljšanju razmer hribovcev in olajšala dostop železarjem, ki si tu tako radi privoščijo oddih.

Iz poročil, ki sta jih ob otvoritvi podala tovariša Andrej Svetek, direktor Železarne Štore, in ing. Lavrič, vodja režijskega odbora za gradnjo ceste, je razvidno, koliko prostovoljnega dela je štorsko delavstvo žrtvovalo za to cesto, na tisoče delovnih ur, v vrednosti več milijonov dinarjev. Pri otvoritvi sta bila navzoča tudi podpredsednik ObLO Celje dr. Janez Lovšin in sekretar občinskega komiteja ZKS tov. Cvetko Pelko, dalje zastopniki PD Celje in PD Šentjur, ing. Knez za Gozdno upravo okraja Celje ter veliko število delavcev in nameščencev, ki so delali na cesti.

Gradnja se nadaljuje in bo verjetno že spomladi dosegla tudi Celjsko kočjo. Svet, ki bo s to cesto zdaj laže dosegljiv, je malo znan, a vreden, da ga spozna vsak resnični ljubitelj pokrajinskih lepot naše ožje domovine. Relief »Urwalda«, kakor so nekoč Nemci rekli predelu, ki se po njem s

Dom na Jančah

Tovsta razgledavamo, je edinstven. Tod preko je držala tudi pot XIV. divizije, ki je z Buč na Sotli preko Bohorja in Poljan v 8 dneh dosegla Svetino in od tod Štore. V spomin na to legendarno pot je letos PD Celje priredilo 1. maja spominski pohod in pot XIV. divizije markiralo.

V turističnem pogledu pomeni cesta na Svetje začetek nove dobe na ožjem celjskem področju. Še več pa bo cesta pomenila, ko bo zvezana preko Celjske kočice z vipotsko. To bo v resnici edinstven hribovsko-planinski cestni circuit.

ZBOR MLADINSKIH ODSEKOV NA CELJSKI KOČI

4. oktobra t. l. so koroški mladinci obiskali celjski mladinski odsek na Celjski kočici. Koordinacijski odbor koroških mladinskih odsekov je zastopal tov. Vavh Ernest, PZS tov. prof. Janez Kmet, celjski AO tov. Debeljak in Veninšek, PD Celje pa predsednik tov. Orel in tajnik tov. Božo Greblaher.

Mladinci so se zbrali že v soboto zvečer. Tovariš Ciril Debeljak jim je po večerji predaval o gorah in o plezalnih vzponih, naslednji dan pa se je vršil delovni sestanek na trati pred kočico. Po pozdravu predsednika PD Celje je spregovoril prof. Janez Kmet o problematiki mladinskih odsekov, za njim pa je tov. Vavh poročal, kako so koroška društva razvila mladinske odseke do današnje stopnje. Brez požrtvovalnega vodstva, ki si je zastavilo trden program in poskrbelo za sredstva, ne gre. Društvo, ki hoče imeti mladinski odsek, mora dobiti ljudi, ki radi žrtvujejo svoj prosti čas za to, da mladino popeljejo v hribe. Člani AO pri vodstvu odsekov pomagajo na nevarnejših turah, iz mladinskih odsekov pa že rastejo pripravniki AO. Po poročilu tov. Vavha se je razvil neprisiljen razgovor o teh stvareh, zbor pa se je zaključil s sklepom, da bo PD Celje 24. okt. priredilo mladinski tabor na Golteh.

Proslava 60. letnice postavitve Hausenbichlerjeve Koče na Mrzlici (18. IX. 1899 - 27. IX. 1959)

polago nadaljnji kredit PZS. Dalje je bilo izvršenih več obnovitvenih del v Domu na Komni, za kar so porabili din 976 693.- od tega samo din 611 409.- za električno instalacijo, v Kočo pri Savici so investirali din 526 082.-, v Triglavski dom na Kredarici din 562 620.-, v Dom v Kamniški Bistrici pa din 174 059.-. Gradbeni odsek je delal kolektivno, po potrebi pa je prosil za sodelovanje tudi druge strokovnjake.

Markacijski odsek je popolnoma obnovil zavarovano plezalno pot na Grmado, popravil pešpot na desnem bregu Kamniške Bistrice, markiral vse dostope na Rašico in stolp opremil z vpisno knjigo in štampiljko, pred glavno sezono pa v Julijcih očistil odpadnega kamena Tominškovo pot in Prag ter vrh Triglava.

Postaja GRS je v vseh janskoletnih akcijah rešila življenje 8 planincem in opravila nad deset poizvedovalnih akcij. Nobeno reševanje ni trajalo več kot dan in pol. Poleg velike požrtvovalnosti reševalcev jim je tako uspešne akcije omogočilo tudi tesno sodelovanje s TNZ, dejstvo, da imajo v svojih vrstah tudi zdravnika-reševalca, s čimer so takorekoč prinesli bolnišnico k ponesrečencu, in pa okolnost, da je doslej nabavljena oprema že znatno povečala varnost reševalcev in ponesrečencev. Veliko je postaja GRS storila tudi za preventivo s članki v časopisju in revijah ter s predavanji po šolah in na postajah LM. Materialno je postajo izdatno podprla Civilna zaščita pri Sekretariatu za notranje zadeve in Komisija za GRS pri PZS, finančno pa SZDL, OLO Ljubljana, SZDL ObLo Vič, ObLo Bežigrad in Okrajni zavod za socialno zavarovanje.

Z velikim aplavzom je zbor sprejel predlog alpinističnega odseka, da se bodoči UO pooblasti, da iz

vrst svojega članstva osnuje častno predsedstvo himalajskega odbora in operativni odbor, sestojč iz gospodarskega in tehničnega dela, ki naj čimpreje omogoči našim alpinistom ekspedicijo v Himalajo. Akcija naj se izvede v sodelovanju s PZS, osredotočeno pa naj bo predvsem na zbiranje sredstev najprej za majhno pripravljajno ekspedicijo v Ande in kasneje za večjo v Himalajo. Bodoči UO je bil hkrati pooblaščen, da iz svojih sredstev dotira v to svrhu kot začetno glavnico din 300 000.—.

PD KOSTANJEVICA NA KRKI. Društveni funkcionarji so podali poročilo za poslovno dobo dveh let, ker zaradi dejstva, da jim ni uspelo sestaviti bilanco ter obračun izgube in dobička za leto 1957, niso sklicali občnega zbora v letu 1958. V precej obširnem poročilu je društveni podpredsednik obrazložil težkoče, na katere je naletelo društvo pri svojem delu, zlasti pa pri upravljanju svoje postojanke na Polomu. Teh je bilo zelo veliko in so vzele odbornikom veliko dragocene časa. Na občnem zboru leta 1957 je bil izvoljen 7 članski UO, vendar sta pa še pred iztekom mandatne dobe izpadla dva člana, t. j. predsednik in blagajnik. Vodstvo društva je zato prevzel podpredsednik tov. Božo Borštnik, blagajno pa je prevzela mag. phar. Emilija Fon. Društvo je koncem leta vključevalo 150 članov napram 103 člani v letu 1957. Planinski Vestnik nima dosti naročnikov, saj so nanj naročeni le 4 člani. Pionirski krožek šteje 59 članov. Verjetno pa bi bilo to število višje, če ne bi že v začetku leta omejili članstva; vsak učenec je namreč lahko član le dveh krožkov ali društev. Kljub temu društvo pričakuje, da

IZ OBČNIH ZBOROV

APPALACHIA — Boston, junij 1959, letni zbornik Appalachian Mountain Cluba v Bostonu, ZDA. — Glavni članek se tiče prvenstvenega vzpona Američanov na Gašerbrum I, enega izmed zadnjih osem-tisočakov, ki so bili 1958 še »na razpolago« za prvenstvene vzpone. Vrh sta dosegla. A. Kauffmann in P. K. Schöning. V tem članku pripoveduje Kauffmann o tem podvidu Američanov na Hidden Peak ali Gašerbrum I (26 470 č.), ki leži v Pakistanu v srcu ledeniškega sistema Baltoro in ga v okolici presega edino K2 in ki v primeri z Nanga Parbatom ni lahka gora. Goro so brez uspeha naskakovali Švicarji 1934 in Francozi 1936.

Denarna sredstva ekspedicije niso bila ravno velika, »borih« 30 000 dolarjev, med tem ko je italijanska za K2 razpolagala z 250 000. Kljub temu pa je bila najmodernejša opremljena in je obsegala tudi kisikove aparate, ki so bili pa uporabljani samo za zadnji naskok. V Skarduju so najeli 110 kulijev, šest visokogorkih nosačev in 50 kulijev za prenos kulijevske hrane. Postavili so temeljno taborišče v višini 17 000 č. ob stiku ledenikov Baltoro in Abruzzi. Po enem tednu poizvedovanj so se odločili za naskok po jugovzhodnem hrbtu. Tri tedne so se ubadali po njem, postavili taborišče III v višini 21 400 č. in se v nasprotju s taktiko drugih odločili, da jih bo vrh naskakovalo čim manj. Pri tem je odločitev padla za Kauffmanna in Schöninga. Njuno zadnje taborišče je bilo v višini 23 500 č., od koder sta nastopila vzpon na vrh. Samo na tej poti sta uporabljala kisik. Odsšla sta ob treh zjutraj in stopila na vrh ob tri četrt na tri. Ostala sta tam eno uro. Pred njima so ležali vrhovi znanih imen: Broad Peak, Gašerbrum II, III in IV, Nanga Parbat in kot najvišji od vseh teh K2. Poleg ameriške, pakistanske zastave sta započila v vrh tudi francosko v čast predhodnikom Francozom in madžarsko, »ker smo hoteli pokazati, da neki Američani niso pozabili, kaj je madžarski narod poskusil storiti 1956.«

Bilo je na poti nekaj viharjev, a vremenske neprilike v splošnem niso bile neugodne. »Če bi ne bili delali kot sužnji in če ne bi bili uporabljali najmodernejših pripomočkov in čeprav sva uporabljala kisik samo en dan, je že njegova prisotnost pospešila vzpon za teden do deset dni, kar bi lahko pomenilo razliko med uspehom in katastrofo.«

Med drobižem prevzema revija notico londonskih Times, da je po nepalskem zunanjem ministru neki Italijan po imenu Godwin Ciani, ki se je mesec dni ukvarjal z znanstvenimi raziskovanji severno od Katmanduja, trdil, da je videl čudno žival, pet čevljev visoko, tik pred votlino, kjer je njegova partija bivala. Zjutraj je našel sledove nog, podobne človeškim.

Dr. Pr.

THE AMERICAN ALPINE JOURNAL — New York, 1959. — Revija spada poleg londonskega Alpine Journala med vodeče planinske periodične publikacije, dosega svojega londonskega vrstnika po vsebini, po opremljenosti, zlasti po fotografijah ga pa prekaša. Pričujoči letni zbornik se seveda peča v prvi vrsti z domačimi gorami v Aljaski, z vrhovi in pokrajinami, ki so nam popolnoma tuje celo po svoji legi in ima tudi nekaj poročil iz Antarktike.

Vodeči članek se peča z ameriškim uspehom na osemtisočaku Gašerbrumu I leta 1958. Pisec je P. K. Schöning, ki je stopil na vrh skupno s A. Kauffmannom, ki je vzpon opisal v Appalachi. Opis se v bistvu krijeta. Opozoril bi le na to, kako Američani pojmujejo planinstvo, kar je razvidno iz uvodnih avtorjevih besed: »Ta vrh je bil za Američane zadnja šansa za kak prvenstveni vzpon na osemtisočak, enega izmed zadnjih. Kajti taki vzponi bodo v bodočnosti pričali o planinski delavnosti in sposobnosti različnih dežel sveta.« Avtor rabi dosledno nemški izraz »achttausender« in ta se je vtihotapil v skoraj vsa tozadevna anglosaška poročila, poleg izrazov »rucksack, edelweiss, bergsch-rund, abseilen in abseil« in podobnih, tudi v poročilih ljudi, ki nedvomno niso nemškega porekla.

Manj srečno se je končala severno ameriška odprava 1958 v Ande, Cordillero Blanco v Peruju. Zdravnica ni imela seboj in je v taborišču I umrl za pljučnico Walt Bailey, dasi so mu tovariši pomagali s penicilinom. Odprava je dosegla nekaj manj važnih vrhov.

Japonci poročajo o svojih uspehih v Himalaji, med njimi profesor Takeo Kuwabara o njihovem prvenstvenem vzponu na Čogoliso (7654 m) leta 1958. Poskusa vojvode Abruškega 1908 in Hermanna Buhla 1957 na ta vrh v Karakorumu nista uspela. Japonska odprava, sestavljena na pobudo akad. alp. kluba v Kiotu junija 1958 je po običajni poti Skardu—Ascole—Concordia (prostor za izhodišča na K2 in druge vrhove tam okoli) z devetimi visokogorskimi nosači in 125 kuliji iz zadnjega taborišča 7200 m dosegla vrh z dvema članoma. Vrh je tako oster, da oba istočasno nista mogla stati na njem. Spotoma so našli pri svojem taborišču IV v višini 6700 m še ostanke Buhlovega šotora.

In pravda o jetiju, »strašnem snežnem človeku«, v Himalaji teče še kar naprej. Znani himalajec N. G. Dyrenfurth, povsem resen človek, poroča kot udeleženec Stick-Johnsonove odprave za jetijem v Nepal 1958 naslednje: Tom Stick iz Texasa je spomladi 1957 v višini 12 000 č. med Shojangom in Iswa Kholas odkril nekaj, kar je bilo videti kot sledovi jetija. To ga je privedlo, da je 1958 organiziral večjo odpravo v Nepal z istim ciljem. Ta se je na terenu razdelila v več skupin po dolinah Nepala. Uspeh je bil ta, da jim je izročil domačin nekaj rdečkasto rjavih dlak, ki da jih je našel v neki votlini. Šerpa Da Temba pa je ponoči videl mladega jetija, visokega kakih 4 čevlje, verjetno mladiča, ki je prišel večerjat žabe. Russel je drugo jutro našel njegove sledove. Ang Dawa je odkril duplino, kjer da je jeti delj časa živel, ker je bilo tam mnogo odpadkov in ogledanih ostankov. To je bilo v okolici Namče Bazarja in samostana Thyanbočeja pod Everestom. Na podlagi 350 let starega jetijevega skalpa in skeleta roke v samostanu Pangboč bi se dalo sklepati na možnost dveh tipov jetija. Manjša species živi v himalajskih gozdovih v višini 8000 do 12 000 č. in je visoka 4,5 čevlja ter večja žival, visoka 6—8 č. v višjih legah med naselji in ledeniki. Ko so britanski in ruski znanstveniki ogledali jetijevo roko, so ugotovili, da more to biti ključ do jetijevega misterija. Tom Stick ima sedaj na polju zopet novo skupino in pravijo, da so v Pamirju kar štiri skupine na lovu za jetijem. Tekmovanje med obema najmočnejšima narodom se zdi skoraj brez-

se bodo mladinske vrste še pomnožile. Nejevoljo je pri pionirjih povzročilo dejstvo, ker PZS zaradi društvenih neurejenih finančnih obveznosti ni izročilo članskih znamkic za leto 1958. S prirejanjem izletov ima društvo velike težave v glavnem zaradi pomanjkanja prevoznega sredstva do najbližje žel. postaje. Kljub temu so pionirji organizirali skupinski izlet v Podsused (LRH), kjer so bili zelo toplo sprejeti in so si ogledali kar tri planinske postojanke. S finančno podporo Društva prijateljev mladine pa so izvedli izlet na Libno pri Krškem. Več izletov pa so še izvedli v bližnjo okolico. Propagandni odsek je odposlal nekaj propagandnih člankov v dnevno časopisje, sicer pa v glavnem skrbel za propagando med šolsko mladino. S svojimi skromnimi sredstvi je društvo storilo vse, da gospodarsko okrepi položaj, saj društvo ni bilo deležno one vzajemne denarne podpore, ki bi jo po svojih izrednih krajevih prilikah zaslužilo. Izboljšalo je propagando, navezalo stike med sosednjimi društvi in kraji ter po svojih močeh tudi poskrbelo za udobnejše bivanje v Domu na Polomu. Velike preglavice dela društvu knjigovodstvo, zlasti pa sestava bilance. Prav zaradi tega so na občnem zboru tudi predlagali za spojitve PD Kostonjančica na Krki s PD Lisca Videm-Krško, ki naj bi v bodoče skrbelo, da bi bilo knjigovodstvo vedno ažurno. Po bilanci iz leta 1957 naj bi društvo imelo din 117 259 izgube, medtem ko bilanca za leto 1958 izkazuje še dobiček. Izguba oziroma dobiček pa še nista zanesljiva, kajti društveni nadzorni odbor je ugotovil v obeh bilancah številne napake in zato predlagal občnemu zboru sestavo nove bilance za leto 1958, ki naj upošteva računsko postavke po svoji realni vredno-

sti, kakor tudi vse napake, ki izhajajo iz bilance za leto 1957.

Za društvenega predsednika je bil izvoljen dosedanji podpredsednik tov. Božo Borštnik. Zbor je v imenu PZS pozdravil tov. Milan Kristan.

L. R.

POROČILO
PROPAGANDNEGA
ODESEKA PD
LJUBLJANA-MATICA
za delovno dobo 1958/59

Propagandni odsek, gibalo društvenega življenja, se je zavedal svojih nalog, ki so predvsem

a) usmerjanje društvenega delovanja k napredku planinstva,

b) razširjanju planinske misli med mladino in med širokimi plastmi delovnega ljudstva,

c) pospeševati, povečavati in olajševati obisk gora,

č) z vodstvom ljudi v gore in s kulturno-prosvetnim delovanjem širiti in poglobljati spoznavanje domovine pa tudi tujih gorskih dežel.

Težišče dela je bilo tudi v tej poslovni dobi na izletništvu in predavateljstvu.

Izletništvo. Od 30 planiranih izletov smo jih zapisali 26, a komaj 17 nam jih je uspelo izpeljati in to še pri najmanjši udeležbi 7 članov, čeprav je bil sklep, da priredimo izlet, če bo najmanj 10 prijavitelcev.

Interes za skupinske izlete vsako leto pade. Lani je bila povprečna udeležba na izletu 19 članov, letos pa 18. Razmišljali smo o vzrokih slabe udeležbe, izključujoč pri tem slabe vremenske pogoje za izlet.

Glede cene izleta smo postavili načelo, da izleti ne smejo bremeniti društvene blagajne, stroški za izlet morajo biti kriti s prispevkom izletnikov, a cena prevoza z vlakom ne sme biti

mejno — zaključuje avtor svoje poročilo. — Potemtakem so bili uspehi te odprave zelo skopi in je »jetitev misterij« s tem postal še bolj zamotan.

V posebni brošuri kot prilogi priobčuje klub svoje dvanajsto letno poročilo svoje reševalne službe. V njej niso samo naštet in kritično obravnavani posamezni primeri gorskih nesreč v ZD v letu 1958, temveč sumarično vse nesreče od 1947 do 1958. Podana je definicija planinske nesreče, ki da je nesreča, če se pripeti na gorskem terenu ob namenu vzpona ali sestopa. V tem desetletju je bilo od vseh nesreč s smrtnim izdom 38 %, od teh 37 % pri sestopu, 43 % jih je bilo v skalah, 30 % pa v snegu, iz česar sledi, da je več smrtnih nesreč v skalah. V starosti do 19 let je bilo nad 50 % vseh smrtnih ponesrečencev, 33 % v starosti 20—24 let. Za naše kraje ti odstotki najbrže ne bodo veljali v celoti, ker poleg zimske turistikke pač nimamo doma snežnikov in ledenikov, ki jih Amerika ima (Aljaska). — Največ nesreč se je zgodilo 1956 (46) in je padlo 1958 na 29.

Dr. Pr.

MOUNTAIN CRAFT, poletna številka 1959, London. O britanski odpravi v Kavkaz leta 1958 je podrobneje poročal že londonski Alpine Journal z drugih vidikov, tukaj pa opisuje udeleženec iste odprave George Band v glavnem razmere v ruskem planinstvu, o takrat izvršenih vzponih na Sin-Tau, Karo in Diš-Tau pa navaja prav na kratko samo tehnične podatke. — Po njegovem leži vodstvo vsega planinstva v SZ v rokah Alpske sekcije zveze za fizkulturo in športe. Ta prireja s sodelovanjem sindikatov alpinijade, gradi in vzdržuje stalna taborišča za trening. Vanj se vpiše letno okrog 6000 planincev, ki prejmejo po končanem treningu znak planinca SZ. Najboljši — okrog 200 — se kvalificirajo kot mojstri športa. Specializirajo se na skupinske vzpone in traverziranja. Na ta način so bile mogoče odprave v Pamir in Tien-Šan (Stalinov vrh, Pobjeda i. dr.). Iz razgovorov je pisec posnel, da ne obstoji nobena skrivnost o nameravanem naskoku na Everest s severa iz Tibeta.

Oprema je v primeri z zapadno zaostala. Opisana je bila že v Alpine Journalu in ne bomo tega ponavljali.

Aranžma za pot je napravil londonski Inturist — ruska potovalna agencija — in preden so odšli na pot v Kavkaz, so bili protokolarno določeni vsi pogoji. Med njimi je bila dopuščena popolna svoboda gibanja, kar po mnenju poročevalca »v Rusiji veliko pomeni«. Tam izhajajo vsi vzponi iz centralno ležečih taborišč in je vsako individualno izhodišče izključeno. Ob odhodu mora partija navesti, do kdaj se namerava vrniti in če je 15 minut pred napovedanim časom ni, mora vodja taborišča začeti z iskanjem.

Ruska tehnika obstoji v tem, da so odprave zelo številne, vzponi nekako skupinski, da prebijajo viharje v spalnih vrečah v šotorih za 4 može ob dovolj veliki zalogi hrane in kuriva. Udeleženec nosi 12 do 14 kg tovora. Šotori se postavijo zgodaj med 3. in 4. uro. Kontrolirano vzpenjanje, združeno s skrbjo za varnost, dopušča neizkušnemu plezalcu, da je miren v tako dolgih in nevarnih vzponih, kjer morajo člani partije dobiti zaupanje vsakogar. »To se more bolj prilagati ruski mentaliteti, kajti oni so oboje: Evropejci in Azijati,« trdi pisec.

Z Rusi so se kljub jezikovnim težavam dobro razumeli in kot osebnosti imeli poleg športa in mnogih drugih interesov — izvzemši seveda politiko — mnogo skupnega.

Revija prinaša dalje zgodovino Eigerja, vzponov nanj in nesreč, s preglednimi narisii in fotografijami. — J. C. Reid, učitelj v Nairobiju v Keniji pa opisuje v jedrnatem članku vzpon na Mt. Kenya, najvišji vrh v britanski koloniji ob ekvatorju. Gora je ugasel vulkan in ima dva vrha Batian (17 058 č.) in Nelion (17 022 č.), ki ju ločijo Vrata megle, precej globoka zarezna med njima. Prvi vzpon je bil izvršen na Batian 1899 po Mackinderju z dvema vodnikoma iz Courmayeurja. Potem pa je imela gora mir, dokler nista prišla na Nelion in potem na Batian Wyn Harris in znani Eric Shipton. Do leta 1939 je bilo samo osem vzponov, po vojni pa do upora Mau-Mauov več. Tura spada med srednje težke. Izhodišče zanjo je kočja Two Tarn (= dve jezerci) Alpine Cluba iz Kenyje.

Dr. Pr.

THE SCOTTISH MOUNTAINEERING CLUB JOURNAL, Edinburgh, maj 1959. Britansko-pakistanska odprava je z Mike Banksom in T. W. Pateyem 1958 dosegla vrh osemtisočaka Rakapošija v Pakistanu. Banks je obširno poročal v londonskem Mauntain Craft (PV 1959, str. 367/68), Patey pa poroča tukaj. Tudi on ponavlja zgodovino neuspešnih vzponov in poskusov, ki jih tu ne bomo ponavljali. Omenili bi le poročilo avstrijsko-nemške odprave pod Rebitschem, ki pravi, da je gora nedostopna od vsake smeri. Ta odprava se je iz podatkov britanske ekspedicije 1956 naučila marsikaj, zlasti da je treba čez Menihovo glavo potegniti 4000 č. dolgo vrv za prehod nosačev. Izmed vseh himalajskih vrhov je tu dopotovanje najlažje in traja iz Gilgita tri dni. Slabo vreme je zadrževalo delo, bilo je pri poizvedovalnih pohodih nekaj plazov, Menihova glava pa ni opravičila svoje slave in je bil prehod čez njo le malo težji od onega čez Tower Ridge v škotskem Triglavu — Ben Newisu.

Odprava iz Edinburgha v Ande 1958, ki o njej poroča W. Wallace, je imela v prvi vrsti namen zdravstvenih raziskavanj. Tem je bilo planinstvo podrejeno. Prebila je večino prvih mesecev v Cordilleri Oriental, ki je zelo malo obiskana. Prišli so tu na Nevado Tullyuto v Peruju. Ko so bila zdravstvena raziskavanja končana, so bili mogoči prvenstveni vzponi na deviške vrhove nad 18 000 č.: Nevado Tunshu, Tatajaico in Tembladero.

Mnogo ekspedicij v Cordillere Peruja trpi za težko gorsko boleznijo, ki je znana tam pod imenom soroche. Zdi se, da je to posebno huda oblika gorske bolezni, vendar je odprava ni čutila razen v zelo lahki obliki v višini 12 500 č., ker je bila že aklimatizirana. Preselili so se nato v Cordillero Blanco in tam mislili opraviti prvenstveni vzpon na Nevado San Juan, a so izvedeli, da sta bila na njej 1957 že dva Francoza. Prišli so vendarle nanj po drugi smeri. Tudi perujski Triglav-Huascaran je bil njihov in še osem vrhov. Nosačev niso imeli. Ti da so pač potrebni v Himalaji zaradi velikih razdalj in višje lege snega, niso pa potrebni v Cordillerah Peruja, kjer je dohod kratek. Zato so odprave tja cenejše in privlačnejše za mlade planince.

Sicer pa se revija peča z domačimi škotskimi vrhovi, prinaša pregled različnih vzponov nanje in poročila svojih članov o različnih turah v inozem-

višja od nedeljskega povratnega voznega listka.

Izbira izletnih krajev in in vrhov ni bila povsem posrečena. V kraje, kjer vozijo le avtobusi, izleta ni moč organizirati le z rednim avtobusom. Cena vožnje na izrednih avtobusih pa je tako visoka kot pri rednih, a bi ob nezadostni zasedbi avtobusa gotovo bila še višja. Tak izlet je torej glede stroškov dokaj tvegan. V bodoče bo treba misliti na prevoze s kamioni, ki bodo morali biti za ta namen primerno opremljeni.

Slab odziv za izlete je bil v tiste gorske predele, katerih izhodišča so lahko dosegljiva z vlakom in seveda v Grintovce. Večji interese je vladal za Golico in za Stol, za katera je potrebno dovoljenje za gibanje v obmejnem pasu. Mikavni pa so bili izleti na Dovški Križ in Kukovo Spico, za katere je bilo potrebno vodstvo izkušenega planinca in pa dobro pripravljena organizacija. Tudi za izleta na Porezen in Ratitovec je bilo dokaj zanimanja.

Na proslavi 15. obletnice bojev na Sutjeski je bilo naše društvo častno zastopano z 18 člani, ki so prehodili pota partizanskih pohodov čez planine Treskavica in Zelengora, povzpeli so se na Maglič, Vetrenjak in Treskavac, obiskali pragozd in slap Peručice ter še druge lepe predele bosenskih gora ter prisostvovali tudi proslavi sami.

Morda je bila tudi organizacija tega ali one izleta šibka in premalo podprta z ustrezno propagando. Program izletov smo objavili za daljšo dobo vnaprej, objavili smo program izletov v časopisju, sproti informirali članstvo z noticami v časopisih in izlete propagirali še posebej v turistični oddaji naše RTV. Lahko bi rekli, da je bilo propagande za izlete dovolj.

Prijetno je odjeknilo, ko so se naših izletov udeležili

tudi člani planin. društva »Poštar« in s tem so napravili že prve korake k meddruštvenemu sodelovanju ljubljanskih planinskih društev.

Vsekakor bo moral propagandni odsek v bodoče razmisliti, katere izlete bo organiziral in kako, da bo obisk čimvečji in da bodo doseženi nameni izletov. Siriti moramo čimbolj veselje in ljubezen do obiskovanja gorskega sveta, gojiti družabnost in nuditi razvedrilo v naravi, s kulturnim vodstvom pa pokazati na posebnosti, in znamenitosti in na lepoto v naravi.

Imeli smo namen osnovati skupino vodnikov, ki bi imela posebne naloge in bi delovala po posebnem pravilniku, ki bi ga bilo treba še sestaviti. Doslej še nismo uspeli pridobiti za ta odsek primerne tovariše, a bomo poskusili še z onimi, ki so prehodili našo planinsko transverzalo in ki so tudi sicer v gorah zelo aktivni. Ta odsek je našemu društvu potreben, kajti organizacija izletov v gore spada med eno prvih propagandnih nalog našega društva.

Predavateljstvo. V 13 mesecih od zadnjega občnega zбора smo priredili 21 predavanj, ki jih je obiskalo 4812 oseb. Povprečna udeležba na enem predavanju je bila 229 oseb.

Ustregli smo obiskovalcem naših predavanj in smo med planinska predavanja uvrstili tudi potopisna predavanja. Vendar ni vsako predavanje zadovoljilo poslušalcev in bi bilo morda koristno, če bi katero izmed predavanj opustili. Na obisku so trpela prav zaradi tega nekatera izredno lepa predavanja. Videli smo, da bomo morali pri bodočem sestavljanju programa predavanj paziti tako na vsebino predavanja kot na to,

stvu. Iz njih je razvidno, da hodi večina njih še vedno v švicarske in avstrijske Alpe. Dr. Pr.

HELENA US, GEOLOGIJA IN MINERALOGIJA, DZS 1958, strani 250.

V knjigi, ki je pred nami, najde bralec zgoščeno osnovno znanje o geologiji in mineralogiji.

V uvodu obravnava avtorica geologijo in mineralogijo kot vedi, njune naloge, povezavo z drugimi vedami, zgodovino razvoja, pomen in metoda dela. Na kraju poglavja je potreben popravek, da imamo v Beogradu Zvezni geološki zavod, ne pa Glavni geološki zavod.

V drugem poglavju najdemo osnovne pojme iz mineralogije in petrografije. Tu se opisuje sestav in zgradba ter nastanek rudnin in mineralov. Tu najdemo še osnove kristalografije, vede o kristalih in njihovi zgradbi, načine in pomen rentgenskega preiskavanja mineralov, fizikalne, kemične, optične in druge lastnosti rudnin.

V tretjem poglavju se obravnava splošna ali dinamska geologija. Tu se seznanimo z magmatskim delovanjem in vulkanizmom, pojavi v zvezi z vulkanizmom, kot so fumarole, mofete, terme in toplice, gejziri i. sl. Seznanimo se s plutonizmom in magmo, magmatskimi kameninami in rudninami. Sledi opis rudnin pneumatolitskega in hidrotermalnega nastanka ter njihovih rudišč. Med temi podrobneje opiše našo Idrijo. V nadaljevanju se seznanjamo z eksogenim delovanjem — preperevanjem, klimatskimi področji, denudacijo in delovanjem tekoče vode, erozijo in plazovi ter na kraju še z delovanjem morja, morskimi sedimenti, jezeri in delovanjem ledu. Sledimo slikovitemu opisovanju delovanja vetra in organizmov na zemeljski površini, nastajanju koralnega apnenca in drugi usedlin. Širše poglavje je posvečena podtalni vodi in njenem delovanju.

V nadaljevanju spoznavamo, kako nastajajo kamenine organskega izvora, ki gore — premog in nafta. Spoznavamo usedline in metamorfne kamenine ter osnove tektonike, kjer se seznanjamo z orogenezo, potresi in gubanj, itd.

V četrtem poglavju sledimo zanimivi razlagi o zgradbi zemlje, v naslednjem, petem oddelku pa knjiga obravnava zgodovinsko geologijo ali stratigrafijo. Tu spoznavamo fosile in kako so nastali, geološke cikle in kako določamo starost usedlin. Dodana je pregledna tabela geoloških dob. Končno napravimo sprehod preko vse geološke zgodovine. Tu spoznamo najrazličnejše in najznačilnejše življenje v posameznih dobah, klimo in kamenine, razširjenost morja in kopna. Spoznamo razvoj sesalcev, poldenitve in na kraju pojav in razvoj človeka ter najznačilnejše najdbe iz teh dob.

Zadnje poglavje obsega kratek pregled geološke zgradbe Jugoslavije.

Knjigo poživljajo številne fotografije in risbe. Dodane so še štiri celostranske barvne priloge.

Knjiga z originalno razporeditvijo snovi je v lepem tisku in je pisana zelo zanimivo. Postala je potrebna zamenjava sedaj že nekoliko zastarelega in v slovenščino prevedenega Tučanovega učbenika. Da pa je to prva povojna domača izdaja učbenika geologije, pa ni treba poudarjati. Knjigo bo vzel v roke rad vsak ljubitelj narave in planinec, ki si hoče na lahek način pridobiti vsaj osnove geologije.

D. N.

razgled po svetu

PLEZALNA ČELADA je danes že skoraj običajen rekvizit. Pred nekaj leti smo pisali o nje iznajditelju Paulu Hübblu, ki se je od l. 1937 ukvarjal z njo. Takrat je mislil na duraluminij. V vojni ta material ni bil prost, zato je ideja zaspala do l. 1953. Hübel je tedaj izdelal aluminijasto čelado, ker se iz duraluminija nekateri deli niso mogli izdelati. Vendar se ta material ni obnesel. Hübblu je priskočil na pomoč dr. R. Hechtel z gumijastim vložkom. Čelada je ščitila glavo pred 15 gramskim kamenčkom, če bi ta padel iz višine 70 m na 30 mm² površine na čeladi. L. 1954 je dr. Hechtel pisal Hübblu, da je alu-čelada vendarle koristna, da pa bi bil vesel drugačnega materiala. To so pa že imele firme, ki skrbе za varovalne čelade motociklistom, in sicer iz umetne mase, dobljene s kondenzacijo in drugimi prijemi moderne kemije.

Tako so prišli do umetne snovi Ultramid B. Proizvedla jo je tvornica anilina in sode v Ludwigs-hafenu. Ultramid B je policaprolactam, nekaj, kar je blizu perlonu. Ima take lastnosti, da so vzbudile pozornost P. Hübbla. Dal ga je preizkusiti na visoki tehnični šoli v Stuttgartu in l. 1955 je tvornica Schüler izdelala prvo planinsko čelado. Najmočnejši udarci s kladivom se je niso prijeli, pa tudi PKW, ki je vozil čez njo, se ni vdala. Kmalu je našla pot v inozemstvo. Plezalci s čelado se danes nobeden več ne smeje. Ni pa rečeno, da bo teh čelad vedno dovolj na trgu, kajti povpraševanje po njih ni toliko, da bi se splašala velika produkcija. Zato so se že pojavili v Nemčiji glasovi, naj se za artikel pozanima vojska in z njim opremi alpske čete. Diemberger pa predlaga, naj bi čelada imela še majhen ščitnik za tilnik, ob straneh bi je bilo lahko več, spredaj bi naj majhen ščitnik varoval še oči in nos. Problem je seveda, kako naj se vse to uresniči. Čim manjši bo polmer krivine pri čeladi, tem močnejša bo. Čelada ne sme biti velika, ne večja, kot je dosedanja, predvsem mora dobro sedeti.

V JOHNSBACHU, ljubeznivi avstrijski vasi pod Gesäuse, so na pokopališču odkrili skupni spomenik 215 plezalcem, ki so od l. 1885 do 1958 bili pokopani na tem množičnem pokopališču žrtev Gesäusea. Pobudo za spomenik je dal l. 1950 dr. Erwin Mehl, organizacijo je prevzel ÖAK, velike zasluge ima za to tudi znameniti dr. Karel Prusik.

BRUNO DETASSIS je zdaj redkobesedni oskrbnik kočē Brentei. Rodil se je v Trientu l. 1910 v revni družini. Se zelo mlad je postal gorski vodnik, vendar po potrebi, če mu je zmanjkalo denarja. Ima za seboj preko 100 prvenstvenih smeri, med njimi več VI (severovzhodno steno Crozzon di Brenta, severovzhodno Brenta alta, jugovzhodno Croz dell'Altissimo), vse pa se odlikujejo po izbranih težavah. Vendar ni plezal samo v Brenti, ki jo ima pred nosom, pozna vse Dolomite, plezal pa je tudi v Kaiserju. L. 1937 je bil v Lauperjeve smeri v Eigerju na ogledih za severno steno. Z njim je bil Pirovano. Tega je potegnil plaz, vendar ga je Detassis obdržal in ga ranjenega privlekel do kočē Mittellegi. Detassis je danes lastnik penziona v

da so barvasti diapozitivi na višini.

Med kulturno-prosvetno dejavnost planinskega društva bi morali uvrstiti še razne poučne izlete, ekskurzije, sprehode, kot n. pr. nekoliko obiskov botaničnega vrta, parkov, gozdov, zoološkega vrta, prirodoslovnih zbirk, narodopisnega muzeja, muzeja NOB, umetniških galerij in podobno. Takšne dejavnosti doslej v našem društvu še ni bilo, a upamo, da bi se našel organizator, ki bi tudi takšno dejavnost vpeljal v naše društveno življenje, zlasti v mladinskem odseku.

Dopisništvo, to je pisane člankov za časopise, radio, Planinski Vestnik je nezadostno in sploh ni organizirano v našem društvu. Zato tudi nimamo točnega pregleda o vseh člankih, ki so med letom izšli in ki so jih napisali naši člani. Časopisnim uredništvom »Slovenski Poročevallec«, »Ljudska Pravica«, »TT«, »Tovariš« in drugim, ki so objavljali planinske članke in naše prispevke, smo za njihovo razumevanje hvaležni in prosimo, da tudi planinstvu dajo nekoliko več prostora.

Tudi naša radijska postaja je oddajala vrsto planinskih poročil in je imela posebno oddajo »Po slovenski transverzali«, ki je vzbujala mnogo zanimivih komentarjev. Hvaležni smo uredništvu pri radiu za to oddajo, pa tudi obema avtorjema, ki nočeta biti imenovana.

Turistično oddajo smo seveda izkoristili in smo v njej propagirali izlete našega društva, posebno pa obisk Komne in Triglavskih jezer v letnem in zimskem času.

V proračun za leto 1959 smo stavili tudi znesek, ki bi bil potreben za izdajo letnega informativnega biltena članstvu. V tem biltenu naj bi vsaj enkrat na leto malo pred običnim zborom sporočili članstvu podrob-

neje vse o našem delu in tako bi poleg ostalega olajšali in pospešili potek občnega zbora.

Na vremensko hišico, ki je v našem mestu potrebna in ki je bila pred vojno v »Zvezdi« kot kraj rednih sestankov najbolj aktivnih planincev, nismo pozabili. Kolikor smo zvedeli, bo SAP-Turist-biro dal potrebna sredstva za postavitev te hišice pred palačo Zadrुžne zveze, instrumentarij pa bi priskrbel Meteorološki zavod.

Izšel je prospekt za Komno. Redakcijo prospekta je imel propagandni odsek, medtem ko se je za finančna sredstva za prospekt in za eksploatacijo le-tega pobrigal gospodarski odsek, ki je v ta namen zbral oglase za posebni vložek k prospektu. Žal smo prospekt izdali — vsaj vložke v slovenskem, srbohrvaškem, italijanskem, nemškem in angleškem jeziku — v premajhni nakladi — skupaj 6000 izvodov. Ker mu manjka grafikov in prospektu navedenih smučarskih tur, je potrebna izdelava orientacijskih tabel v Domu na Komni. Takšne table naj bi postavili tudi v zavetišču pri Savici in v Koči pri Triglavskih jezerih.

Meddruštveno sodelovanje ljubljanskih planinskih društev. Pobudo za poživitev meddruštvenega planinskega sodelovanja tudi v Ljubljani je dal propagandni odsek že lani, a te ideje ni mogel realizirati zaradi ovir, ki so tedaj nastale. Zamišljena sta bila dva sestanka v Kamniški Bistrici, združena z izletom na Staničev vrh in na Kompetelo. Na teh sestankih naj bi najprej propagandisti v imenu društev ugotovili potrebo po takšnem sodelovanju in potem na drugem sestanku pa naj bi odborniki društev napravili skle-

Madonna di Campiglio, od l. 1948 pa je oskrbnik koč Brentei. L. 1956 je s svojim bratom s smučmi izvršil turo od Julijskih Alp do Mt. Blanca, l. 1957 vodil italijansko ekspedicijo na Cerro Grande v Patagoniji ter se poskusil s Cerro Torre.

PRIRODOPIS ALPSKEGA ČLOVEKA — planinca, ki ga je pri nas med obema vojnama populariziral v Planinskem Vestniku in kasneje v svojih Zbranih spisih Janko Mlakar, je letos v februarjski številki Bergkamerada povzel dokaj znani nemški planinski pisatelj Hermann Kornacher. Članek je ilustriral dr. Julius Macon. Vrste planincev po latinsko takole označuje: Homo alpinus turisticus — planinski turist. Pseudo-homo rusticus alpinus — hribovec (pri tej vrsti loči še podvrste, župnika in kuharico: homo capitalis caplanus, ultramontanus, virgo immaculata parochialis); Pseudohomo Hubertus antinigrarius — lovec; Pseudohomo quasi asinus — nosač; Pseudohomo nigritius — tihotapec; Pseudohomo Cripto Hubertus — divji lovec; Pseudohomo Vampyr — oskrbnik; Pseudohomo mentor callidissimus — vodnik. Stvari ne bi zapisali, če ne bi bil tako očiten velikanski razloček med Mlakarjem in Kornacherjem. V dobro Mlakarju seveda. Njegov humor je bil neizčrpen, a zato nič manj dragocen.

ŠTIRI MESECE ZAPORA je dobil spremljevalec neke planinke iz Lüdenscheida zaradi zločina zoper življenjsko varnost. Spremljevalec je doma iz Münchena. Dekle je zdrsnilo v ledeniško razpoko in zmrznilo, ker spremljevalec ni imel opreme, s katero bi jo odel. Avstrijska sodišča v teh obsodbah prvačijo.

BAVARSKA GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA je od l. 1945 prinesla za gora 20 000 ponesrečencev, od tega 750 mrtvih. Prvo pomoč je nudila v 60 000 primerih. To pove samo to, da hodi v gore zelo veliko ljudi in med njimi mnogo lahkomišljenih in neizurjenih. Veliko krivde lahko pripišemo tehnizaciji v gorah, saj je skrajšala pot do sten, omogočila izredno hitro premagovanje višin, onemogočila počasno aklimatizacijo, to pa povzroča gorsko bolezen, srčne motnje in krvavitve v možganih. Žičnice nad 3000 m (Mt. Blanc) so znamenje človeške nezmernosti, lov za rekordi in profiti.

PET UR UMETNEGA DIHANJA in drugih sredstev za življenje je vrnilo v življenje študentko Mario Mylius. V Grossarltau je 300 m široki klozasti plaz pobral 17 dunajskih študentov. Večina so rešili, štiri niso mogli obuditi. Gornji primer potrjuje staro navodilo, da je pri oživljanju ponesrečencev v plazovih potrebna vztrajnost in spet vztrajnost. Kdor pozna reševanje iz plazov, pa ve, na kakšno preizkušnjo je ravno postavljena vztrajnost.

18 000 ŠILINGOV takse so morali plačati Avstrijci za pravico do vzpona na Dhaulagiri. Ekspedicija pa je stala 100 000 mark. To ni veliko, če pomislimo, da je Italijane stal K₂ 1 000 000 mark.

PLAZOVI delajo nezmanjšane skrbi gorski reševalcem. Prof. Wastl Mariner trdi, da bi bilo možno od 100 zasutih rešiti vsaj 10, če bodo reševalci zares izurjeni. Izredno važna je brzina reševanja. Če dve uri in pol po plazu ponesrečenca še nismo našli, je

malo verjetnosti, da ga bomo rešili. V zadnjih letih opažajo reševalci, da se ponesrečenci, posebno mladi ljudje, ne znajdejo v primeru plaz: nobeden ne odgne stremen na smučeh, nobeden ne odvrže smučarskih palic. Avstrijski reševalci bodo začeli izdati poseben bilten, ki bo opozarjal mladino na te stvari.

LEDENIK FEDČENKO v Pamiru, na Strehi sveta, se vsako leto skrajša za 9 m. Nekoč je meril 144 km v daljavo, nove meritve pa mu dajejo samo 70 km dolžine. Sovjetski znanstveniki delajo nove karte za Pamiir, ker stare ne ustrezajo več dejanskemu stanju.

PREDOR POD MONT BLANCOM bo odprt 1. 1961. Povezal bo Chamonix in Entrèves pri Courmayeru. Iz Pariza v Rim bo potem vožnja z avtom za 450 km krajša. Pomemben pa bo tudi za alpiniste, saj bo omogočil prekorajenje alpskega grebena v območju Mt. Blanca v dveh dneh. Ko sta Heckmair in Köllensperger zaradi neurja 4 dni ždela v Pointe Walker, so morali reševalci 200 km z avtom preko Malega Sv. Bernarda, da bi jima prišli na pomoč. Ko bo tekel predor, bo ta 200 km dolga pot skrajšana na 12 km. Bo pa drag. Taksa za osebo bo znašala 12 mark. Toliko stane tudi vožnja z žičnico na Aig. du Midi.

GREBEN WETTERSTEINA od Barbara-Hütte do Mittenwalda so od 15. do 21. februarja 1959 preplezali člani AV sekcije Oberland (Albrecht, Buncsack, Jordan, Obster, Wels in Wolf). V to grebensko plezanje so vključili Zugspitze (Jubiläumsglatz), Schneefernerkoepf, Hochwarner, Schüsselkarsspitze, Leutascher, Partenkirchner, Dreitorspitze, Meilerhütte, Musterstein, Wetterwand in Wetterspitzen. Pri tem prečanju so posnemali sovjetske alpiniste, posluševali so se vnaprej pripravljenih depojev, v katerih so dobili hrano in druge potrebščine.

V **KARAKORUMU** sta se 1. 1959 podali angleška in nemška ekspedicija. Angleško ekspedicijo vodi dr. Keith Norbustan, star 33 let, zdravnik. Bil je dvakrat na Antarktiki in pri poskusu na 7950 m visoki Distaghil-Sar (v skupini Batura v Karakorumu). Njegovi sodelavci so: John Edwards, 28 let stari glaciolog, z izkušnjami na Grönlandiji; Dick Knight, 25 let stari alpinist, ima za seboj velike grebenske ture v Zahodnih Alpah — Peutereyski greben, Grandes Jorasses, greben Hironnelles; Harry Stephenson, Knightov plezalni tovariš.

V nemški ekspediciji sta Albert Hirschlichler, 33 let star, ima za seboj tudi severno steno Eigerja, in Martin Günnel, geograf. Nemci niso dobili dovoljenja za skupino Batura, češ da je preblizu SZ, Tibeta in Afganistana, Angležem pa se dovolilnica glasi tudi na to skupino po mili volji. Nemci se seveda vprašujejo, zakaj tako.

Salzburški plezalci so šli 1. 1959 v Hoggar sredi Sahare. Med njimi je tudi Marcus Schmuck, ki je 1. 1958 z Buhlom, Diembergerjem in Winterstellerjem prišel na Broad Peak. Marca so se odpeljali z V W-Kombi v Palermo, odtod z ladjo v Tunis. Kako gre to lahko — kakor da jim je svet na razpogo. Cilj potovanja: nekaj novih smeri v pogorju, kjer so bili že večkrat Francozi in tudi Italijani.

PRIVATNA NEMŠKA EKSPEDICIJA V HINDUKUŠ je novost posebne vrste. Gre za Almo in

pe. Odborniki plan. društev »Univerza« in »Poštar« v zadnjem času še najmlajšega plan. društva »Rašica« so poudarjali, da bi bilo potrebno sklicati tak meddruštveni sestanek in so prepustili iniciativo za to našemu društvu. Tak sestanek — prvi — smo sklicali za sredo 18. marca. Sklepe tega sestanka bomo objavili posebej.

Medrepubliško planinsko sodelovanje, osnovano na Lisci 19. maja 1957, med našim društvom in planinskim društvom »Zagreb«, je dobilo po sklepih obeh odborov na Risnjaku na Dan republike 1958 konkretne oblike. Medsebojno si že pomagamo pri organizaciji predavanj, a bomo organizirali vrsto izletov za članstvo obeh društev.

Namen tega medrepubliškega sodelovanja je, da bi se tovariške vezi ob skupnem delovanju planinskih društev obeh republik še bolj okrepile in razširile na planince tudi drugih društev in republik; nadalje, da bi se široke množice planincev medsebojno spoznavale in živele v prijetnih odnosih ob medsebojnem spoštovanju.

Iz vsega navedenega, pa tudi iz podrobnih poročil o izletih in predavanjih je razvidno izvršeno delo, razvidno pa je tudi to, kar bo še treba izvesti. Zaradi obsežnosti dela propagandnega odseka je potrebno, da se v tem odseku izvrši reorganizacija in delo odseka pravilno opredeli ter oceni. Reorganizacijo propagandnega odseka v ideološko-propagandni del in v gospodarsko-propagandni del bo treba nujno izvršiti, povezano z opredelitvijo delovnih področij, kompetenc, dolžnosti in odgovornosti poedinih funkcionarjev društvenega upravnega aparata (sekretariata). Pri tej reorganizaciji bo treba vsekakor upoštevati, da propagandni odsek ni organizacijsko telo samo za sebe,

ampak je to telo v tesni povezavi z ostalimi odseki, kot so alpinistični, mladinski, smučarski, fotografski, dopisniški itd. v pogledu napredka planinstva zlasti med mladino in zaradi dviganja kulturno prosvetne ravni. Pri reorganizaciji in pri izdelavi poslovnika pa je treba jemati v obzir še to, da ima propagandni odsek še drugo nalogo: podpirati mora gospodarsko dejavnost društva s komercialno propagando za obisk gorskih postojank in gora na sploh.

Ljubljana, 15. III. 1959
Stavko Peršič

SKUPNA IZJAVA O VELEM POLJU. Na skupnem sestanku predstavnikov Komisije za telesno kulturo pri IS LRS, Planinske zveze Slovenije, Gorenjske turistične podzveze in predstavnikov občin Kranja, Jesenic in Bohinja ter predstavnika komisije za smučarske centre pri zvezni komisiji za telesno kulturo, ki ga je sklical in vodil predstavnik OLO Kranj, so obravnavali lokacijo za visokogorski zimskošportni center, ki jo išče zvezna komisija za telesno kulturo, da bi zgradila potrebne objekte in naprave.

Pogoji za center: zgodnja in pozna snežna odeja, možnost trasiranja sodobnih prog za vse tri smučarske discipline (za teke, za skoke od 30 m do 75 m, za smuk z višinsko razliko 800 m in dolžino 3000 m), ugodne in klimatske razmere in možnost, da bi zgradili dom z vsemi potrebnimi napravami. Zato so se vsi navzoči zedinili, da bo sklep, ki so ga sprejeli, obvezen za vse organizacije in ustanove, ki jih zastopajo:

Navzoči se strinjajo s predlogom SZS in zvezne komisije za zimskošportni center, da je najbolj primerno področje za ta cen-

Haralda Biller, katerima sta se pridružila še Stöckinger in Vogel. Zadnji trije imajo za seboj težje ture v Vzhodnih in Zahodnih Alpah, pa tudi Alma Biller ni brez njih, Harald pa je bil l. 1954 v Nepal. Da bi videli več sveta so šli v W-Kombi skozi Avstrijo, Jugoslavijo, Grčijo, Turčijo in Perzijo v Afganski Kabul. Stroški 4000 mark na osebo, stroški za V W-Kombi vključeni. Podporo so dobili od AV sekcije v Nürnbergu in Bayerland, podprl jih je tudi glavni odbor DAV, največ pa privatniki. Cilj: Hindukuš in to vzhodno od prelaza Bamian (3650 m), kjer se vzdiguje Tirič — Mir (Norvežani l. 1950). Hindukuš je prav malo raziskan.

ŽENSKA EKSPEDICIJA NA ČO-OJU (8153 m) je pred realizacijo. Pogumna in podjetna Claude Kogan iz Nizze si je vtepla v glavo, da bo ponovila vzpon, ki so ga brez posebnih težav izvedli l. 1954 Avstrijci dr. Herbert Tichy, Sepp Jöchler in šerpe Pasang Dava, Lama in baje l. 1958 tudi neka indijska naveza. Claude Koganova je že bila v tem svetu in je s Švicarjem R. Lambertom dosegla višino 7650 m. Njene tovarišice v tej ženski himalajski navezi so: Angležinja Dorothy Gravin, gospodinja in mati dveh otrok; Ellen Healey, poročena l. 1956 je že bila v Himalaji; Loulou Boulaz iz Ženeve, doslej najuspešnejša alpinistinja, ki ima za seboj Pointe Walker v Grandes Jorasses in je bila že v Andih. Belgijka Claudine van der Straten iz Bruxellesa je tudi bila že v Andih; dr. Colette La Bret, Francozinja, in še Jeanne Franco, žena znanega Jeana Franco, ki je prvi pristopil na Makalu. Poleg teh bodo šle na Čo-Oju tudi dve hčerki Norkaya Tensinga in ena njegova nečakinja. Izkušenj torej ne manjka, vsaj večini med temi ne. Vendar — ekspedicija se je končala tragično.

DR. MIHA POTOČNIK, zastopnik GRS v IKAR (Internacionalne komisije za reševanje v gorah), je v stuttgartskem listu »Berg-Echo« v februarju 1959 napisal o naši GRS informativen članek, ki je zbudil veliko pozornost v planinskih krogih po svetu.

Dr. Max Oechslin, urednik švicarske revije »die Alpen«, je priobčil članek v ekscerptu. Ko navaja sredstva GRS, vzklika: Če bi mogel SAC računati s takimi sredstvi, bi tudi uvedel gratis reševalno službo. Z januarjem 1959 so uvedli v SAC zavarovanje za primer nesreče.

NOV IZUM za samoreševanje iz ledeniških razpok sta prispevala gorski vodnik Ad. Jüsy in W. Marti. Izum poenostavlja samoreševanje s Prusikovim vozlom: na vrvi, po kateri plezamo, vpnemo dva jeklena »prijema« (izumitelj sta dala napravi ime po sebi »Jumar«), dve jekleni stremeni, v kateri plezalec vtika noge, z rokami pa ju izmenično brez težav poteguje navzgor. Teža obeh stremen znaša 500 g, lahko se nosita v navadnem žepu. Stremeni se lahko vpneti na konopljeno ali nylonso vrvi, suho ali mokro, premera 7—14 mm. Streme vzdrži težo 300 kg, varnost pa je preračunana na 450 kg, torej petkratna. Do obtežitve 100 kg ne puščajo »prijemi« na vrvi nobene sledi, ker prijemajo z okroglimi zobmi. Pri poskusih so jih sunkovito obteževali z 240 kg, pa jih je vrvi vzdržala brez pomembne škode. »Jumar« pa ni uporaben samo za samoreševanje in reševanje iz ledeniških razpok, marveč tudi za težke prečnice in težka mesta za drugega v navezi, posebno če pride do slabega vre-

mena, do večjih zamud, do ranitve. Jekleni stremen prihranita čas in moč. Obneseta se v marsikaterem plezalskem manevru, ki je bil doslej zamuden in naporen, pri plezanju z dvema vrvema pa omogočata, da si plezalec, ki stoji v Prusikovih zankah, popolnoma osvobodi roke.

VSAK SEDMI ŠVICAR ima motorno vozilo. (Švica ima 5 205 000 prebivalcev, motornih vozil 725 600.) Turizem prinaša letno Švici 1210 milijonov šv. frankov. Zanimivo je, da so v Švici izvedli standardno razmejitev gorskega področja od dolinskega. Švica ima 3100 občin. Od teh jih je gorskih 766, delno pa 518. 1816 občin pa leži v dolini. Gorsko področje obsega $\frac{2}{3}$ dežele, vendar samo 32 % obdelovalnega sveta. V tem predelu živi 700 000 ljudi, 15 % vsega prebivalstva. 85 % prebivalcev živi torej zunaj gorskega področja. Ena tretjina vseh posestev v gorskem področju je malih posestev. Švicarji se toliko ukvarjajo s tem vprašanjem zato, da bi ne izgubili teh 32 % obdelovalne površine, ki je za prehrano Švice vendarle pomembna. Zato premišljajo, kako bi na teh malih posestvih uvedli umno, napredno živinorejo in ustvarili učinkovito produkcijo mleka in sira.

116 ŽIČNIC IN VZPENJAČ je bilo konec l. 1958 samo v Alpah na nemškem državnem ozemlju, ki ni veliko. Avstrija pa stoji po številu žičnic in drugih takih naprav takoj za Italijo. 40 velikih žičnic prepelje v Avstriji 8 milijonov gostov. Poleg tega imajo še 77 odprtih in 286 vlečnih lifto. Švica pa ima v obratu 400 takih velikih in malih naprav. Januarja 1959 pa je bilo tu vloženih 28 prošenj za gradnjo novih žičnic. Turizem tu eksploatira gore z veleindustrijskimi metodami.

ZARADI NESREČE V PLAZU so v Švici zaprli voditelja smuškega tečaja, ker je vodil svoje tečajnike po svežem snegu, ne pa po smučišču. Utrgal se je plaz, mu pobral vseh 9 tečajnikov, od katerih so samo tri rešili, 6 pa jih je v plazu zmrznilo. Ker je bilo v vremenski napovedi za tisti dan rečeno, da preti huda nevarnost plazov, in ker je podobno strokovno poročilo prišlo tisti dan tudi iz Instituta za razisovanje plazov na Weissfluhjochu, so se oblasti odločile, da smuški učitelj po zakonu odgovarja za življenje mladih smučarjev.

SOVJETSKE ALPINISTI kot organizacija so prijavi svojo prošnjo za vstop v UIAA. Francoska planinska zveza (FFM) podpira to prošnjo, medtem ko se iz Švice oglašajo oster ugovor v smislu agresivnega antikomunizma. Ne prvič. Urednik revije »die Alpen« se vprašuje: »Ali smemo pozabiti, da je v SZ vse »državno«? Ali je potrebno obremenjevati UIAA (Mednarodno zvezo planinskih združenj), ki temelji na svobodnjaških tradicijah, s članstvom sovjetskih ljudi? Internacionalnost UIAA ne bo nič utrpela, če teh ljudi ne bo v njej. S statutom SAC (Švicarskega alpskega kluba) njihove ideje nimajo ničesar skupnega.« — Kakšna intoleraanca vnetega zagovornika svobode in svobodnjaške tradicije!

DISTAGHIL SAR (7885 m) je vrh v pakistanskem Karakorumu. L. 1957 ga je skušala doseči, pa je prispela samo do 7100 m. Zdaj so na poti tja anglo-italijanska ekspedicija (Gregory - Ghiglione), znani ženevski himalajci pod vodstvom Raymunda

ter Triglavsko pogorje z ožjo lokacijo na Velem polju.

Da bi mogli dokončno spoznati pomen te lokacije, je potrebno proučiti tudi okolico.

Predstavniki omenjenih organizacij menijo, da je potrebno ta center obravnavati tudi s turističnih vidikov. Zato je potrebno proučiti dostop do tega centra z največjo možno kapaciteto.

Smučarska zveza Slovenije naj ob pomoči Komisije za telesno kulturo pri IS LRS oskrbi vsa potrebna dokumentacija.

V letošnji zimski sezoni je potrebno dokončati skakalnico na Velem polju in kar najbolj razmahniti dejavnost na tem področju.

Udeleženci sestanka so bili tudi soglasni v oceni, da za današnje razmere zadostuje v državi en zvezni visokogorski smučarski center, in sicer — kot je določeno — na Velem polju.

OTVORITEV PLANINSKEGA DOMA NA JANČAH (794 m). V nedeljo, 11. X. t. l. je bil na slovesen način izročen svojemu namenu planinski dom na Jančah, ki ga je zgradilo PD Litija-Smartno.

Tege velikega planinskega praznika so se udeležili številni planinci, med temi pa tudi delegacija PZS pod vodstvom podpredsednika tov. Toneta Bučerja, tov. Milan Berčič, republiški poslanec zbora proizvajalcev, tov. Leopold Maček, predsednik Ob LO Polje, tov. Stane Pungercar, predsednik Ob LO Litija, tov. Janez Pirnat, podpredsednik Ob LO Ljubljana, tov. Tone Koprivnikar, direktor Predilnice v Litiji in predsednik Turističnega društva v Litiji itd.

Zbrane planince in predstavnike oblasti ter organizacij je pozdravil domačindruštveni predsednik tov. Marjan Oblak, ki je podal tudi kratek historiat gradnje tega doma. Za njim je govoril podpredsednik PZS

tov. Tone Bučer, ki je nato simbolično izročil ključa društvenemu gospodarju tov. Feriju Tičarju tudi izvršil oficielno otvoritev doma in povabil vse navzoče planince, da si ga ogledajo. Predstavnika PZS je še posebej pozdravila v svoji sredi tričlanska ekipa pionirjev-planincev v narodni noši in mu izročila šopek rdečih nageljnov. Sodelovala sta tudi litijski pevski zbor in godba na pihala, ki sta razigrane planince zabavala še celo popoldne. Od PZS in pevskega zbora je prejelo društvo v znak priznanja lepo spominsko darilo.

PD Litija-Šmartno je že leta 1951 pričelo misliti na gradnjo te postojanke in tudi že pripravilo idejni načrt, ki pa je bil zaradi preobsežnosti zavrnjen. Napravili so potem nov načrt in leta 1955 pričeli z gradnjo. Tega leta so bili gotovi temelji, v letu 1958 pa so z gradnjo že toliko napredovali, da so lahko pričeli z zasilnim obratovanjem. Doslej so vložili v gradnjo din 6 500 000.—, medtem ko znaša njegova današnja vrednost 16 000 000 din. Razliko v vrednosti predstavlja prostovoljno delo članov tega planinskega aktiva, razni prostovoljni prispevki v gradivu in brezplačna dela obrtnikov. Povsem gotova je že moderna jedilnica v velikosti $8,5 \times > 8,5$ m z 78 sedeži, dve stranski gostinski sobi (ena od teh v podprtiličju za tako imenovane »nočne« goste), kuhinja z električnim hladilnikom in 7 tujskih sob, v katerih pa je treba samo še položiti parket, ki je že pripravljen. Sobe bodo imele po dve do štiri postelje in bodo do zime gotove. Dalje je že gotovo v podprtiličju skupno ležišče za 15 oseb. V celoti bo kapaciteta postojanke 40 ležišč. Na razpolago sta tudi že dve kleti, končana pa so tudi že vsa kanalizacij-

Lamberta. Z njim gre žena Annette, dalje Claude Asper, Marcel Bize, Italo Gamboni, Mario Grossi, Charles Jacquet in dr. Rober Marty in André Kern. Večina jih je šla v Pakistan z ladjo, Lambert in Kern pa z Pakistan International Airline.

MEDNARODNA GLACIOLOŠKA EKSPEDICIJA deluje na Grönlandiji že od l. 1957 in bo tu ostala še l. 1960. — Glaciologi preiskujejo ledeno ploskev v Inlandsisu. Ni še znano, kako je nastala in kdaj, ali se veča ali se manjša. Dalje proučujejo količino padavin, akumulacijo in metamorfozo, premikanje snežnikov in deformacijo, kristalografske značilnosti in kemične spremembe. Raziskavanja se vrše v višini 300 m pri mrazu -12° C in se poslužujejo polarnega dne, ki traja tri mesece na 900 km dolgem pasu od zahodne obale (zaliv Disko) do vzhodne (fjord Ross). Švicarskim glaciologom je pripadel osrednji del. Stroške zanje bodo krili: akademski planinski klub Zürich, Švicarska ustanova za raziskavanje gora in Švicarska družba za prirodne vede.

ZA AOSTO se boji inšpektor za spomeniško varstvo, potem ko bo promet v Aosti zaradi montblanškega predora narasel. Boji se, da bo Val d'Aosta izgubila svoj sedanji značaj, ker se bo vedno bolj zazidavala. Spomeniško varstvo se zavzema za to, da bi bilo gradjenj čim manj, tiste pa, ki so neizogibne, naj bodo pa po svoji arhitekturi take, da razodevajo občutek za dosedanjo podobo pokrajine in za človeka v njej v smislu idej angleškega arhitekta Georgesa Stapledona. Ta poudarja ozko, večsah skrivnostno zvezo med duhovno kulturo pokrajine in značajem njenih tal. Osebnost človeka in osebnost pokrajine sta si podobni, imata skupne poteze regionalnih tal. Te poteze izgube svojo avtentičnost, če zanje nimamo občutka, človek in pokrajina se lahko depersonalizirata.

STENO VSEH STEN, imenuje George Livanos severozapadno steno Civette. Najmanjša nezgoda v njej se lahko razvije v katastrofo, je dejal o njej Fritz Kasperek. Visoka je 1200 m, široka več kilometrov, ena največičastnejših sten v Evropi, smer Comici — Benedetti pa je verjetno najdaljša »šestica«, saj jo je 80 raztežajev večji del po težavnosti VI, V in kvečjemu še IV, nekaj pa jih je tudi po današnjih ocenitvah VI+. Georges Livanos jo je ponovil in govori o njej ves čas v superlativih.

JEAN COUZY je bil po smrti imenovan za viteza častne legije. V dekretu za to odlikovanje piše, da je bil Couzy eden največjih alpinistov na svetu, zgledna osebnost po svojih moralnih in umskih sposobnostih.

FFCC je kratica za Fédération Française de Camping et de Caravaning, ki obstoji 20 let. Danes ima 200 sekcij in 335 000 članov — campistov.

SMUŠKE TURE s pomočjo žičnic ali celo helikopterja so po mnenju Francoza Fillola samo karikature pravega smučanja. Kdor je kdaj užil celodnevno smuško turo, bi mu utegnil pritrditi. Pri nas sicer stvar še ni vroča.

GORSKA ŽELEZNICA iz Chamonixa v Monteners je lani praznovala 50-letnico. Že l. 1892 je nek inženir vložil prošnjo za koncesijo gorske železnice iz Chamonixa na Mer de Glace. Chamoniški vodniki

pa so bili proti temu, saj je 300 ljudi živelo od nošnje. Utemeljevali so to s tem, da turisti prihajajo v Chamonix zato, da se sprehodijo, ne pa, da se vozijo z gorsko železnico, Angleži da ne bodo več hodili v Chamonix, če bo stekla železnica v Monteners. Da je treba ohraniti gore v njihovi prvobitnosti, ki je temeljna turistična vrednota! Toda kljub tem ugovorom, ki so sami na sebi utemeljeni, je bila koncesija l. 1893 dana, l. 1906 so se dela začela in l. 1908 so bila končana. Oddelek orožnikov je bil ves čas na straži, da je ščitil ljudi in oprezoval proti saboterjem. L. 1954 je bila železnica elektrificirana. L. 1909 je bilo 23 740 potnikov, l. 1957 pa nad 500 000. L. 1958 so na Montenersu začeli graditi veliko restavracijo — snack bar — z veliko razgledno teraso.

20 000 ALPINISTOV se vsako leto v SZ povzpne na vrhove od 3500 do 7500 m, ne samo na Kavkazu, marveč tudi v daljnih gorah Pamirja in Tien-Šana. Tako poroča sovjetska revija »Etudes Soviétiques«.

AMERIŠKA GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA je l. 1957 zabeležila 17 smrtnih nesreč pri 57 primerih nesreč. L. 1956 je intervenirala služba 46-krat, smrtnih nesreč je bilo 10. Najčešči vzroki nesreč: V 30 % je prišlo do padca pri plezanju, v 20 % je bila kriva krušljivost, na snegu pa je zdrsnilo v smrt 20 % ponesrečencev.

ANGLEŽI NA KAVKAZU. L. 1958 je sir John Hunt dobil dovoljenje od SZ, da obiše Kavkaz. Z njim je šlo devet angleških alpinistov. Potovanje lahko štejemo med znamenja, ki obetajo znosnejše odnose med Vzhodom in Zahodom. Nanj so Angleži začeli misliti še l. 1956, ko je v Alpine Clubu predaval znani sovjetski alpinist Evgenij Beleckij. Ta je povedal, da ima Zvezni komisariat za športe tudi alpinistično sekcijo, ki organizira ekspedicije, alpinijade in taborjenja, v katerih se uri v plezanju in hoji po gorah do 6000 gornikov hkrati. Sredstva za to dajejo sindikati. V SZ imajo kakih 200 izurjenih alpinistov z naslovom »mojster športa«. Med njimi so tudi taki kot Igor Solodnev, prvi violinist Bolšoj teatra, Aleksandrov, geodet, rektor leningrajske univerze. Alpinizem imenujejo »šolo hrabrosti«. Plezajo v navezah po 6 do 8 mož. L. 1935 je bilo na Elbrusu (5680 m) naenkrat 500 članov sovhoza Kabarda. Znane so njihove dolge traverze: Ivan Galustov je prečil 15 vrhov okoli ledeniškega bazena Bezinghi. Tura je trajala 31 dni, vse dni so bivakirali v višini 4000—5000 m. Najvidnejši alpinist je bil Evgenij Abalakov, človeški »dinamo«, ki se je smrtno ponesrečil, pa ne v gorah. Angleži so se v Moskvi srečali z njegovim bratom Vitalijem, masivnim, mogočnim človekom, »plešastim kot jajce«, z rokami pokritimi z brazgotinami od ozeblin. Potrjujejo, da nameravajo Rusi l. 1959 začeti s pripravami in ogledi za vzpon na Everest, vzeli pa bodo s seboj tudi Kitajce.

O svojem bivanju na Kavkazu so z Rusi napisali uradni protokol, dobili od njih vso možno pomoč, imeli popolnoma proste roke, za svojo varnost v gorah pa so odgovarjali sami. To je bil za Angleže privilegij, kajti individualnega plezanja v SZ ne poznajo in ne dovoljujejo. Pri njih vsaka naveza prijavi svoj vzpon in čas, kdaj bo načrt izvršila.

ska, vodovodna in elektrifikacijska dela. Do spomladi namerava društvo tudi urediti kopalnico. Prihodnje leto bodo — seveda če bodo pritekala denarna sredstva, tako kot si želijo — dokončali še nedograjen trakt, ki bo imel v prizemlju garaže za tri osebne avtomobile, na vrhu pa nameravajo zgraditi še dve do tri tujske sobe, sušilnico ter shrambo za smuč. Društvo za to potrebuje še okrog 4 000 000 din. Računajo, da bo potem dom pri vloženi 15 500 000 din predstavljal vrednost 25 000 000 din.

Priznati je treba, da so planinci iz Litije in Šmartna vložili v ta dom ogromno osebnega truda, ti več, drugi manj in da se bodo morali še zelo truditi, da bodo zbrali potrebna sredstva za popolno dograditev doma. Imen najmarljivejših ne navajamo, ker bi jih bilo preveč, menimo pa, da se jim bomo za njihov trud in požrtvovalno delo najlepše oddolžili, če bomo čim večkrat obiskali ta prijetni planinski dom, ki je zelo mikaven tudi pozimi, ker razpolaga z idealno smuko v neposredni bližini Ljubljane.

Na Janče drži nešteto markiranih planinskih poti. Iz Jevnice prideš že v 1.15. uri, iz Laz v 1.45. uri, iz Zaloga v 2.30. uri, iz Litije v 3. urah, iz Besnice (avtobus Litija—Besnica—Ljubljana) z vsemi motornimi vozili razen avtobusa, 5 km, peš pa v 1. uri, od avtobusne postaje v Trebeljevem preko Prežganja pa tudi v eni uri.

L. R.

O NAŠI TRANSVERZALI je izšel v Hannoveru januarja 1959 daljši članek (Mitteilungen der Sektion Hannover des DAV). Zamisel take poti pozdravlja in navaja njeno izredno popularnost. Dosele je bilo prodanih čez 3000 transverzalnih knjžic in čez 80 značk. Transverzalo »delajo« tudi inozemci, kakor je razvidno iz članka.

OB OTVORITVI NOVEGA
PLANINSKEGA DOMA KO-
KRSKEGA ODREDA NA
KALIŠČU

2. VIII. 1959 je PD Kranj odprlo eno najlepših planinskih postojank na slovenski zemlji. Predsednik društva tov. Klojčnik je imel ob otvoritvi lep nagovor, iz katerega povzemamo naslednje:

Danes uresničuje naše društvo pred 60 leti izraženo zamisel, zgraditi pod Storžičem planinsko postojanko.

Številni obiskovalci čudovite Zaplate in ponosnega Storžiča so nam po zadnji vojni dali novo pobudo za gradnjo postojanke na kranjski strani Storžiča. Zastavili smo pred 10 leti. Nadelali smo poti, sekali les in kopali temelje. Ze v drugem letu se je ustavilo, ker ni bilo sredstev. Pred dveh letih smo se znova lotili dela. V to gradnjo smo vložili vsa razpoložljiva lastna sredstva in venomer znova je grozilo, da jih bo zmanjkalo.

Pri nadelavi potov, sekanju in spravljanju lesa, kopanju temeljev, zlasti pa pri prenašanju raznega gradbenega materiala je bilo v tem času opravljenih gotovo preko 25 000 delovnih ur in niso med nami redki planinci, ki so opravili po nekoliko sto in tudi tisoč ur.

Samo v letošnjem letu je pri prenosih sodelovalo več kot 1300 mladincev in pripadnikov JLA. Dijaki, vajenci, brigadirji iz Suhe in vojaki iz Križ so opravili nad 10 000 udarniških ur.

Vrednost stavbe presega, z udarniškim delom vred, deset milijonov, vendar bo potreben še dober milijon, da bo povsem gotova. Treba je še dograditi in opremiti sobe v nadstropjih, zato današnja delovna zмага še ni popolna, najbrž pa bo vse gotovo že v avgustu.

Po spremenjenem prvotnem načrtu ing. Prihoda bo v Domu v šestih sobah in

Če se povratek zamudi le za 15 minut, vodja tabora že vzdigne na noge reševalno ekipo.

Angleži so se tem »militarističnim metodam« najprej posmihali, pravi Georges Band, znani angleški himalajec. Čim bolj pa so spoznavali Kavkaz, tem bolje so se jim zdele dobre in primerne za okoliščine, v katerih se te ture delajo.

V Kavkazu je precej drugače kot v Alpah. Vrhovi so večji del blizu in nad 5000 m, noči so bolj mrzle. Zavetišče ni, so le permanentni tabori v višini 2000 m. Višina smeri je večji del 2000 m, v Alpah se s temi lahko merijo po dolžini samo Pointe Walker, Eiger in Brenva. Dalje v Kavkazu ni lahko uiti, če pride do spremembe vremena. Ture so take, da mora naveza najmanj 5 dni prebiti zunaj tabora, dva bivaka pri vzponu, enega pri sestopu. Če pa nastopi slabo vreme, in to je na Kavkazu pogosto, mora naveza prebiti tudi trikrat toliko.

Ruska tehnika pri tem je ta, da se ob nevihti ustavijo, zakopljejo, po nevihti pa vzpon nadaljujejo. Zato vedno nosijo s seboj šotor za 4 osebe, spalno vrečo, veliko živeža in gorivo. Vsak nosi najmanj 15 kg tovora, zato počasi napredujejo. Ob treh, štirih popoldne že razpno šotore, da si počitek podaljšajo. Na ta način lahko vzdrže napore prečnih, ture, ki trajajo 2 do 3 tedne.

Rusi so se posebno zanimali za angleško opremo. Njihova je močno obrabljena in težja od angleške. Lahkih kovin in plastičnega materiala še ne uporabljajo. Čevlje imajo okovane z okovi, podobnimi nekdanjim Tricouni (za nas je bilo to idealno nakovanje pred 25 leti) iz mehkega jekla, ki dobro prijema, pa se tudi hitro izrabi, zato jih plezalci po vsaki turi brusijo. Imajo s seboj veliko železja. Vponke so staromodne, klini dobri, vendar ne iz specialnih jekel, zato težki. Za ledeniške ture so izvrstno opremljeni, medtem ko se v tehničnem plezanju ne morejo meriti z zahodno Evropo. Ledni klini so valjasti in imajo šestorokotno glavo. Na cepinih imajo šestorokotno luknjo, s katero lahko »odvijajo« zabite kline v nekaj sekundah. Dereze imajo spredaj dva krajša zoba za vzpenjanje po velikih strminah. Cepin je kratek, skoraj cepin kombiniran s kladivom, in ima zanko. Angleži so se pobahali, da nikoli ne izpuste cepina, tudi če nima zanke. Ali zarečenega kruha se veliko poje: na prvi večji turi je Anglež izgubil cepin.

Njihova najvišja težavnostna lestvica (imajo jih od IA—VB) je enaka evropski »zelo težavno«, včasih tudi »skrajno težavno« (V, VI), ne po tehničnih zahtevah, pač pa po dolžini ture, po naporih in posebnih okoliščinah.

Plezalnih vodičev nimajo, pač pa so dali Angležem na razpolago vse beležke, črteže in vse druge podatke. So nekako v takem položaju, kot so bili alpinisti v zahodni Evropi okoli l. 1900. Vsi vrhovi so doseženi, je pa cela vrsta sten, stebrov in grebenov še nedotaknjenih.

Poklicnih vodnikov v SZ seveda ni, vendar so Angleži naleteli v taboru »Spartaka« na tri Georgijce, ki so opravljali delo, podobno vodniškemu. Tu torej ni razločka med profesionalci in amaterji. Vsak mojster tega športa lahko dobi dopust za julij in avgust, tu dela ture s sebi enakimi, če pa ni vremena zato, pa vodi začetnike na lažje ture.

Angleži so si izbrali Užbo in ledeniški cirk Bezinghi. Deset dni so bili v taboru Spartaka v dolini Adyl-Su severno od Užbe. Naredili so nekaj tur za trening, nato pa hoteli prečiti Užbo, slabo vreme pa jih je zadržalo. Bivakirali so v Užbi, po nevihti po so se vrnili. Okoli Užbe je mnogo lepih smeri IV.—V. stopnje. Užba sama, Pik Sirovsky, Škelda, Četin Tau.

Po 10 dneh so se s kamionom odpeljali v Bezinghi. S tovornimi živinčeti so jim prtljago spravili v vznožje ledenika Miširgi, severno od Dych-Taua. Tu sta bila dva ruska tabora, eden Akademije znanosti, drug pa je nosil ime »Trud«. Tu je najsenzacionalnejši gorski svet Kavkaza. Ledena stena Bezinghija je visoka 2000 m in dolga 6000 m. Angleži so se povzpeli po smeri Schwarzgruber v severni steni Jangi Taua in po severnem grebenu Škare. Uspel pa jim je tudi prvenstveni vzpon na vzhodni vrh Dych-Taua z juga. Hodili so sami ali pa v družbi z Rusi. Čeprav je šlo z jezikom težko, so se ves čas dobro razumeli (ali pa prav zato?). Kot ljudje so bili drug drugemu blizu, pravi George Band, v pogledih na šport in na druge stvari so se ujemali, politiko pa so pustili ob strani. Angleži so občudovali ruski entuziazem in vnemo, s katero se posvečajo gorništvu. Band končuje svoje poročilo z upanjem, da bodo tudi Rusi prišli plezat v Anglijo. »To pa bo zanje kura počitka.«

ANGLEŠKE TURE NA KAVKAZU L. 1958 so naslednje: Jangi Tau (5051 m), plezali so 15. do 19. julija John Hunt, Brasher, Blackshaw in R. Jones. Ruska ocena 4 B. Rabili so štiri bivake iz baze na Miširgi. Dych Tau je visok 3198 m. Na zahodni vrh sta prišla George Band in M. Harris 22.—26. julija. Na vrhu sta imela nov sneg. Ruska ocena 5 A ali 5 B. Po Vallotovem vodiču bi bila skrajno težavna smer zaradi dolžine (—VI, VI). Sestopila sta po prečnici (5 A) na zapadni vrh in nato po severnem grebenu (4 A). Bivakirala sta štirikrat. Začela sta 23. julija ob 8. uri, vrh sta dosegla 25. julija ob 10. uri, po 22 urah učinkovitega plezanja. Nekako sredi smeri sta premagala poč V, V+ in A₂ (štirje klini in stremena), iz poča pa sta prišla v kamine V in IV, po tej napeti plezariji pa sta bivakirala. Večina raztežajev se je sukala od IV—V, torej eksponirano, napeto plezanje, brez izbiranja. Smer je prisojna. Škara (5201 m) je kavkaški vrh, ki so ga l. 1920 obiskali Avstrijci. Kot drugi je l. 1948 stopil nanj V. Abalakov in njegova naveza. Tretji so bili Angleži 15.—20. julija 1958 George Band, D. Bull, M. Harris in A. Kucovsky. Smer je kopna in ledena, po ruski oceni 5 A. Angleži so bivakirali: prvič v višini 3200 m, drugič in tretjič v višini 4000 m in 5000 m, na severovzhodnem grebenu (4 A). Po Vallotovi oceni je smer V. IV, uporaba klinov nujna.

RÉNÉ DESMAISON je v opisu svojega zadnjega plezanja z Jeanom Couzyjem posvetil nekaj pristranih besed svojemu velikemu soplezalcu. Ko sta se po vzponu preko Pointe Marguerite v Grandes Jorasses na ledeniku razvezala, sta bila »neskončno srečna«. »Nikoli si ne bi mogel misliti«, pravi Desmaison, »da se bo najina naveza končala na tisti ledeniški moreni. Pred menoj se vrste spomini. Dru, Olan, Aiguille Noire, Dolomiti, kolikor drago kup-

skupni spalnici 40 ležišč, v jedilnici in na terasi pa je prostora za skoro 100 ljudi. Tekoča voda in butanska razsvetljava pa uvrščata dom med sodobne planinske postojanke.

Pomoč smo prejeli le od PZS v letih 1948/49 500 000 din in letos od OBLO in OLO po 600 000 din skupno torej 1 700 000 din.

Ko smo dobili bežen, skorajda že zgodovinski vpogled v nastanek doma, ne morem mimo vseh tistih, katerim gre naša zahvala za doseženi uspeh: Brezar, Herlec, Jelen, Krpan, Pavlič, Prinčič, Reja in drugi so pred desetimi leti delali pri pripravljajalnih delih. Pred dvema leti smo vodstvo gradbenega odbora poverili tov. Stanetu Mrharju, ki nas pa je zaradi preselelitve žal zapustil, za njim pa je prevzel tov. Stane Likar. Za ta uspeh imajo največ zaslug: Jože Pavlič, Stane Likar tudi kot tihi finansier, Tone Seljak in Ciril Hudovernik. Pomagali so še mnogi drugi, zlasti še naš društveni finančnik tov. Padjera, ki je s pravo virtuoznostjo oskrboval graditelje s sredstvi. Vsi so žrtvovali po 100 in 100 ur brez vsakršne oškodnine za žrtvovalni čas. Danes jim vračamo z našim priznanjem, da so ustvarili planinski skupnosti in družbi objekt, na katerega smo lahko ponosni.

Pod nami se stekajo in križajo kurirske poti iz časov NOB, pod nami je bil ustanovljen II. bataljon Kokerskega odreda, pod nami so grobovi padlih borcev in okrog nas so se bili boji, zato smo v počastitev vseh dali domu ime po Kokerskem odredu.

V čast in priznanje si štejemo, da je današnja slovesnost uvrščena v oficialni program občinskega praznika občine Kranj in da je pokroviteljstvo prezel sam predsednik Aci Puhar. Kranjski planinci tov. predsedniku mnogo dolgujemo. Lansko leto nam je prav on omogočil postavitev Koče ob Žičnici na

Krvavcu, ki je prav tako 2. avgusta bila izročena svojemu namenu — letos pa nam je pomagal, da smo pred dnevi lahko pričeli z dozidavo Doma na Krvavcu. Upam, da bomo v program prihodnjega občinskega praznika — 2. avgusta 1960 — lahko uvrstili še tretji zaporedni uspeh — otvoritev adaptiranega in povečanega Doma na Krvavcu.

Želim, da bi novi Dom postal zatočišče vsem tistim planincem, ki ljubijo naravo in tihi gorski svet, ki ne trgajo cvetja in plaše divjadi, tistim, ki po gorah ne tulijo in po kočah ne pijančujejo — in vsem tistim, ki bodo prihajali na Zaplato in Storžič.

Po govoru predsednika tov. Franja Klojčnika je spregovoril predsednik ObLO Kranj tov. Aci Puhar najprej o planinstvu in njegovem pomenu za družbo, za izgradnjo socializma. Nato je pohvalil delo PD Kranj in utemeljil naslov ponosnega Doma na Kališču z naslednjimi besedami:

»To kočo otvarjamo prav v dnevih občinskega praznika ob 18. obletnici naše vstaje. Ker bo ta kočica nosila naslov Dom Kokrškega odreda, smo dolžni, da se nekoliko ozremo v preteklost. Prav tu pod pobočjem Storžiča so 1. 1941 našli zatočišče prvi kranjski partizani. 28. junija 1941 pa je tu preko na Poljani počila prva puška. Od tega dne dalje v Storžiču nikdar ni bilo več mirno. Vsa leta so tukaj pokale puške, vsa leta so tukaj padale žrtve. Na planinah Javornik, Poljane, Konjščica, Dobrča in tu pod Storžičem so stali šotori naših partizanov. V teh letih, ko so tu padale žrtve, ko so se požigali planinski domovi in planšarske staje, se je v pobočjih teh gora formirala naša vojska.

Ze v začetku aprila 1942 je glavni štab narodno osvobodilne vojske Slovenije

ljenih zmag. Ni mogoče pozabiti dni, ko sva skupaj šla za istim idealom in se v ledu in skali zdaj veselila zdaj trpela v naporih. Kaj sva iskala v teh stenah in grebenih? Tveganje? Ne, Jean ni bil eden tistih, njegova previdnost je bila legendarna, njegovo izvrstnost in uspešnost so vsi občudovali, spoštovali pa so ga tudi razne prevroče glave. Jean ni imel rad nekoristnega tveganja, vse je pretehtal, vsak problem natančno analiziral in znal obrniti, če je varnost terjala. V višinah je morda prej iskal čistost duha, veselje nad svetom, na katerem ni madeža? Ni se boril zoper goro, niti proti sebi, saj so ga naperi plezanja vedno veselili. Mikalo ga je tisto duševno stanje, ki se rodi iz premagovanja težav, iz boja z njimi. Prijateljstvo in spomin nanj sta neugonobljiva.«

POINTE MARGUERITE je Jean Couzy plezal 5. in 6. avg. 1958 Smer je izredno težavna (večji del IV in V). Prvih 500 m je deloma kopna deloma ledna tura, zgornji del je kopen. Težave so goste v zgoranjem delu. Rabila sta za 800 m 35 klinov, 15 ur čistega plezanja.

POINTE ADOLPHE REY (3535 m) ima izredno lep, našagan vzhodni greben. 15. sept. 1958 sta ga preplezala Robert Guillaume in Lionel Terray. Ocena V+, sprva prosto plezanje, nekoliko lažje kot Rebufatova smer v Aiguille du Midi, toda daljša. Ker je pristop izredno lahek, smer pa tehnično zanimiva, bo verjetno postala klasična.

ISOLÉE (4114 m) ima na južni strani od lani izredno mikavno speljano smer. Naredila sta jo Švicarja M. Bize in F. Zbinden 31. julija in 1. avgusta. To je zračna, direktna smer po južnem razu, tehnično po težavnosti V A 1, A 2 in V+. Raz je visok 450 m in nudi lepe priložnosti plezalcem, ki imajo radi »artificiel«, to je serijo plezalskih pripomočkov, previse, strehe, napetost prve vrste.

DIRETTISSIMO v Veliki Cini (2999 m), ki so jo od 6. do 10. julija 1958 ob pozornosti največjih plezalcev sedanje dobe izpeljali štirje Nemci (Brandler, Hasse, Lehne in Löwe), so doslej ponovili Holzer in Cesare Maestri (15.—17. julija 1958), Jean Couzy in René Desmaison (28. in 30. julija 1958), Hugo Weber in Albin Schelbert (1. in 2. avg. 1958) ter Eric Abram in Toni Egger (26.—28. sept. 1958). V smeri je bilo do konec leta do 250 klinov in kakih 15 svedrovcev, 8 v spodnjem delu stene pred zono previsov, 5 v previsih, 2 pa v zgornjem delu stene. Previsna partija stene je visoka 130 m, raztežaj mora meriti najmanj 35 m, potrebno je 45 vponk. Smer je natančno ocenil in izrisal Desmaison. Pravi, da pri ocenitvi smeri ni upošteval ekspozicije, ki je ves čas ekstremna. Desmaisonove ocene se sučejo ves čas od IV—V, tri mesta ocenjuje s III, 5 mest s VI, previsno partijo ves čas z A 3, A 3 pa se pojavlja tudi v spodnjem delu in zgornjem delu stene. Nad previsno zono je »komfortni« bivak.

GHM (Groupe de Haute Montagne) vodi sedaj Jean Franco. Med odborniki sta znana Gaston Rebuffat in André Vialatte. Blagajnik je že več let Jacques Teissier du Cros, Švico zastopa René Dittert, Italijo Toni Gobbi, Veliko Britanijo Ted Wrangham. Častni člani so med drugimi Gugliermina G. F. in G. B., Marcel Kurz, Henri de Ségogne in

Tézénas de Moncel. Slednji je bil predsednik GHM od l. 1939—1945. Doslej so bili predsedniki te elite francoskih alpinistov: Jacques de Lepiney 1930; Henri de Ségogne 1930—1937; Jean A. Morin 1937 do 1939. Članstvo v GHM pomeni priznanje za velike alpinistične storitve.

SOVJETSKE ALPINISTI so l. 1959 gostje francoskih alpinistov, kot so bili l. 1958 francoski v SZ. Nekaj sovjetskih gostov je prevzela Državna šola za smučanje in alpinizem v Chamonixu. Ta šola bo svojim kurzistom odslej izdajala diplome, ki bodo natančneje določale sposobnosti absolventov. N. pr. sposoben za vodstvo naveze na turah do AD, v diplomah pa bodo tudi našteje posamezne ture in vrhovi, ki jih diplomant po mnenju šole lahko obvlada. Načrtno usmerjanje ljudi v gore terja od organizatorjev tudi večjo odgovornost in zato določene sankcije.

MLEKOVODE (pipes-laits) že grade v francoskih alpskih krajih v Haute Savoie, v Taninges, Megevette, Ormion. Najdaljši mlekovod drži s Sixta, dolg je 4500 m, višinska razlika 800 m.

V OBMOČJU MT. BLANCA je bilo konec l. 1958 in v začetku l. 1959 zabeleženih več pomembnejših vzponov. Žal med temi ne najdemo nobenega, ki bi ga bili izvedli naši plezalci. Kot deseta naveza sta na Mt. Blanc po smeri »Hruške« (La Poire) prišla sept. 1958 Rigott iz Grenobla in Sandoz iz Lyona. Prvenstveni vzpon na Dent du Requin sta po smeri Mayer-Dibona 15. febr. 1959 izvedla R. Guillaume in G. Tek. Peti vzpon po britanski smeri v zahodni steni Aiguille de Blaitière sta izvršila 9. in 10. avg. 1958 Dunajčana A. W. Philipp in R. Ruf. Philipp pravi, da je ta smer težja kot zahodna stena Druja in skoraj enaka jugozahodnemu stebri Druja. Philipp je menda nagnjen k takim devalvacijam priznanih valut.

Isti Walter Philipp je s Petrom Dienerjem kot tretja naveza ponovil kompletno prečenje Aiguilles de Chamonix od 30. jun. do 1. jul. 1958. Podobno turo je s K. Rainerjem izvedel pred leti Hermann Buhl.

V Aiguille du Géant sta Italijana C. Mauri in A. Oggio-ni izvedla prvi zimski vzpon po vzhodni steni 26. febr. 1959.

K. Blach in W. Philip sta kot šesta naveza prišla preko jugozahodnega stebra Petit Dru.

RODA DI VAEL je v januarju 1959 imela najmodernejši obisk. Prišla sta velika korektorja starih smeri Lehne in Löwe in kot tretja naveza preplezala jugozahodno steno in kot prva naveza pozimi s štirim bivaki. Smer sta prva preplezala sept. 1958 Brandler in Hasse. Tri bivake sta pretokla v stremenih pri -25°C . Četrty dan sta izstopila ob poltretih popoldne. Ves čas je vladal hud mraz, plezala sta večji del v megli. Lehne in Löwe sta ocenila smer za lažjo od direktissime v Veliki Cini. En sam raztežaj razpolaga z res izrednimi težavami. Sicer pa je navadna »šestica«, kakršnih je v Dolomitih več.

V CATINACCIU sta dva Italijana izvedla prvi zimski vzpon po vzhodni steni — Gabrielli in Zamboni. V Torre di Valgrande pa je bila uspešna španska naveza Anglada in Guillamen. Preplezala je severno steno Campanile Comici, steber Andrich v Torre Venezia, Cassinovo smer v Piccolissimi in se-

odločil, da je treba takoj organizirati na tem področju prvo grupo odredov. In tako sta nastala na Gorenjskem Kokrski in Gorenjski odred, vsak s svojim operativnim področjem. Vzporodno s tem pa se je tudi že porajal Koroški odred in prav v Kokrski odred sta bila vključena takratni Kamniški in Kokrski bataljon. Področje Kokrskega odreda je bilo prav tu pod Storžičem. Njegove enote so do osvoboditve v teh krajih tolkle Nemce in domače izdajalce in na tem področju je padlo dosti naših borcev.

Prepričan sem, da s to otvoritvijo najlepše praznujemo naš dvojni praznik in sicer 18. obletnico vstaje Kranja in 60. obletnico našega planinskega društva. Ob tej priložnosti sem dolžan, da v imenu ljudskega odbora Planinskemu društvu Kranj kot celoti in vsem njegovim članom iskreno čestitam in želim, da tudi v bodoče delajo tako uspešno, kot so delali v oseh preteklih letih. Se posebno pa sem dolžan zahvaliti se tistim tovarišem, ki so gradnji tega doma posvetili največ truda. Tu ne morem pozabiti imen in ljudi, članov vašega društva, kot so Klojčnik, Likar, Seljak, Pavlič, Hudovernik itd., ki so že nekaj let nazaj vse svoje proste ure pustili na tem gradilišču. S tem otvarjam našo novo, zelo prijetno planinsko postojanko in želim, da se tukaj čestokrat srečamo.«

Otvoritve Doma Kokrskega odreda na Kališču so se udeležili zvezni poslanec univ. prof. Boris Zihner, predsednik PZS tov. Fedor Košir, javni pravobranilec LRS, načelnik GRS dr. Miha Potočnik, sekretar Ljudske skupščine Slovenije, zastopniki okoliških društev pa tudi zastopniki PD Maribor (ing. Jože Jelenc) in PD Celje in mnogo planinskega občinstva. Patrole Zveze borcev pa so predale raport tov. Puharju in počastile spomin padlih borcev. Nav-

zoči so bili tudi vidni borci iz Korkrskega odreda, dalje zastopnik JLA ter administrativni sekretar PZS tov. Lavrič.

OB 10. LETNICE ELEKTRIFIKACIJE VRŠIČA

Kdo ne pozna Kramžarjevega mladinskega droga na vrhu Vršiča (postavljen 28. X. 1949)? V desetih letih je na njem 3-krat zaplapolala zastava in v nedeljo 17. X. 1959 četrtrič. Vsak obiskovalec Vršiča ve, da zastava na Dolfovem drogu pomeni nekaj slovesnega za jeseniške – vršičke planince. Ta dan se je Vršič zopet oblekel v praznično slavnostno obleko. Čudovite jesenske barve prirode in modrine neba so še povečale razpoloženje planincev, ki so prišli v polnem številu počastiti delo svojih rok. Pred 10 leti so z vseh krajev Slovenije pomagali uresničiti ideje jeseniških planincev ter prinesli na Vršič dobrine svobodne domovine – električno luč.

Kakor pred 10 leti tako so se tudi za ta jubilejni praznik odzvali vsi in prišli na kraj svojega dela, kakor da bi jih klical glas pred desetimi leti dane besede za sestanek udarniških planincev na Vršiču.

Ker je bila Erjavčeva koča pretesna za vse, smo se zbrali v Tičarjevem domu. Razpoloženje je bilo res praznično. Na obrazih je bilo čitati radost ob srečanju številnih tovarišev. Dušan, Drago, Lojze, Adi, Dolfi, Stane, Viktor, Andrej, Jože, Ivan in vsi drugi so se objemali od radosti, da je bilo njih delo kronano z uspehom in da spada danes Vršič med najbolj udobne in najlepše planinske postojanke.

Ob 19. uri je otvoril slavnost ing. Dušan Sikošek in napovedal program prireditve. Po večerji so planinci s skioptičnimi silkami obujali spomine na gradnjo daljnovega Vršič. Nastopilo je več govornikov. Prvi je

verozahodno steno v Torre di Valgrande. Mnogo novih smeri je bilo narejenih v Pirenejih, pozimi in poleti, plezali so Francozi, vendar manj znana imena iz jugozahodne Francije.

MONT FAIRWEATHER je slovita gora na Alaski, visoka 4694 m. 27. junija 1958 so se nanjo povzpeli D. Blair, D. Moore, P. Sherman in P. Yard. Pa niso bili prvi. Prvi vzpon datira iz l. 1931.

V ČAMBA LAHUL je lani krenila francosko-britanska ekspedicija. Člani so bili Miss Margaret Mnuro, M. Hamish Mac Arthur, Franck Solari in Emile Rayle iz Pas de Calaisa. Ekspedicija je bila lahke narave, mudila se je v Himalaji vsega 6 tednov in to iz Londona, tja in nazaj. Ni imela visokih ciljev, nekaj pettisočakov in šesttisočakov je pa kljub temu dejala podse. Vzponi niso bili težki. Vendar se je ekspedicija končala tragično: vodja ekspedicije Hamish Mac Arthur je v taboru IV ponoči od 14. na 15. julij nenadoma umrl.

V CORDILLERI BLANCI pa je prav tako v avgusta 1958 izvršila več težkih vzponov francosko-škotska ekspedicija (Henri Chanzy, Emslie, Yves Merle d'Aubigné, Hugh, Simpson in Wallace). Prva je prišla na Huantsan Chico (5703 m) po vzhodnem grebenu, tura, ki se lahko primerja s klasičnim prečenjem la Meije, kot prvenstveni vzpon se ji šteje tudi Rurec (5494 m). Tudi ta ekspedicija je bila zelo lahko, opravila je to v dveh tednih in bila je zelo »alpinistična«, vendar skromna. Posegla je po pettisočakah, ki jih je še precej nedotaknjenih, medtem ko so šesttisočaki tu že vsi »obrani«.

UŽBA, ena najlepših gora na svetu sploh, je bila cilj francoskih alpinistov l. 1958. Bezinghi jim ni bil dodeljen, zakaj, tega Leon Coutet, ki o Francozih na Kavkazu priobčuje obširno poročilo, ne pove. Užba jih je pritegnila s strogostjo svojih sten, s svojimi fantastičnimi grebeni, z mračnimi ozebnički. Ni čuda, če ji domačini pravijo »Čarovnica«. S Claude Koganovo, Paulom Gendre in Andréjem Coutet je bil Michel Lepinov, njihov stalni spremljevalec (torej nekoliko drugačen režim kot pri Angležih). Poleg Lepinova jim je za Užbo priskočil na pomoč še neki Jura. Kakor Angleži so tudi Francozi povsod iskali primerjavo z Alpami. Tako so se na Užbi spomnili v nekem ozebniku Gervasuttijevega v Mt. Blanc de Tacul (58°) in ugotovili, da je Gervasuttijev lažji od tistega v Užbi. Lepinov je 50 let star in ko je Francozom stisnil roko na vrhu Užbe, je imel solze v očeh. Tudi Francozi so bili ginjeni. Prvi svojega naroda so bili, ki so imeli srečo gledati čudoviti razgled s te čarobne gore. Claude Koganova ni bila zraven, ker je nekaj bolela.

HIDDEN PEAK (ALI GAŠERBRUM I.) (8068 m) je pripadel Amerikancem. Andrew John Kauffmann nam o tem takole pripoveduje. Sanje mnogih let so se uresničile, po mesecih boja, muk in razočaranj so dobile obliko resničnosti. V Ameriki je težko dobiti podporo za ekspedicijo, saj alpinizem ni tako popularen šport kakor v Evropi. Težko je dobiti denar in ljudi, treba je trdovratno dokazovati. Največ po zaslugi Nicka Clincha smo končno stali v Pakistanu s tremi tonami opreme in brašna in z okoli 2 milijona frankov, pravzaprav malo denarja, vendar nam je zadostovalo.

Laže, kot so dobili pomoč pri sodržavljanih, so dobili oporo pri evropskih plezalcih. Na roko jim je šel Jean Couzy v pogledu kisikovih aparatov, Jürg Marmet jih je učil v uporabi teh stvari, Guido Magnone jim je nasvetoval butan, Marcel Ichac in André Roch sta jim svetovala najboljšo pot v Baltoro. Raymond in Nicole Leininger pa sta jih opremila s celo vrsto drobnih stvari. Lionel Terray pa jim je pred odhodom dejal: »Naj se zgodi karkoli, naj bo vreme lepo ali grdo, naj bo teren še tako težak, v vsakem primeru morate naprej.« To je bil najboljši nasvet, kar smo jih dobili.

Amerikancev je bilo osem. Dva najboljša, Gilbert Roberts in Nick Irvin sta prišla za njimi dva dni po uspehu. Na mestu pa so bili: Nick Clinch, ki je ekspedicijo organiziral, vodja ekspedicije Pete Schvening, Bob Swift, Tom Mc Cormack, dr. Tom Nevison in Kauffmann. Nevison ni bil alpinist, pa se je dobro izkazal. V moštvo sta spadala tudi Pakistanca, kapetana Mohd Akram in Rizvi.

Dva tedna so rabili do Baltora, po običajni poti, ki pa zanje ni bila zato nič manj mikavna, nevarna in polna zgodb. Ko so poglobili v provizornem temeljnem taborišču na moreni ledenika, je snežilo. Nato so pet dni z 20 kulji rabili, da so v višini 5000 m 5 km dalje postavili bazni tabor. Swift, Schoening in Kaufmann so šli takoj na ogled. Hidden-Peak so prvič oblegali 1. 1934 in to Mednarodna himalajska ekspedicija, v kateri sta bila André Roch in Hans Ertl. Poskušali so po jugovzhodnem grebenu, vendar brez pravega navdušenja, ker Hidden-Peak ni bil med cilji v prvem planu. L. 1936 je vodil Henri de Ségogne veliko ekspedicijo, vendar ga je odbil monsum.

Trojica oglednikov je iskala za novo potjo, francoski greben se jim je zdel predolg, jugovzhodni raz pa je pretrgan z velikimi snežišči. Preiskali so najprej ledenik Južni Gašerbrum in si ogledali zahodno stran Hidden Peaka, zamikal jih je zahodni greben, pa so misel nanj opustili, ker je bilo videti, da ima pretežke kopne predele. Po treh dneh so bili spet na razu Roch — Ertl. Čeprav so jim pretili plazovi, so vendarle srečno napredovali in odkrili kar posrečeno pot, niso pa računali z vsem, kar jih čaka, predvsem ne z 8 km dolgo visoko planoto Urduk (6500 m). Kauffmann pravi, da je bolje izbrati tehnično težjo pot kakor pa tako.

11. junija 1958 so postavili tabor I v vznožju jugozahodnega raza v višini 5300 m. Naslednji dan sta Nevison in Schoening opremila nevarna mesta s fiksno vrvjo in prišla do višine 6000 m, nista pa našla primerne prostora za tabor II. Naslednji dan so Clinch, Mc Cormack in Kauffmann s tremi nosači poiskali prostor za tabor II. Bilo je težko, nevarno delo, naporno še prav posebej zato, ker še niso bili dovolj aklimatizirani. Z ureditvijo tabora II so se pa ukvarjali več dni v viharnem vremenu. Kar predolgo, požrlo jim je mnogo moči, ko so se vzpenjali in sestopali tistih 1000 m med 5300 in 6200 m s tovari po 25 kg. Imeli so še višinskih nosačev, plemena Balti, toda dva sta bila bolna. Poleg tega je zbolel še Mc Cormack in obležal v taboru II. Clinch in Kauffmann sta ga spravila v tabor I k Nevisonu. Vsega skupaj je bilo na razpolago 10 ljudi za prečenje in to sahibov in baltijcev. Glavne težave so premagali med taboroma II. in III, vsega 300 m više, v glavnem po grebenu, mestoma IV.

govoril takratni predsednik društva Drago Korenini. Tov. Mrak Lojze, ki ima največje zasluge pri elektrifikaciji Vršiča, je govoril o zgodovini elektrifikacije.

Na prvi odborni seji dne 21. XI. 1948 je bil izvoljen gradbeni odbor. Tedaj so se vsi tovariši s stiskom rok obljubili sodelovanje pri nalogi.

Po vseh izvršenih administrativnih pripravah je gradbeni odbor poveril dolžnost, da izbere traso za daljnovod tov. ing. Sikošku, Mraku in Šavliju. Dne 24. XI. 1948 so pri hotelu Erika začeli meriti novo traso in zabili prvi količek. Seveda je bilo treba prej parkrat prehoditi vse področje po dolini Pišnice, da se je izbrala prava smer. Mnogo razgovorov s številnimi vaščani, pastirji in planinci je bilo potrebno, da so nam povedali vse značilnosti ozemlja, preko katerega naj bi šel bodoči daljnovod. Stari kranjskogorski pastir Jok je znal največ povedati. Tudi stari Kravanja, ki je v stari Jugoslaviji tihotapil iz Trente v Kranjsko goro, je vedel za vse stezice, za vse plazove in zimske težave, vedel je od kod najmočneje piha veter, vedel je, kje zapade najbolj globok sneg, kje ruši Pišnica teren pa tudi kje najbolj udarja strela, nam je povedal. Tudi mnogi drugi domačini so nam dajali dragocene nasvete.

Upoštevali smo vse navedene nasvete smo izbrali res edino možno traso, zaščiten pred vsemi naravnimi nevarnostmi. Ni naključje, da poteka trasa večji del po 500 let stari trentarski poti. Skrivnost te poti so znali poiskati tudi bivši avstroogorski vojaški inženirji in so za oskrbovanje soške fronte skoraj po isti trasi zgradili žičnico. Da je bila trasa res pravilno izbrana, nam najbolj dokazuje dejstvo, da v 10 letih ni bilo na daljnovodu nobene poškodbe niti zastoja.

V enem tednu je bila 10 km dolga trasa zakoliče-

na. Dne 16. V. 1959 je tov. Savli posekal prvo grmovje pod Mihovim domom. Naslednjo nedeljo so dolino Pišnice napadale stotine planinskih udarnikov prostovoljcev iz vseh krajev Slovenije. Vlaki so bili prenatrpani. Kamion za kamionom je vozil in dovažal svežo delovno silo. Prav posebno se je treba zahvaliti kranjskogorskim domačinom, ki so kijub pomladi trpeli, da so velike delovne množice gazile njih travo in sekale cvetoča drevesa.

Oskrbniki koč, Koširjeva Pepa, Kraševac Polde in Pavla so skrbeli za lačne želodce prostovoljcev

Priznati moramo, da je bila gradnja elektrifikacije Vršiča izvršena v spontanem zanosu in z jekleno voljo planinskih delovnih množic. 10 640 udarniških ur je lahko v ponos vsemu slovenskemu planinstvu.

Dne 29. X. 1949 je bilo dokončno zgrajena elektrifikacija Vršiča.

Podpredsednik vlade LRS tov. dr. M. Breclj je bil ta dan kljub na novemu snegu navzoč pri slovesnosti otvoritve in je vklopil električni tok v trafo-postajo. Njegova navzočnost in pohvala je potrdila naše delo in obetala novo življenje na Vršiču.

Z enominutnim molkom smo počastili tudi spomin tragično preminulih članov sodelavcev pri elektrifikaciji Vršiča: Kravanja Anton, zadela ga je kap pri nadelavi gorske poti dne 19. VI. 1953; Kristijan Bertonec, ponosrečel se je z jadralnim letalom v Lescah dne 26. VI. 1957, član Aero kluba, Balantič Avgust se je rodil 29. VIII. 1906 na Jesenicah. Ze v svoji mladosti je vzljubil planine. Ko se je ustanovil na Jesenicah leta 1924 TK Skala, je postal takoj njen agilni član. V prostem času se je sprehajal s fotoaparatom v prirodi. Postal je član foto-kluba. Pri Markežu se je izučil električne

stopnje. Greben sta Schoening in Kauffmann opremila s fiksnimi vrvmi.

16 dni po vstopu v raz so se zbrali vsi v taboru III z brašnom za 8 dni in s 4 nosači. Sklenili so hitreje napredovati, saj so imeli sijajno opremo in v glavnem so se dobro počutili. Čakala pa so jih presenečenja. Greben, ki jih je vezal s platojem Urduk, je bil težji, kot so pričakovali. Grozile so jim opasti, pršič in tudi strmi kopni predeli. Morali bi celo sestopiti kakih 30 m, toda nosačem se je zdelo pretežko in tako so postavili tabor IV komaj v višini 6700 m, na robu planote Urduk, a 2 km prej, kot so imeli v načrtu. Nato jih je štiri dni zadržalo v šotorih slabo vreme. Pregazili so 3 km snežne planjave, a gaz je bila kmalu zametana. Dva nosača sta vzdrževala zvezo s taborom I, tam pa ni bilo nikogar. 4. julija, 5 dni po odhodu iz tabora III, je potegnil mrzel veter in obrisal nebo in začeli so gaziti proti taboru V. Udiralo se jim je do kolen, često do kobala, pa tudi do pasu. Vsakih 10 minut se je čelni mož izmenjal in samo ta je dobival dozo kisika, ostali ne, ker so ga hranili za naskok na vrh. Popoldne so bili v višini 7100 m. Hoteli so priti do 7500 m, pa niso mogli, zato so razpeli šotore. Tu sta ostala samo Schoening in Kauffmann. To noč sta prvič uporabila kisik za spanje in sta spala dobro. 5. julija sta se ob 6. uri dobro podprla, nato pa se z vrvmi, derezami in z dvema steklenicama kisika odpravila proti vrhu. Mora sta prevaliti še 4 km daljave in 100 m višine. Tehničnih težav ni bilo več, pač pa napore v globokem snegu. Že višine same bi bilo dovolj za njuna pljuča, zdaj pa še tak sneg. Po 4 urah sta prišla na neko sedlo v višini 7500 m, odkoder sta imela razgled na vso pot.

Končno vrh, sreča, uspeh, okoli njiju najvišji vrhovi sveta: K2, Broad Peak, Gašerbrumm, ocean vrhov, širna puščava snega in razdivjanega ledu, na Gašerbrumu IV nasredi tega sveta še ena ekspedicija, italijanska pod vodstvom Cassina.

V tabor V sta prišla ob devetih zvečer po 15 urah hoje brez prestanka, brez jedi in brez pijače. Njuni steklenici kisika sta bili prazni, njima se imata zahvaliti, da sta zdržala. Ko sta se v spalnih vrečah dobobra ogrela, sta si skuhala čaj in ga spila primerne količine.

24 ur po vzponu na vrh sta bila že v taboru I, ostali pa so skrbeli za evakuacijo taborov. Vreme ni bilo dovolj ugodno, da bi se pognala proti vrhu še ena naveza, čeprav jih je mikalo.

21. julija so bili spet v Skarduju. Natančno dva meseca so bili v gorah. Hidden — Peak ni najtežji, a tudi ni najlažji med osemtisočaki, a po mnenju Kauffmanna in drugih so le naredili hitrostni rekord in dokazali, da lažja ekspedicija lahko opravi prav isto kakor težka, če je le moštvo navdušeno in vztrajno. In še nekaj: Ostalo bo prijateljstvo in spomin v srcih prijateljev, ki so to zmagali. — Kauffmann je bil lani sprejet tudi v GHM.

HARAMOŠ (7400 m) so lani 4. avgusta 1958 dosegli Avstrijci, tudi z lahko ekspedicijo. 14 dni jih je snežni vihar držal kot ujetnike v bazi, 1. avgusta ob treh zjutraj pa so končno nastopili pot k taboru I. Noč so trgali samo kriki nosačev — tri so imeli, ki so klical tega ali onega mohamedanskega svetnika v pomoč. To pot so pred viharjem že nadelali, postavili celo angleške lestve čez razpoke, 14 dnevni

vihar pa je pot tako spremenil in gibanje ledenikov je bilo tolikšno, da so morali utreti čisto novo gaz. Tabor I. in tabor II. sta bila pokrita s poldrug meter visokim snegom. S sondami in z lopatami so ju našli in ju spravili v red. Do sem (5900 m) so jim pomagali nosači. Sledi 200 m visoka zgornja vzhodna stena, v kateri so že imeli fiksno vrv. Najprej so jo osvobodili ledu in snega, nato pa ob njej spravili preko nahrbtnik za nahrbtnikom. Heinrich Roiss se je nato spravil s sondami na tabor III, (6000 m), našli pa so ga s skupnimi močmi šele popoldne. Nato jim je zbolel Rudolf Ebner, pa tudi zdravnik se ni počutil dobro. Zaspali so s slabimi avspicijami. Za naskok na vrh so ostali samo trije: Roiss, Pauer in Mandl. Oprtali so se s težkimi nahrbtniki in načeli 7 km dolgi greben z mnogimi opastmi. Od višine 6000 m je bila zanje nova pot, iz tabora III jih je pognal vihar v bazo. Levo od grebena, 3000 m niže so videli Baltoro in dolino Haramoš. Medtem jim je padel v razpoko Roiss (na Dhaulagiriju se je smrtno ponesrečil 1. 1959), k sreči so bili navezani. Opasti so bile nevarne, ker je pripekalo sonce. Okoli Nanga Parbata in Rakapošija je bilo že videti nevarne megle. Bilo je vroče delo, kajti greben je kakor tobogan, večkrat so izgubljali višino in nekako na pol pota do vrha, blizu špika, ki so mu dali ime »Naključje« (Zufallspitze), so postavili šotore. Spali niso skoraj nič, sanjali so z odprtimi očmi o gori, ki jih je zgrabila v te razpoke. Po polnoči so morali spet sestopati in to kar na 5700 m. Imeli so torej do vrha ta dan še 1700 m, vendar so sklenili, da bodo to naredili. Z delom so začeli še v temi. V višini 6700 m so iz vzhodne strani krenili v severno, nato na raz in na pleče, kamor so prispeli ob 9. uri zjutraj. Čez greben se je gnal hud veter, ki jim je jemal moči, vendar vrh, ki so ga gledali pred seboj, jim je dajal moči. Nataknili so si dereze in korak za korakom počasi lovili ravnotežje na ozkem grebenu. Lovila jih je megla in strah pred slabim vremenom se jim je pridružil, nič kaj dober spremljevalec. Ob 13.50 so prispeli na vrh, ki ima prostora komaj za tri može, na vse strani svet strmo pada v globino. Zasadili so avstrijsko zastavo, zraven nje pakistansko in klubsko značko ÖTK (Österreichisches Touristenklub), filmali in si ogledali svet okoli sebe. Pri tem jim je zlezal mraz do kosti, prsti so otrdeli, slabo vreme pa je bilo že prav blizu, veter je zarjovel zdaj od te zdaj od druge strani, nastopila je megla in jim otežila orientacijo. Napadla jih je neodoljiva želja po spancu, bili so že 18 ur na nogah. Ob 8. uri zvečer so stali pri taboru IV in zaspali kakor ubiti. Pa ne za dolgo, kajti če bi prišlo do hujšega poslabšanja vremena, bi bili tu ujeti kot v mišnici. Zato so na hitro popravili, pustili demonom Haramoša precej opreme in se pretolkli do tabora III. Noč so slabo prespali, naslednji dan pa si je vsak oprtal po dva nahrbtnika, da bi bila evakuacija vsaj kolikor toliko popolna. Ko so jih spuščali preko ledene stene, so imeli z njimi mnogo opravka. Ko so se spuščali ob vrvi, jih je veter zanašal sem in tja nad breznom. Ko so končno prišli v bazo (4800 m), so jih tisti, ki so tja prišli pred jurišno navezo, gledali kot duhove. Niso mogli verjeti, da so se izmazali iz snega, megle in viharja. Captain Jimi in nosači so kazali svoje veselje s pravim orientalskim ognjem.

stroke. Bil je zaposlen pri elektriki v Zirovnici. Kot pomočnik elektromonterskega mojstra je bil poznan in priljubljen v vsej okolici in gornjesavski dolini. Bil je vesten, pošten, skromen in požrtvovalen. Pri elektrifikaciji Vršiča je bil eden glavnih sodelavcev. Dne 24. IV. 1959 se je ponesrečil. Žalostno pa je odjeknila novica, da je postal žrtev svojega poklica. Umrl je dne 15. V. 1959. *Savli*

PO POTEH XIV. DIVIZIJE

V počastitev 40. obletnice KPJ in SKOJ je Planinsko društvo Celje priredilo v dneh 27. in 28. aprila t. l. pohod po poti XIV. udarne divizije in sicer od Sedlarjevega do Celjske koče. Ker ima ta pohod poleg planinsko-športnega cilja še večji pomen za ohranitev spomina na težke borbe med zadnjo vojno, je bilo na zboru planinskih društev celjskega okraja, ki se je vršil dne 31. maja 1959 na Menini planini, sklenjeno, da se ta zgodovinska pot pohoda XIV. divizije vsako leto ponovi in zaradi tega tudi markira.

Neutrudni markacisti pri PD Celje so se takoj lotili naloge. Pot se prične v Sedlarjevem, kjer je postavljen spomenik v spomin, ko je XIV. divizija v noči med 6. in 7. februarjem 1944 leta prekoračila Sotlo in začela svoje prodiranje proti Pohorju. Markacija nas popelje nadalje mimo kmetij, sadovnjakov, vinogradov in manjših gozdov levo od Buč do Plištanja, nato po gozdnih poteh Bohorja do planinskega doma in nadaljuje proti Federmausu, kjer je imela divizija hude boje z Nemci. Pot nas vodi naprej na Planino, odtod mimo Marofa, Sv. Petra in vasi Velike Grahovke na Svetino.

Prihodnje leto pride na vrsto še sektor Svetina-Dramlje-Slemene-Konjiška gora-Paški Kozjak-Smrekovec-Lučé. Pot Sedlarjevo-Plištanj-Bohor je markiral markacijski odsek PD

Celje, medtem ko je pot Bohor-Planina-Svetina markirala planinska skupina »Emajl«, oboji pod vodstvom tov. Keguja, ki že več let vodi markacijski odsek PD Celje. Tako smo odprli ljubiteljem narave zopet lep predel slovenske zemlje.

Greblaher

ENOLETNO
TEKMOVANJE
»GORE IN MLADINA«

Z zamudo objavljamo rezultate tekmovanja »Gore in mladina« za tekmovalno leto 1958/59. 22. julija so bili na zboru mladih planincev v Vratih razglašeni končni rezultati. Iz poročila načelnika komisije tov. Kristana sledi, da se je tekmovanje v tem tekmovalnem letu precej razmahnilo in napredovalo v kvaliteti. Vendar pa se ne moremo zadovoljiti z udeležbo odsekov, saj se je tega tekmovanja udeležilo od 91 planinskih društev le 17 mladinskih odsekov.

Posamezni mladinski odseki so dosegli v skupni razvrstitvi naslednja mesta: 1. Obrtnik Maribor, 2. Prevalje, 3. Akademsko planinsko društvo Ljubljana, 4. Postojna, 5. Jesenice, 6. Zagorje, 7. »Janez Trdina« Mengeš, 8. Bled, 9. Ruše, 10. Ravne, 11. Zerjav, 12. Maribor, 13. Radlje, 14. Mežica, 15. »Matica« Ljubljana, 16. Žiri, 17. Radovljica.

V posameznih tekmovalnih skupinah pa so dosegli najboljše rezultate MO Prevalje v I. skupini (uspehi v organizaciji), MO Jesenice v II. skupini (Planinska terenska dela) in MO Obrtnik v III. skupini (vzgoja članstva).

Tov. Kristan je na koncu pozval vse mladinske odseke, da pokažejo v prihodnjem tekmovalnem letu še večjo dejavnost in da se priključijo tekmovanju še ostali odseki, ki so stali do zdaj ob strani.

SLOVENSKI PLEZALCI so v Olimpu zapisani s prvenstvenimi smermi. V severni steni Skale imata svojo smer prof. Marijan Lipovšek in ing. Lev Pipan od leta 1934, v jugozapadni steni Stefanija sta plezala ing. France Avčin in ing. Vinko Modic. Prof. Lipovšek in ing. Pipan smeri nista ocenila, ponovljena pa še ni, zato inozemska literatura očne ne navaja, pač pa prinaša ŌAZ 1959/1 sliko te smeri.

NOVEJŠO PLEZALSKO ZGODOVINO OLIMPA so uvedli Nemci in sicer leta 1955 Huhn in Wiedermann s smerjo po težavnosti VI. stopnje. Leta 1956 sta šestico plezala tudi Grka Mihaelides in Xantopoulos v Stefaniji. V Mytiki sta smer VI. stopnje potegnili Grka Mihaelidas in Salotas iz Litohorona leta 1957. Več smeri so v Olimpu zarisali tudi tržaški plezalci: naveza Trevesini—Pirnetti, Avanco—Mussafia, Schwab in Agliardi. Po letu 1940 pa Olimp ni več tako internacionalno torišče, razvija pa se tu dokaj lepo grški alpinizem.

ČOGOLISA (7654 m) se je pred desetletji imenovala Bride-Peak. L. 1909 je tu postavil abruški vojvoda višinski rekord, ki je držal 13 let. Dosegel je 7498 m. L. 1957 je tu padel v smrt Hermann Buhl, eden največjih alpinistov vseh časov. 4. avg. 1958, torej v istem času, kakor Avstrijci Haramoš, so prišli na Čogoliso Japonci pod vodstvom H. Kihare.

ČAMAR (7177 m) v nepalskem Šringi Himalu, severovzhodno od Kathmanduja je l. 1953 dosegla novozelandska himalajska ekspedicija. Vodil jo je Athol A. Roberts, na vrh so prišla G. Bishop, Akan-gyal in Gr. J. Mc Callum — Ph. C. Cardner in Nyima. Svet tega uspeha skoraj ni zabeležil do lanskega leta, ko se je za to zavzel nezmotljivi G. O. Dyhrenfurth.

BILANCA HIMALAIZMA do 1. jan. 1959 znaša: 12 vzponov na osemtisočake in 50 sedemtisočakov. Ponovitve niso vštete. En osemtisočak je dosegla tudi indijska ekspedicija, in sicer 15. maja 1959. Vodil jo je Keki Bunšah, poleg njega sta bila še Pasang Dava Lama in Sonam Gyaltzen. 28. apr. jim je na ekspediciji umrl major Narenda Dhar Jayal, vodja »Himalayan Mountaineering Instituta« v Darjeelingu. Umrl je v bazi ekspedicije za pljučnico.

»PRIJETELJI PRIRODE« na Koroškem so na svojem področju posejali 10.000 semen očnice — planike. Le kako so prišli do semen?

NOVE SMERI V GRŠKIH GORAH se zabeležujejo od gričevja, ki se vzdiguje 576 m nad morjem (Akrokorint) do Olimpa (2917 m). Nove smeri so nastale v zadnjih 20 letih v skupini Gamila, Giona, Helmos, Tamas (tu ima Koukos, visok 2112 m, steno visoko 1000 m) in Vardousia. Večina vrhov meri od 2000 do 2500 m. Smeri se po grških ocenah gibljejo med III., IV., V. Leta 1957 je znani grški alpinist Ilias Nikopoulos izdal knjigo Mount Olympos, vodič po Olimpu in alpinistično zgodovino gore. Grki se ukvarjajo z mislijo, da bi gradili avtocesto na Olimp in to iz Sparmosa in da bi dogradili hotel, ki so ga začeli neposredno pred drugo svetovno vojno.

PREGLED PLANINSKO - SMUČARSKIH NESREČ IN PO

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ponesrečenci		
			Ime in priimek	poklic	rojen
1.	11. I. 1958	Črni vrh	Janez Tušek	—	—
2.	12. I. 1958	pod Storžičem	Jurij Radon	električar	6. 3. 1934
3.	16. I. 1958	Velika planina	Franc Zore	—	—
4.	19. I. 1958	Pokljuka - Lipanca	Anton Marolt	—	—
5.	19. I. 1958	Vršič	Vladimir Pogačnik	dijak	5. 5. 1943
6.	20. I. 1958	pod Bogatinom	Janez Majdič	dijak	10. 2. 1948
7.	21. I. 1958	Spodnja Krma	štirje mladinci PD Javornik	—	—
8.	24. I. 1958	Planina na Kraju	Zlatka Marek	ravnatelj Ind. šole	—
9.	26. I. 1958	Mala planina	Boris Robič	dijak	—
10.	27. I. 1958	Planina na Kraju	Milica Jan	prof.	15. 10. 1929
11.	28. I. 1958	Komna	Petar Kalinič	avijat. oficir	—
12.	28. I. 1958	Mala planina	Anton Puh	—	—
13.	29. I. 1958	pod Bogatinskim sedlom	Toman	—	—
14.	22. II. 1958	Velika planina	Frančiška Kos	—	—
15.	23. II. 1958	Pod Storžičem	Marjan Salberger	usnjar	22. 3. 1929
16.	23. II. 1958	Mala planina	Ciril Romšak	—	—
17.	23. II. 1958	na plazu nad Tičar- jevim domom na Vršiču	Andrej Cijan	študent medicinske	—
18.	24. II. 1958	Planina na Kraju	Ljubomir Filipovič	študent	24. 4. 1934
19.	25. II. 1958	Komna	Ivica Tratnik	—	—
20.	9. III. 1958	Velika planina	Ančka Sternad	gospodinja	6. 6. 1931
21.	12. III. 1958	Komna	Snežana Bujanovič	študent	23. 6. 1939
22.	13. III. 1958	Govnač - Komna	Svetozar Radojevič	oficir JLA	25. 8. 1920
23.	13. III. 1958	Komna	Miloš Kovačević	oficir JLA	17. 12. 1923
24.	16. III. 1958	pod Storžičem	Ludvik Košir	dentist	23. 8. 1927
25.	16. III. 1958	pod Storžičem	Vid Mesarič	študent medicinske	16. 6. 1933
26.	23. III. 1958	Zeleniški plaz	Ivan Narobe	električar	20. 6. 1937
27.	30. III. 1958	Peca	Tomo Vevar	uslužbenec	—

GRS IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1958

Ponesrečenci				
rojstni kraj	državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
—	Jugosl.	Kranj	neznani	obolenje z visoko temperaturo
Tržič	„	Tržič	padec pri smučanju	izvin leve noge v gležnju
—	„	Zagorice p. Stahovica	padec pri smučanju	poškodba desne noge v kolenu in d. ključnice
—	„	Bled	izčrpanost	zmrzline na rokah in nogah
—	„	Ljubljana, Njogoševa 9	padec pri smučanju	zlom noge nad členkom
Golnik	„	Kranj, Zlato polje 44	padec pri smučanju	poškodba leve noge
—	„	Javornik - Ko-roška Bela	zaradi močnih snežnih metežev in slabe opreme se sami niso mogli vrniti	brez poškodb
—	„	Ljubljana — Ravbarjeva 5	padec pri smučanju	izpah levega kolena
—	„	Radomlje 87	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
Maribor	„	Maribor Vilharjeva 2	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
—	„	Zadar — Dom avijatičara	padec pri smučanju	poškodba levega kolena
—	„	Preserje 11 — Radomlje	padec pri smučanju	poškodba desne noge v gležnju
—	„	Iskra Kranj, Industr. kov. šola	padec pri smučanju	poškodba skočnega sklepa leve noge
—	„	Ljubljana, Ulica Kneza Koclja 49	padec pri smučanju	poškodba kit v levem kolenu
Tržič	„	Tržič, Cerkevna 17	padec pri smučanju	zlom leve noge v kolenu
—	„	Vrhpolje 22 pri Kamniku	padec pri smučanju	poškodba desne noge v gležnju
—	„	Ljubljana - Predjamska 52	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
Beograd	„	Zagreb	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
—	„	Koper - Sandela blok 29	padec pri smučanju	zlom leve noge pod kolonom
—	„	Ljubljana - Rozmanova 11	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
Zagreb	„	Zagreb — Ul. Uskovac 20	padec pri smučanju	zlom leve noge pod kolonom
Zagreb	„	Zagreb - Ul. Božidartviča 4	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju in izpah kolena
—	„	Pula	padec pri smučanju	izpah leve noge v kolenu
Ljubljana	„	Ljubljana — Križna ulica 7	padec pri smučanju	dvakratni zlom leve noge v gležnju
Maribor	„	Ljubljana — Hradcekega 28	padec pri smučanju	zvin
Domžale	„	Domžale — Savska cesta 32	padec pri smučanju	zlom leve noge
—	„	Mežica - rudnik	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ponesrečenci		
			Ime in priimek	poklic	rojen
28.	13. IV. 1958	Mala planina	Milenka Kreč	—	9. 6. 1932
29.	20. IV. 1958	Vzh. greben Storžiča	Tine Prinčič	—	—
30.	30. IV. 1958	Govnač - Komna	Aleksander Goršek	—	6. 12. 1933
31.	16. V. 1958	Vršič	Jože Slibar	oskrbnik	—
32.	30. V. 1958	Uršlja gora	Marija Pučko	dijakinja	—
33.	19. VI. 1958	Gornje Ravne nad Češko kočo	Vitomir Blažek	—	—
34.	3. VII. 1958	Severna stena Travnika - Aschenbrennerjeva smer Vel. Mojstrovka — južna stran grebena	Stane Jurca in Viđ Mesarič	študent študent	23. 10. 1933 16. 6. 1933
35.	3. VII. 1958	Vrh Vetrnjaka — Sutjeska	Rudi Celer	uslužbenec	10. 2. 1912
36.	5. VII. 1958	Turska gora — Čadova smer	Andjelo Lozej	—	—
37.	15. VII. 1958	Peca	Jože Šegel	odbornik PD Mežica	49 let
38.	16. VII. 1958	Melišče pod Čedco — sev.-zapad. ostenje Kočne	Ljerka Sestrič	—	—
39.	21. VII. 1958	V grapi severne stene Kočne	Friderik Jazbec	—	1929
40.	1. VIII. 1958	Kamniško sedlo	Milica Kuščar	—	—
41.	8. VIII. 1958	V bližini bivaka IV. na Rušju pod Stenarjem	Renata Winkler	vzgojiteljica	29. 5. 1934
42.	17. VIII. 1958	Triglavska stena — Bavarska smer	Nuša Grm	—	—
43.	23. VIII. 1958	Na spodnji poti pod Ržjo	Franc Petek	—	—

rojstni kraj	državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Maribor	„	Ljubljana - Rožna dolina VIII/14	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
Kranj	„	Kranj — Titov trg	100 m pod vrhom se je utrgal snežni plaz, ki ga je potegnil za seboj preko Turnov kakih 800 m	poškodbe na glavi, na desni roki in na hrbtenici
—	„	Dol pri Ljubljani	padec pri smučanju	zlom desne noge
—	„	Erjavčeva koča na Vršiču	ponoči zašel na rob ceste	zlom kosti v peti desne noge in prelom goleni leve noge
—	„	Celje	neznani	težek srčni napad
—	„	Beograd	na poti iz vrha Grintovca proti severni steni mu je domnevno spodrnilo, da je strmoglavil preko severne stene. Datum nesreče ni ugotovljen, vendar pa je prišlo do nesreče po 8. II. 1958	smrtna
Ljubljana	„	Ljubljana — Slomškova 15	izčrpani in oslabela	
Maribor	„	Ljubljana — Hradeckega 28	ker sta zaradi neurja brez zadostne opreme tri dni bivakirala v steni	brez poškodb
—	„	Ljubljana — Celjska 14	nerodno stopil	počena kost v gležnju desne noge
—	„	Zagreb — Gortanova 25	pri plezanju mu je popustil oprimek, zaradi česar je padel 5 m in obvisel na soplezalčevi vrvi	poškodba desnih reber in leve noge
—	„	Mežica	na povratku s prostovoljnega dela pri gradnji kočice na Peci je v temi zašel s poti in zdrknil v plaz	smrtna
—	„	Zagreb	padec	zlom leve noge nad gležnjem
—	„	Celje — Nova vas 27	strela	najdba trupla (nesreča registrirana že v statističnem pregledu za leto 1957 pod zap. št. 38, 55 in 58)
—	„	Ljubljana	pri sestopu nerodno stopila	zlom desne noge v gležnju
—	DR	Dresden — Malter-Nemčije strasse 22	padla pri prečenju police	smrtna
—	„	Kamnik	pri plezanju jo je stisnil skalnat blok, ki ga je verjetno sprožila plezalna vrva	na več mestih zlomljeno medenico
—	„	Radovljica	zdrsnil pri prečenju poledenelega snežišča	poškodbe na obeh nogah in na levi roki

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ime in priimek	poklic	rojen
44.	21. VIII. 1958	Lom v Planici	Jože Cuznar	gorski reševalec	10. 12. 1923
45.	22. VIII. 1958	Planina Prevala pod Begunjščico	Marija Serjan	planšarica	—
46.	30. VIII. 1958	Predelske glave nad planino v Mangartu	Marička Kravanja	—	66 let
47.	31. VIII. 1958	Nad vstopom v Herletovo smer v severni steni Ojstrice	Jožica Marn	—	—
48.	2. IX. 1958	Hrušenska planina pod Rožco	Lojzka Zaman	babica	33 let
49.	15. IX. 1958	Severna triglavska stena	Danilo Marušič in Smajl Muča	— —	— —
50.	21.-23. IX. 1958	Zelenica — na severni strani plazov v skalah	Branko Lozić in Zivo Vuletič	zidar —	8. 5. 1924 26. 4. 1927
51.	1. X. 1958	Triglavska sedmera jezera	Nace Dramaša	delovodja	—
52.	4. X. 1958	Zahodna stena Kotovega sedla	Prvoslav Jovanović	—	28 let
53.	5.-6. X. 1958	Severna stena Turske gore	ing. Ivo Reya in Dušan Kukovec	elektroinženir dimnikar	22. 11. 1932 3. 12. 1929
54.	20. X. 1958	Zahodna stena Kotovega sedla	Zoran Marković	—	32 let
55.	30. XI. 1958	Severna stena Bavškega Grintavca	Branko Trašinić	rezervni oficir JLA	16. 8. 1932
56.	31. XII. 1958	Mala planina	Zdenka Žgajnar	—	—
POIZVEDOVALNE					
57.	30. III. 1958	Peca	avstrijski smučar	—	—

rojstni kraj	državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Rateče	„	Rateče 78	se ponesrečil pri delu v gozdu	smrtna
—	„	Lesce pri Bledu	zdrsnila po strmi grapi, ob straneh poraščeni z visoko travo, ki je bila zaradi večdnevnega dežja zelo spolzka — domnevno jo je lahko ubila tudi strela	smrtna
—	Jugosl.	Log pod Mangartom	pri nabiranju brusnic zdrsnila v globok žleb in si zlomila tilnik	smrtna
—	„	Maribor	v težki prečnici se ji je pri plezanju odkrušil oprimek, nakar je zdrsnila 10 do 15 m	pretres možganov, krvavitev iz desnega ušesa ter lažje poškodbe na čelu in desnem kolenu
—	„	Jesenice	spodrsnila na spolzkem kamnu	poškodba desne noge v gležnju
—	„	—	pri sestopanju s Kredarice v Vrata sta zašla v severno Triglavsko steno pod Zlatorogove police	brez poškodb
—	„	Brinje — Novi Sad	izguba orientacije, nezadostna oprema zaradi neurja (akcija zaradi klicev na pomoč)	izčrpanost — zmrzline
—	„	Vel. Kikinda		
—	„	Ljubljana	pri obnovi kočice mu je padel hlod na glavo	pretres možganov
—	„	Beograd	neznani — pogrešan od julija 1957	smrtna
Celje	„	Celje — Miklošičeva 3	pri plezanju se odkrušil kamen	poškodbe na obeh rokah od plezalne vrvi
Osijek	„	Ruše 5/b		zlom nartnih kosti in počena pogačica na desni nogi
—	„	Beograd	neznani — pogrešan od julija 1957	smrtna
Beograd	„	Bovec — planinski polk JLA	neznani	smrtna
—	„	Ljubljana — Rožna dolina II/3	v temi nerodno stopila	poškodba leve noge v gležnju

AKCIJE

—	Avstr.	—	zaradi velike brzine in nevidljivosti na tekmovanju izgubil orientacijo	brez poškodb
---	--------	---	---	--------------

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ponesrečenci		
			Ime in priimek	poklic	rojen
58.	14. VIII. 1958	Severna stena Velikega vrha (Košuta)	dva neznanca	—	—
59.	31. VIII. 1958	Ostenje Travnika in Jalovca	neznanec	—	—
60.	14. IX. 1958	Severozahodna stena Špika — Dibonova smer	Nedeljko Jakič Vida Grošelj Pavel Jurčič Darko Šturman	—	—
61.	15. IX. 1958	Vršič	Ljudmila Hribar	—	—
62.	21. IX. 1958	Severnovzhodni raz Jalovca	nemški alpinisti	—	—
63.	15. XI. 1958	Vzhodna stena Ojstrice — Kocbekova grapa	Zvonimir Brlič Tugomir Bradač Peter Mihelčič	— — —	— — —

rojstni kraj	državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
—	—	—	zaradi izgube orientacije zašla v severno ostenje Vel. Vrha in sama izplezala	brez poškodb
—	—	—	akcija zaradi domnevnih klincev na pomoč	brez uspeha
—	Jugosl.	Zagreb — AO	se niso vrnili iz stene v dogovorjenem času	brez poškodb
	„	Velebit		
	„			
—	Jugosl.	Medvode 74	se ni v dogovorjenem času vrnila s ture po Hanzovi poti na Prisojnik, kjer je prenočila	brez poškodb
—	DR Nemčije	—	se niso v dogovorjenem času vrnili — bivakirali v steni	brez poškodb
	„	Železniki, obč. Čukarica pri Beogradu,	po vlomu v kočo na Korošici so v slabem vremenu ob sestopu proti Robanovemu kotu zašli in klicali na pomoč; reševalci so jih našli v koči in izročili LM	brez poškodb
	„	Radničko n. 5/II Zagreb — Vel. Dol 24 Kranj — Stara cesta 25		

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA 1957 IN 1958

Zap. št.	Planinsko društvo	Članstvo 1957	Naročniki 1957	Članstvo 1958	Naročniki 1958	Stev. naroč. 1957 v %	Stev. naroč. 1958 v %	Porast 1958	Padeč 1958
1.	Ajdovščina	152	49	147	56	32	38,1	7	
2.	Bled	266	51	779	56	22	7,2	5	
3.	Boh. Bistrica	215	19	249	20	8	8	1	
4.	Bohinj	190	33	453	38	17	8,4	5	
5.	Bovec	151	24	152	26	15	17,1	2	
6.	Brežice	247	28	276	30	11	1	2	
7.	Celje	1292	196	1364	205	15	15	9	
8.	Cerkno	395	22	365	26	5	7	4	
9.	Črnomelj	101	13	109	13	12	12	—	
10.	Črnuče	220	15	201	17	7	8,5	2	
11.	Dol - Hrastnik	193	31	246	30	16	12,2	—	1
12.	Domžale	397	40	442	48	10	11	8	
13.	Dovje	290	22	372	22	7	6	—	
14.	Gorje	421	35	599	42	8	7	7	
15.	Gornji grad	197	13	196	13	6	6,6	—	
16.	Gozd - Martuljk	76	5	90	5	6	5,5	—	
17.	Hrastnik	460	45	589	44	8	7,4	—	1
18.	Idrija	490	76	545	78	15	14,3	2	
19.	Ilirska Bistrica	—	2	70	4	—	5,7	2	
20.	Javornik	732	57	725	58	8	8	1	
21.	Jesenice	1239	115	1142	127	9	11	12	
22.	Jezerško	159	18	196	18	11	9,2	—	
23.	Kamnik	885	107	1079	118	12	11,8	11	
24.	Kobarid	165	8	138	8	5	5,8	—	
25.	Kočevje	79	7	77	7	9	9,9	—	
26.	Kokra	77	8	40	8	10	20	—	
27.	Koper	247	104	327	107	42	32,7	3	
28.	Kostanjevica	103	3	150	3	3	2	—	
29.	Kranj	1421	310	1666	346	22	18,6	36	
30.	Kranjska gora	170	26	201	30	15	12,9	4	
31.	Križe	245	13	268	13	5	4,8	—	
32.	Krško	296	38	393	37	12	9,5	—	1
33.	Laško	638	60	687	62	9	9	2	
34.	Litija	206	21	252	22	10	8,7	1	
35.	Litostroj	226	78	275	95	34	34,4	17	
36.	Ljubljana - matica	6985	1564	7589	1374	22	18,1	—	190
37.	Ljubno in Solčava	81	14	75	15	17	20	1	
38.	Ljutomer	184	11	294	9	6	3,1	—	2
39.	Majšperk	113	42	141	40	37	28,3	—	2
40.	Maribor-m. in PTT	2815	346	3449	359	14	10,4	13	
41.	Maribor - Obrtnik	351	11	439	12	3	2,7	1	
42.	Medvode	532	54	468	57	10	12,1	3	
43.	Mengeš	534	51	573	51	9	8,8	—	
44.	Mežica	397	24	446	25	6	5,4	1	
45.	Most na Soči	82	36	89	37	44	41,5	1	
46.	Mozirje	103	17	204	18	17	8,8	1	
47.	Murska Sobota	173	15	150	16	9	10,6	1	
48.	Nova Gorica	184	49	287	48	26	16,7	—	1
49.	Novo mesto	234	24	213	25	10	11,7	1	
50.	Oplotnica	113	6	116	6	5	5,1	—	
51.	Podbrdo	187	12	205	15	7	7,3	3	
52.	Podljubelj	42	5	—	5	12	—	—	
53.	Postojna	315	32	335	32	10	9,5	—	

Zap. št.	Planinsko društvo	Članstvo 1957	Naročniki 1957	Članstvo 1958	Naročniki 1958	Stev. naroč. 1957 v ‰	Stev. naroč. 1958 v ‰	Porast 1958	Padeč 1958
54.	Poljčane	104	7	81	7	7	8,6	—	—
55.	PTT - Ljubljana	537	38	590	40	7	6,8	2	—
56.	Prevalje	580	60	630	57	10	9	—	3
57.	Ptuj	228	24	281	22	10	7,8	—	2
58.	Radeče	251	42	292	45	17	15,4	3	—
59.	Radlje	74	5	105	11	6	10,5	6	—
60.	Račoveljica	794	86	981	91	11	9,3	5	—
61.	Ravne	510	35	574	36	7	6,3	1	—
62.	Rimske Toplice	111	19	130	21	17	16,2	2	—
63.	Ruše	1203	64	1210	69	5	5,7	5	—
64.	Senovo	257	44	264	44	17	16,6	—	—
65.	Sežana	133	25	145	27	19	18,6	2	—
66.	Slovenska Bistrica	637	44	760	42	7	5,5	—	2
67.	Slovenj Gradec	400	41	450	46	11	10,2	5	—
68.	Slov. Konjice	477	42	406	42	9	10,3	—	—
69.	Solčava in Luče	240	57	257	58	23	22,5	1	—
70.	Šentjur	203	31	169	31	15	18,5	—	—
71.	Škofja Loka	492	64	559	65	13	11,6	1	—
72.	Šoštanj	561	23	622	24	4	3,8	1	—
73.	Tolmin	235	48	346	49	20	14,1	1	—
74.	Trbovlje in »Kum«	1275	146	1416	158	11	11,1	12	—
75.	Tržič	520	45	556	47	8	8,5	2	—
76.	Univerza Ljubljana	717	27	706	27	4	3,9	—	—
77.	Velenje	165	9	103	11	6	10,7	2	—
78.	Vipava	60	9	20	9	15	45	—	—
79.	Vuzenica	177	11	122	3	6	2,5	—	8
80.	Zabukovca	109	8	87	7	7	8	—	1
81.	Zagorje	622	30	855	32	5	3,7	2	—
82.	Železničar Ljublj.	382	67	388	69	18	17,7	2	—
83.	Železniki	276	17	188	17	6	9	—	—
84.	Žerjav	416	14	344	23	3	6,7	9	—
85.	Ziri	205	41	194	43	20	22,2	2	—
86.	Žreče	—	9	148	9	—	6	—	—
		39034	5237	43912	5258			235	214
Trst - Gorica			107		107			—	—
Beograd			33		33			—	—
Zagreb			49		52			3	—
Republiška PD			47		36			—	11
Ostale Republike			73		78			5	—
Inozemski naročniki			40		46			6	—
Zamena z inozemstvom			34		33			—	1
Zamena v državi			26		26			—	—
Razni			116		132			16	—
			5762		5801			265	226

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1958

Zap. št.	Planinsko društvo	Vrsta članstva			
		odrasli člani	mladinci	pionirji	skupaj
1.	Ajdovščina	120	19	8	147
2.	Bled	383	26	370	779
3.	Bohinjska Bistrica	164	50	35	249
4.	Bohinj — Srednja vas	163	110	180	453
5.	Bohor Senovo	134	30	100	264
6.	Bovec	60	30	62	152
7.	Brežice	106	45	125	276
8.	Celje	997	282	85	1 364
9.	Cerkno	148	70	147	365
10.	Črnomelj	70	30	9	109
11.	Črnuče	90	24	87	201
12.	Dol pri Hrastniku	216	26	4	246
13.	Domžale	257	92	93	442
14.	Dovje-Mojstrana	280	55	37	372
15.	Gorje pri Bledu	314	62	223	599
16.	Gornji grad	125	34	37	196
17.	Gozd-Martuljk	44	10	36	90
18.	Hrastnik	387	44	158	589
19.	Idrija	361	92	92	545
20.	Ilirska Bistrica	45	12	13	70
21.	Javornik - Koroška Bela	533	75	117	725
22.	Jesenice na Gorenjskem	711	160	271	1 142
23.	Jezerško	96	50	50	196
24.	Kamnik	725	203	151	1 079
25.	Kobarid	109	24	5	138
26.	Kočevje	68	5	4	77
27.	Kokra	35	4	1	40
28.	Koper	250	47	30	327
29.	Kostanjevica na Krki	52	10	88	150
30.	Kranj	881	586	199	1 666
31.	Kranjska gora	105	55	41	201
32.	Križe	121	21	126	268
33.	Kum Trbovlje	337	50	97	484
34.	Laško	398	94	195	687
35.	Lisca Videm-Krško	284	97	12	393
36.	Litija - Šmartno	230	14	8	252
37.	Litostroj Ljubljana	248	11	16	275
38.	Ljubljana - matica	5 245	1 692	652	7 589
39.	Ljubno ob Savinji	39	20	16	75
40.	Ljutomer	116	21	157	294
41.	Luče	116	5	60	181
42.	Majšperk	113	20	8	141
43.	Maribor	1 843	851	343	3 037
44.	Medvode	279	189	—	468
45.	Mengeš	205	192	176	573
46.	Mežica	355	57	34	446
47.	Most na Soči	60	20	9	89
48.	Mozirje	98	30	76	204
49.	Murska Sobota	80	58	12	150
50.	Nova Gorica	190	47	50	287
51.	Novo mesto	146	55	12	213
52.	Obrtnik Maribor	237	165	37	439
53.	Oplotnica	46	18	52	116
54.	Podbrdo	137	36	32	205
55.	Poljčane	54	27	—	81
56.	Postojna	178	60	97	335

Zap. št.	Planinsko društvo	Vrsta članstva			
		odrasli člani	mladinci	pionirji	s k u p a j
57.	PTT Ljubljana	502	38	50	590
58.	PTT Maribor	397	6	9	412
59.	Prevalje	363	140	127	630
60.	Ptuj	144	121	16	281
61.	Radeče pri Zidanem mostu	155	108	29	292
62.	Radlje ob Dravi	40	48	17	105
63.	Radovljica	718	166	97	981
64.	Ravne na Koroškem	333	80	161	574
65.	Rimske Toplice	84	26	20	130
66.	Ruše pri Mariboru	528	157	525	1 210
67.	Sežana	101	4	40	145
68.	Slovenska Bistrica	460	100	200	760
69.	Slovenj Gradec	244	74	132	450
70.	Slovenske Konjice	244	82	80	406
71.	Solčava	55	17	4	76
72.	Šentjur pri Celju	81	52	36	169
73.	Škofja Loka	459	84	16	559
74.	Šoštanj	377	98	147	622
75.	Tolmin	193	112	41	346
76.	Trbovlje	579	182	171	932
77.	Tržič	439	82	35	556
78.	Univerza Ljubljana	56	595	55	706
79.	Velenje	66	32	5	103
80.	Vipava	18	2	—	20
81.	Vuzenica	89	21	12	122
82.	Zabukovca	71	8	8	87
83.	Zagorje ob Savi	417	296	142	855
84.	Žreče	100	24	24	148
85.	Železničar Ljubljana	234	122	32	388
86.	za Selško dolino v Železnikih	147	24	17	188
87.	Žerjav	228	73	43	344
88.	Ziri	161	33	—	194
S k u p a j		27 267	9 219	7 426	43 912
V letu 1957		25 251	7 962	5 821	39 034
V letu 1958		27 267	9 219	7 426	43 912
Razlika		+ 2 016	+ 1 257	+ 1 605	+ 4 878

PREGLED GRADBENIH INVESTICIJ V LETU 1958

Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	Investirano							Skupne investicije v letu 1958 din
			iz lastnih sredstev din	prostovoljno delo ur	v vrednosti din	subvencija PZS din	ostale subvencije din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	
1.	Ajdovščina	Koča pri izviru Hublja	186 775	—	—	—	391 720	—	—	578 495
		Iztokova koča pod Golaki	—	42	2 100	—	—	—	—	2 100
2.	Bled	Blejska koča na Lipanci	41 756	62	12 400	—	—	—	—	54 156
3.	Bohinj - Srednja vas	Koča pod Bogatinom	136 095	40	2 800	—	—	—	—	138 895
		Dom Savica	550 245	—	—	—	—	—	—	550 245
		Koča na Uskovnici	337 597	60	4 200	—	—	1 107 950	—	1 449 747
4.	Bohor Senovo	Vodnikov dom na Velem polju	277 849	80	5 600	460 000	—	1 840 000	—	2 583 449
		Koča na Bohorju	1 052 364	2 785	111 400	—	—	—	—	1 163 764
5.	Bovec	Koča Zlatorog v Trenti	—	—	—	70 484	—	281 936	—	352 420
		Koča Petra Skalarja pod Kaninom	—	—	—	2 180	—	8 720	—	10 900
		Koča na Mangrtu	—	—	—	27 336	—	109 344	—	136 680
6.	Celje	Depandanska Doma v Logarski d.	1 802 594	—	—	—	1 000 000	—	—	2 802 594
		Celjska koča pod Tovstim vrhom	161 733	—	—	—	—	—	—	161 733
		Kocbekov dom na Korošici	464 481	—	—	—	—	—	—	464 481
7.	Cerkno	Planinsko-lovska koča na Črnem vrhu	9 460	—	—	—	—	—	—	9 460
8.	Črnuče	Koča na Mali planini	95 000	600	60 000	—	155 000	—	—	310 000
9.	Dol pri Hrastniku	Koča na Goreh	207 760	1 958	65 040	—	1 619 528	—	341 149	2 233 477
10.	Dovje - Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	—	—	—	80 000	—	320 000	—	400 000
11.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	66 836	157	10 990	—	—	—	—	77 826
		Tržaška koča na Doliču	114 140	124	8 680	—	—	—	—	122 820
12.	Gornji grad	Dom na Menini planini	338 143	582	34 920	100 000	—	400 000	—	873 063
13.	Hrastnik	Koča na Kalu	562 000	240	19 200	—	180 000	—	269 000	1 020 200
14.	Iirska Bistrica	Zavetišče na Velikem Snežniku	7 043	5 700	600 000	—	230 242	—	—	837 285
15.	Javornik - Koroška Bela	Kovinarska koča v Krmi	22 168	—	—	—	—	—	—	22 168
		Dom Pristava v Javorniškem rovtu	180 579	—	—	—	—	—	—	180 579
16.	Jesenice na Gorenjskem	Tičarjev dom na Vršiču	92 800	—	—	59 980	—	239 920	—	392 700
		Bivak I (Vel. Dnina)	—	20	1 600	—	—	—	—	1 600
		Bivak II (Pod rokavi)	—	40	3 200	—	—	—	—	3 200

I n v e s t i r a n o

Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	iz lastnih sredstev din	prostovoljno delo ur	v vrednosti din	subvencija PZS din	ostale subvencije din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	Skupne investicije v letu 1958 din
		Bivak III (Za Akom)	—	314	25 120	—	—	—	—	25 120
		Bivak IV (Na Rušju)	—	410	32 800	—	—	—	—	32 800
		Koča v Martuljku	—	246	12 300	—	—	—	—	12 300
		Zavetišče pod Špičko	—	65	5 200	—	—	—	—	5 200
17.	Jezersko	Ceška koča na Ravneh	—	35	3 500	79 818	—	319 273	—	402 591
18.	Kamnik	Koča na Starem gradu	186 845	—	—	—	—	—	—	186 845
		Cojzova koča na Kokrškem sedlu	164 921	—	—	80 000	—	320 000	—	564 921
		Koča na Jermanovih vratih	123 048	—	—	—	—	—	—	123 048
19.	Koper	Tumova koča na Slavniku	—	—	—	—	684 289	—	—	684 289
20.	Kostanjevica na Krki	Dom na Polomu	27 784	—	—	—	—	—	—	27 784
21.	Kranj	Dom na Krvavcu	48 490	—	—	—	—	—	—	48 490
		Koča ob žičnici na Krvavcu	1 598 887	—	—	—	—	2 000 000	2 000 000	5 598 887
		Koča na Smarjetni gori	45 788	—	—	—	—	—	—	45 788
		Dom Kokrškega odreda na Kališču pod Storžičem	852 521	—	—	—	—	—	—	852 521
22.	Kranjska gora	Dom na Korenskem sedlu	6 453	—	—	—	—	—	—	6 453
		Mihov dom	16 524	—	—	—	—	—	—	16 524
		Koča na Gozdu	49 254	—	—	—	—	—	—	49 254
23.	Križe	Koča na Križki gori	154 000	500	25 000	—	—	—	—	179 000
24.	Kum Trbovlje	Koča na Kumu	336 415	—	—	—	270 000	—	—	606 415
25.	Laško	Dom na Smohorju	28 705	—	—	—	—	—	—	28 705
26.	Lisca Videm Krško	Tončkov dom na Lisci	173 689	240	14 400	—	150 000	—	—	338 089
27.	Litija - Smartno	Dom na Jančah	461 792	748	74 800	200 000	400 000	800 000	109 828	2 046 420
28.	Ljubljana - matica	Dom v Kamniški Bistrici	174 059	—	—	—	—	—	—	174 059
		Koča pri Savici	526 082	—	—	—	—	—	—	526 082
		Dom na Komni	576 693	—	—	—	400 600	—	—	976 693
		Koča pri Triglavskih jezerih	320 436	—	—	599 995	—	2 399 981	2 000 000	5 320 412
		Triglavski dom na Kredarici	526 082	—	—	—	—	—	—	526 082
		Bivak pod Skuto	1 000	—	—	—	—	—	—	1 000
29.	Maribor	Mariborska koča (depandansa)	100 000	250	12 500	—	414 288	—	3 167 906	3 694 694
		Ribniška koča	205 563	200	10 000	—	100 000	—	—	315 563
		Koča na Pesniku	16 477	—	—	—	198 700	—	—	215 177

Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	Investirano							Skupne invest. v l. 1958 din
			iz lastnih sredstev din	prosto-voljno delo ur	v vred-nosti din	subven-cija PZS din	ostale subven-cije din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	
		Koča na Žavcarjevem vrhu	—	20	1 000	—	31 012	—	—	32 012
30.	Medvođe	Slavkov dom na Golem brdu	490 000	720	36 900	—	—	—	—	526 000
31.	Mengeš	Mengeška koča na Gobavici	232 573	—	—	—	—	—	—	232 573
32.	Mežica	Zavetišče Grohat na Raduhi	—	35	3 500	—	—	—	—	3 500
		Koča na Pikovem (Podpeca)	18 000	42	4 200	—	—	—	—	22 200
		Dom na Peci	1 997 989	2 980	298 000	174 653	5 660 000	698 611	98 663	8 927 916
33.	Nova Gorica	Koča Kekec na Katarini	3 800 000	1 510	151 000	—	—	—	—	3 951 000
34.	Obrtnik Maribor	Dom na Tujzlovem vrhu	721 422	—	—	—	—	500 493	—	1 221 915
35.	Oplotnica	Koča na Pesku	—	—	—	—	—	23 348	—	23 348
36.	Podbrdo	Zavetišče na Petrovem brdu	135 000	50	5 000	—	—	—	—	140 000
37.	Poljčane	Dom na Boču	12 000	24	2 400	—	—	—	—	14 400
38.	Postojna	Koča Mladika na Pečni rebri	65 000	850	72 000	—	—	—	—	137 000
39.	Prevalje	Dom na Uršlji gori	96 779	2 565	128 250	16 792	119 500	67 168	—	428 489
40.	PTT Maribor	Poštarski dom pod Plešivcem	29 904	80	4 000	—	205 000	—	—	238 904
41.	Radeče pri Zidanem m.	Zasavska koča na Prehodavcih	19 000	—	—	—	—	—	—	19 000
42.	Radovljica	Pogačnikov dom pri Križkih jez.	160 711	—	—	160 000	—	640 000	—	960 711
43.	Rimske Toplice	Zavetišče na Kopitniku	32 820	833	49 980	—	—	—	—	82 800
44.	Ruše	Ruška koča (Tinotov dom)	254 304	—	—	—	500 000	—	—	754 304
45.	Slovenska Bistrica	Dom pri Treh kraljih	400 000	600	36 000	—	447 000	—	—	883 000
46.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	545 461	—	—	—	300 000	—	600 000	1 445 461
47.	Šoštanj	Andrejev dom na Slemenu	471 906	360	72 000	—	—	—	—	543 906
48.	Tolmin	Koča na Razor planini	430 000	620	37 000	160 000	—	640 000	—	1 267 000
49.	Trbovlje	Dom na Mrzlici	37 529	132	9 000	—	—	—	—	46 529
50.	Tržič	Dom na Kofcah	378 675	—	—	—	—	—	—	378 675
51.	Univerza Ljubljana	Koča Tamar v Planici	103 813	400	20 000	122 833	—	491 330	—	737 976
52.	Vuzenica	Koča Planinc	5 400	—	—	—	—	—	—	5 400
53.	Zagorje ob Savi	Čoparjeva koča na Čemšeniški pl.	7 401	195	13 650	—	—	—	—	21 051
		Koča na Gori	381 723	235	16 450	—	—	—	—	398 173
54.	Železničar Ljubljana	gradnja vzpenjače na Vogel	107 902	288	28 800	—	—	—	—	136 702
55.	za Seiško dol. v Želez.	Koča na Ratitovcu	50 000	—	—	—	—	—	—	50 000
56.	Žerjav	Koča na Smrekovcu	160 073	—	—	—	—	—	—	160 073
57.	Planinska zveza Slov.	Slajmarjeva vila v Vratih	—	—	—	450 000	—	—	—	450 000
		nabava šotorov	—	—	—	579 646	—	—	—	579 646
		Skupaj:	24 574 311	28 037	2 145 980	3 423 717	13 980 120	12 684 233	8 586 546	65 394 907
		V letu 1957:	16 213 320	32 549	4 077 920	4 534 801	18 746 354	13 344 199	2 887 308	59 803 902
		V letu 1958:	24 574 311	28 037	2 145 980	3 423 717	13 980 120	12 684 233	8 586 546	65 394 907
		Razlika:	+ 8 360 991	— 4 512	— 1 931 940	— 1 111 084	— 4 766 234	— 659 966	+ 5 699 238	+ 5 591 005

PREGLED KAPACITETE, OBISKA IN NOČITEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1958

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi PD	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslovanov	Inozemcev	Skupaj	
1.	Blejska koča na Lipanci	Jul. Alpe	1633	Bled	9	15	24	2335	44	2379	2338
2.	Prehodna planinska postojanka Planinc	„	495	Bled	3	—	3	ne evidentira			—
3.	Zavetišče Mrzli Studenec	„	1240	Bled	3	—	3	313	—	313	—
4.	Koča dr. Janeza Mencingerja	„	805	Bohinjska Bistrica	—	8	8	845	—	845	—
5.	Zavetišče na Rovtarici	„	1182	Bohinjska Bistrica	—	—	—	520	—	520	—
6.	Koča na Uskovnici	„	1138	Bohinj - Srednja vas	10	15	25	1850	71	1921	483
7.	Koča pod Bogatinom	„	1513	Bohinj - Srednja vas	54	30	84	3703	72	3775	3711
8.	Vodnikov dom na Velem polju	„	1805	Bohinj - Srednja vas	25	24	49	4434	397	4831	471
9.	Dom Savica	„	805	Bohinj - Srednja vas	4	2	6	2966	1743	4709	73
10.	Koča Zlatorog v Trenti	„	622	Bovec	16	16	32	2518	215	2733	1414
11.	Koča Petra Skalarja pod Kaninom	„	1872	Bovec	—	65	65	123	12	135	21
12.	Koča na Mangrtu	„	2072	Bovec	—	20	20	2256	399	2655	162
13.	Dom na Predelu	„	1156	Bovec	3	6	9	14 139	1924	16 063	238
14.	Aljažev dom v Vratih	„	1015	Dovje - Mojstrana	41	120	161	9990	313	10 303	3842
15.	Dom Planika pod Triglavom	„	2404	Gorje pri Bledu	24	37	61	5354	421	5775	1251
16.	Tržaška koča na Doliču	„	2120	Gorje pri Bledu	24	20	44	4839	369	5208	983
17.	Staničeva koča pod Triglavom	„	2332	Javornik - Koroška Bela	25	48	73	3376	82	3458	1265
18.	Kovinarska koča v Krmi	„	892	Javornik - Koroška Bela	—	22	22	4562	53	4615	193
19.	Erjavčeva koča na Vršiču	„	1515	Jesenice na Gorenjskem	43	18	61	12 677	131	12 808	5850
20.	Tičarjev dom na Vršiču	„	1620	Jesenice na Gorenjskem	23	20	43	10 945	34	10 979	2130
21.	Koča pri izviru Soče	„	786	Jesenice na Gorenjskem	10	—	10	9071	3	9074	249
22.	Zavetišče po Spičko	„	2050	Jesenice na Gorenjskem	—	16	16	197	13	215	195
23.	Bivak I (Vel. Dnina)	„	2180	Jesenice na Gorenjskem	—	4	4	19	—	19	19
24.	Bivak II (Pod rokavi)	„	2140	Jesenice na Gorenjskem	—	5	5	52	—	52	52
25.	Bivak III (Za Akom)	„	1340	Jesenice na Gorenjskem	—	8	8	101	3	104	104
26.	Bivak IV (Na Rušju)	„	1980	Jesenice na Gorenjskem	6	—	6	114	1	115	115
27.	Koča v Martuljku	„	930	Jesenice na Gorenjskem	6	5	11	161	—	161	161
28.	Dom na Vrsnem	„	610	Kobarid	6	26	32	527	—	527	190
29.	Koča v Krnici	„	1218	Kranjska gora	10	21	31	1613	12	1625	399
30.	Mihov dom	„	1070	Kranjska gora	2	16	18	2453	4	2457	336
31.	Koča na Gozdu	„	1226	Kranjska gora	20	13	33	2336	4	2340	910

32.	Litostrojska koča na Soriški planini	„	1307	Litostroj Ljubljana	—	28	28	4404	16	4420	55
33.	Dom na Komni	„	1520	Ljubljana - matica	70	24	94	5377	88	5465	7592
34.	Koča pri Savici	„	660	Ljubljana - matica	4	21	25	3918	33	3951	1217
35.	Mladinsko zavetišče na Bogatinskem sedlu	„	1804	Ljubljana - matica	—	8	8	540	—	540	166
36.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	„	1683	Ljubljana - matica	20	35	55	6136	169	6305	2101
37.	Triglavski dom na Kredarici	„	2515	Ljubljana - matica	60	56	116	8260	146	8406	2233
38.	Koča na Črni prsti	„	1844	Most na Soči	2	18	20	171	25	196	—
39.	Gomišškovo zavetišče na Krnu	„	2210	Nova Gorica	—	50	50	1388	120	1508	282
40.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	„	680	Nova Gorica	38	—	38	1092	109	1201	248
41.	Zavetišče Petrovo Brdo	„	804	Podbrdo	4	—	4	1789	9	1798	128
42.	Poštarska koča na Vršiču	„	1725	PTT Ljubljana	28	—	28	8172	642	8814	770
43.	Zasavska koča na Prehodavcih	„	2050	Radeče pri Zid. mostu	—	24	24	2636	85	2721	540
44.	Pogačnikov dom pri Kriških jezerih	„	2052	Radovljica	12	48	60	1752	345	2097	1218
45.	Koča na Razor planini	„	1333	Tolmin	—	20	20	1216	81	1297	440
46.	Zavetišče Globoko	„	1835	Tolmin	—	4	4	ne evidentira			
47.	Koča Tamar v Planici	„	1108	Univerza Ljubljana	15	19	34	4245	58	4303	654
48.	Koča na Poreznu	Predg.	1632	Cerkno	16	25	41	2899	18	2917	235
49.	Planinsko-lovska koča na Črnem vrhu	Jul. Alp	1288	Cerkno	25	50	75	2820	15	2835	112
50.	Zavetišče na Robidenskem brdu	„	824	Cerkno	3	20	23	2588	12	2600	21
51.	Zavetišče v Počah pod Poreznom	„	700	Cerkno	—	—	—	998	—	998	—*
52.	Koča na Šmarjetni gori	„	664	Kranj	—	—	—	9750	—	9750	—
53.	Slavkov dom na Golem brdu	„	423	Medvode	6	32	38	3711	33	3744	154
54.	Dom na Lubniku	„	1027	Skofja Loka	22	—	22	2397	11	2408	557
55.	Koča na Ratitovcu	„	1666	za Selško dolino v Zeleznikih	21	21	42	2456	—	2456	665
56.	Zavetišče na Vrsniku	„	724	Ziri	—	5	5	206	16	222	2
57.	Zavetišče na Mrzlem vrhu	„	925	Ziri	—	5	5	889	4	893	—
58.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	Kara-	920	Javornik - Koroška Bela	2	16	18	4218	—	4218	1105
59.	Dom na Korenskem sedlu	vanke	1075	Kranjska gora	11	—	11	1516	61	1577	—
60.	Dom na Peči	„	1650	Mežica	48	50	98	3457	19	3476	1216
61.	Koča na Pikovem (Podpeca)	„	986	Mežica	5	—	5	3778	25	3803	634
62.	Zavetišče pri Skrubeju	„	650	Mežica	—	—	—	4680	—	4680	—
63.	Zavetišče pri Graufu	„	700	Mežica	—	—	—	4745	—	4745	—
64.	Dom na Kalu pod Kofcami	„	1050	Podljubelj	2	3	5	ni posloval			—
65.	Dom na Uršlji gori	„	1696	Prevalje	50	—	50	5205	21	5226	1165
66.	Poštarski dom pod Plešivcem	„	800	PTT Maribor	10	20	30	4342	4	4346	197
67.	Valvasorjev dom pod Stolom	„	1180	Radovljica	25	—	25	3866	50	3916	1336
68.	Roblekov dom na Begunjščici	„	1757	Radovljica	6	40	46	3138	12	3150	1715
69.	Koča po Kladvom	„	1560	Tržič	ni poslovala						

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nad-morska višina	V upravi PD	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslovanov	Inozemcev	Skupaj	
70.	Dom na Kofcah	„	1505	Tržič	16	16	32	3228	18	3246	567
71.	Dom Titovi graničarji na Zelenici	„	1535	Tržič	—	—	—	537	—	537	—
72.	Zavetišče na Bistriški planini	„	1052	Tržič	—	—	—	493	—	493	—
73.	Zavetišče Tegošče	„	1203	Tržič	—	—	—	208	—	208	—
74.	Zavetišče na Konjščici	„	1563	Tržič	—	—	—	494	—	494	—
75.	Prehodno planinsko zavetišče v Tržiču	„	516	Tržič	—	—	—	ne evidentira			—
76.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kamniške	757	Celje	161	—	161	40 952	124	41 076	3084
77.	Frišaufov dom na Okrešlju	Alpe	1378	Celje	21	40	61	9259	19	9278	1070
78.	Kocbekov dom na Korošici	„	1808	Celje	23	30	53	2130	2	2132	676
79.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	„	1344	Celje	94	64	158	10 781	10	10 791	5569
80.	Bivak pod Ojstrico	„	1800	Celje	4	—	4	12	—	12	12
81.	Češka koča na Ravneh	„	1543	Jezerško	29	—	29	2674	13	2687	610
82.	Cojzova koča na Kokškem sedlu	„	1791	Kamnik	30	25	55	3649	30	3679	1149
83.	Koča na Jermanovih vratih	„	1884	Kamnik	46	40	86	3917	23	3940	1408
84.	Bivak pod Kočno	„	1952	Kranj	—	6	6	38	—	38	38
85.	Koča na Križki gori	„	1582	Križje	5	8	13	3570	—	3570	322
86.	Zavetišče na Mali Poljani	„	1100	Križje	—	—	—	2960	—	2960	—
87.	Zavetišče Trstenik	„	450	Križje	—	—	—	11 612	—	11 612	—
88.	Zavetišče v Gozdu	„	864	Križje	—	—	—	8226	—	8226	—
89.	Dom v Kamniški Bistrici	„	601	Ljubljana - matica	33	22	55	5292	37	5329	2389
90.	Bivak pod Skuto	„	2104	Ljubljana - matica	—	8	8	25	—	25	25
91.	Koča na Loki pod Raduho	„	1520	Luče ob Savinji	9	23	32	2245	—	2245	665
92.	Zavetišče Grohat na Raduhi	„	1682	Mežica	—	16	16	1106	9	1115	35
93.	Zavetišče pri Pucu	„	710	Mežica	2	—	2	2149	14	2163	16
94.	Koča pod Olševo	„	1250	Solčava	2	—	2	1056	2	1058	12
95.	Zavetišče pod Ojstrico	„	1206	Solčava	10	20	30	997	21	1018	44
96.	Koča v Logarjevem kotu	„	907	Solčava	—	11	11	3012	—	3012	86**
97.	Andrejev dom na Slemenu	„	1096	Soštanj	33	50	83	14 829	56	14 885	1380
98.	Dom pod Storžičem	„	1100	Tržič	40	80	120	5219	16	5235	897
99.	Kostanjčeva koča na Dobrči	„	1520	Tržič	13	16	29	1309	8	1317	157
100.	Bivak v Storžiču	„	1750	Tržič	—	4	4	50	—	50	14
101.	Koča na Smrekovcu	„	1377	Zerjav	38	24	62	5360	4	5364	910
102.	Koča na Mali planini	Predgorje	1447	Crnuče	7	20	27	1448	2	1450	950

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi PD	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslovani	Inozemci	Skupaj	
103.	Koča na Veliki planini	Kamn.	1560	Domžale	22	30	52	1760	2	1762	2433
104.	Dom na Menini planini	Alp	1508	Gornji grad	10	60	70	2148	7	2155	308
105.	Koča na Starem gradu	„	585	Kamnik	—	5	5	6730	30	6760	173
106.	Dom na Krvavcu	„	1700	Kranj	28	70	98	19 604	546	20 150	4970
107.	Koča ob žičnici na Krvavcu	„	1495	Kranj	—	—	—	6274	96	6370	—***
108.	Mengeška koča na Gobavici	„	440	Mengeš	5	—	5	12 000	—	12 000	189
109.	Zavetišče na Resevni z razgl. stolpom	„	629	Šentjur	—	4	4	721	20	741	25
110.	Mariborska koča razglednim stolpom	Pohorje	1080	Maribor	35	18	53	14 410	53	14 463	4055
111.	Ribniška koča	„	1530	Maribor	34	36	70	6721	13	6734	3669
112.	Koča na Pesniku	„	1104	Maribor	5	10	15	2890	8	2898	116
113.	Koča na Pesku	„	1282	Oplotnica	30	—	30	4913	4	4917	896
114.	Ruška koča (Tinetov dom)	„	1250	Ruše pri Mariboru	19	38	57	12 246	146	12 392	2278
115.	Koča nad Šumikom	„	1125	Euše pri Mariboru	8	12	20	4055	8	4063	360
116.	Koča pri Treh kraljih	„	1200	Slovenska Bistrica	17	—	17	1860	7	1867	79
117.	Koča pod Kremzarjevim vrhom	„	1161	Slovenj Gradec	12	38	50	2960	—	2960	511
118.	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	„	1377	Slovenj Gradec	28	30	58	4919	—	4919	1324
119.	Koča Planinc	„	960	Vuzenica	2	7	9	1727	2	1729	5
120.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	659	Poljčane	19	30	49	1560	—	1560	124
121.	Koča na Zavcarjevem vrhu	Kozjak	914	Maribor	10	14	24	2108	5	2113	502
122.	Zavetišče na Urbanu	„	595	Maribor	—	—	—	936	—	936	—
123.	Zavetišče Podlipje	„	840	Vuzenica	—	—	—	1665	—	1665	—
124.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški	1130	Velenje	—	—	—	826	—	826	—
		Kozjak									
125.	Koča na Bohorju	Zasavje	925	Bohor Senovo	—	—	—	2792	4	2796	—
126.	Celjska koča (Tovst)	„	750	Celje	52	11	63	4147	13	4160	1320
127.	Zavetišče na Goreh	„	791	Dol pri Hrastniku	3	—	3	4949	49	4998	27
128.	Koča na Kalu	„	956	Hrastnik	18	15	33	5099	6	5105	1166
129.	Koča na Kumu	„	1219	Kum Trbovlje	36	50	86	6159	6	6165	1904
130.	Dom na Smohorju	„	778	Laško	50	2	52	4361	16	4377	1147
131.	Tončkov dom na Lisci	„	947	Lisca Videm Krško	18	13	31	4232	35	4267	690
132.	Dom na Jančah	„	794	Litija - Šmartno	26	16	42	2769	17	2786	56
133.	Zavetišče na Kopitniku	„	914	Rimske Toplice	4	—	4	1101	9	1110	2
134.	Dom na Mrzlici	„	1119	Trbovlje	14	13	27	8587	9	8596	890

135.	Koča na Gori	„	849	Zagorje ob Savi	70	—	70	5500	25	5525	862
136.	Zavetišče Zaloka	„	680	Zagorje ob Savi	—	—	—	3249	11	3260	—
137.	Coparjeva koča na Čemšeniški planini	„	1206	Zagorje ob Savi	—	14	14	1605	11	1616	105
138.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	12	—	12	1413	—	1413	455
139.	Dom Vinka Paderšiča	„	822	Novo mesto	6	20	26	1329	—	1329	123
140.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Črnomelj	20	16	36	3080	15	3095	536
141.	Koča pri Jelenovem studencu	gričevje	850	Kočevje	5	8	13	738	—	738	145
142.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski	1260	Ajdovščina	—	12	12	478	—	478	72
143.	Dom pod Cavnom	gozd	890	Ajdovščina	10	—	10	1078	22	1100	181
144.	Koča pri izviru Hublja	„	250	Ajdovščina	—	—	—	4641	17	4658	—
145.	Koča Kekec na Katarini	„	307	Nova Gorica	—	—	—	4548	327	4875	—
146.	Zavetišče Sivka	Idrijsko	1006	Idrija	4	—	4	6481	—	6481	32
147.	Zavetišče na Jelenku	hribovje	1106	Idrija	—	—	—	4245	—	4245	—
148.	Koča na Hleviški planini z razgl. stolpom	„	907	Idrija	5	1	6	7306	—	7306	210
149.	Dom na Javorniku	„	1240	Idrija	16	20	36	5174	—	5174	196
150.	Zavetišče Vojsko	„	1080	Idrija	—	—	—	ne evidentira		—	—
151.	Cankarjeva koča na Svinščakih	Snežnik	1242	Ilirska Bistrica	—	—	—	ni poslovala		—	—
152.	Tumova koča na Slavniku	Tržaško-	1028	Koper	10	20	30	2731	1554	4285	51
153.	Stjenkova koča na Trstelju	Komenski	642	Nova Gorica	12	—	12	1075	78	1153	104
		kras									
154.	Dom Poldanovec na Lokvah	Trnovska	965	Nova Gorica	36	32	68	ne evidentira		—	862
		planota									
155.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1248	Postojna	2	46	48	2351	75	2426	462
156.	Zavetišče pri Blažonu	„	915	Vipava	—	—	—	384	—	384	—
157.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notranjski	710	Postojna	—	—	—	1391	13	1404	—
		kras									
				S k u p a j	2206	2476	4682	583 217	12 219	595 436	109 613
				V letu 1957:	2095	2321	4416	514 372	8115	522 487	93 139
				V letu 1958:	2206	2476	4682	583 217	12 219	595 436	109 613
				Razlika:	+ 111	+ 155	+ 266	+ 68 845	+ 4104	+ 72 949	+ 16 474

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz sledečih držav: 5176 iz Italije, 2374 iz Nemčije, 1756 iz Avstrije, 1089 iz Anglije, 406 iz Svice, 392 iz Holandije, 274 iz ZDA, 217 iz Francije, 139 iz Nizozemske, 91 iz Madžarske, 87 iz Kanade, 54 iz Belgije, 47 iz ČSR, 47 iz Poljske, 23 iz Danske, 19 iz Švedske, 9 iz Grčije, 7 iz SSSR, 6 iz Norveške, 1 iz Romunije, 1 iz Bolgarije, 1 iz Argentine, 1 iz Luxsenburga in 2 iz Bližnjega vzhoda.

* 30. 6 1958 ukinjeno.

** poslovala samo od 10. 8. do 1. 10. 1958

*** pričela obratovati avgusta 1958

**PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV
V LETU 1958**

Zap. št.	Planinsko društvo	I n v e s t i r a n o					Skupne investicije v l. 1958
		iz lastnih sredstev	prosto-voljno delo	v vrednosti	subven-cija PZS	ostale subven-cije	
		din	ur	din	din	din	
1.	Ajdovščina	—	45	2 250	—	—	2 250
2.	Bled	10 876	—	—	—	—	10 876
3.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—
4.	Bohinj - Srednja vas	25 039	—	—	—	—	25 039
5.	Bohor Senovo	5 945	26	1 040	—	—	6 985
6.	Bovec	—	—	—	—	—	—
7.	Brežice	—	—	—	—	—	—
8.	Celje	105 098	—	—	—	—	105 098
9.	Cerkno	17 495	58	2 900	—	—	20 395
10.	Črnomelj	—	624	37 440	—	—	37 440
11.	Črnuče	—	—	—	—	—	—
12.	Dol pri Hrastniku	1 641	45	1 800	—	—	3 441
13.	Domžale	160 176	—	—	—	—	160 176
14.	Dovje - Mojstrana	2 900	112	11 200	—	—	14 100
15.	Gorje pri Bledu	17 000	145	10 150	—	—	27 150
16.	Gornji grad	2 200	214	12 840	—	—	15 040
17.	Gozd Martuljk	—	—	—	—	—	—
18.	Hrastnik	5 000	60	4 800	—	—	9 800
19.	Idrija	—	—	—	—	—	—
20.	Ilirska Bistrica	650	48	2 000	—	—	2 650
21.	Javornik - Koroška Bela	16 050	105	5 250	—	—	21 300
22.	Jesenice na Gorenjskem	9 510	—	—	—	—	9 510
23.	Jezerško	7 500	45	4 500	—	—	12 000
24.	Kamnik	29 135	586	28 130	—	—	57 265
25.	Kobarid	—	—	—	—	—	—
26.	Kočevje	—	—	—	—	—	—
27.	Kokra	3 738	8	400	—	—	4 138
28.	Koper	4 000	70	7 000	—	—	11 000
29.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—
30.	Kranj	—	—	—	—	—	—
31.	Kranjska gora	860	12	1 800	—	—	2 660
32.	Križe	—	—	—	—	—	—
33.	Kum Trbovlje	3 000	25	2 000	—	—	5 000
34.	Laško	82 000	—	—	—	150 000	232 000
35.	Lisca Videm Krško	5 800	41	1 640	—	—	7 440
36.	Litija - Šmartno	—	76	7 600	—	—	7 600
37.	Litostroj Ljubljana	1 500	40	6 000	—	—	7 500
38.	Ljubljana - matica	29 514	—	—	—	—	29 514
39.	Ljubno ob Savinji	—	30	1 500	—	—	1 500
40.	Ljutomer	—	—	—	—	—	—
41.	Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—
42.	Majšperk	—	—	—	—	—	—
43.	Maribor	14 958	80	4 000	—	—	18 958
44.	Medvode	2 400	96	4 800	—	—	7 200
45.	Mengeš	7 600	53	3 000	—	—	10 600
46.	Mežica	850	160	15 700	—	—	16 550
47.	Most na Soči	—	—	—	—	—	—
48.	Mozirje	—	9	1 000	—	—	1 000
49.	Murska Sobota	—	—	—	—	—	—
50.	Nova Gorica	6 500	181	24 000	—	—	30 500
51.	Novo mesto	75 000	25	2 500	—	—	77 500
52.	Obrtnik Maribor	—	—	—	—	—	—
53.	Oplotnica	8 148	28	3 000	—	46 652	57 800

Zap. st.	Planinsko društvo	I n v e s t i r a n o					Skupne investicije v l. 1958
		iz lastnih sredstev	prosto-voljno delo	v vrednosti	subven-cija PZS	ostale subven-cije	
		din	ur	din	din	din	
54.	Podbrdo	1 500	24	2 400	—	—	3 900
55.	Poljčane	50 000	20	2 000	—	—	52 000
56.	Postojna	—	120	9 600	—	—	9 600
57.	Prevalje	5 300	210	10 500	—	—	15 800
58.	PTT Ljubljana	—	30	3 000	—	—	3 000
59.	PTT Maribor	—	—	—	—	—	—
60.	Ptuj	—	—	—	—	—	—
61.	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	—	—	—
62.	Radlje ob Dravi	—	30	1 800	—	—	1 800
63.	Radovljica	—	—	—	—	—	—
64.	Ravne na Koroškem	—	28	1 400	—	—	1 400
65.	Bimske Toplice	750	20	2 000	—	—	2 750
66.	Ruše pri Mariboru	25 000	183	18 300	—	—	43 300
67.	Sežana	—	—	—	—	—	—
68.	Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—
69.	Slovenjgradec	2 000	44	4 400	—	—	6 400
70.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—
71.	Solčava	—	54	3 780	—	—	3 780
72.	Šentjur	—	—	—	—	—	—
73.	Škofja Loka	5 497	40	3 200	—	—	8 697
74.	Šoštanj	10 000	120	24 000	—	—	34 000
75.	Tolmin	7 000	320	15 000	—	—	22 000
76.	Trbovlje	—	33	1 980	—	—	1 980
77.	Tržič	10 240	—	—	—	—	10 240
78.	Univerza Ljubljana	1 500	120	10 000	—	—	11 500
79.	Velenje	—	—	—	—	—	—
80.	Vipava	1 350	160	8 000	—	—	9 350
81.	Vuzenica	—	—	—	—	—	—
82.	Zabukovca	—	—	—	—	—	—
83.	Zagorje ob Savi	10 800	80	4 000	—	—	14 800
84.	Zreče	10 000	80	4 000	—	6 000	20 000
85.	Železničar Ljubljana	6 727	530	53 000	—	—	59 727
86.	za Selško dolino v Železnikih	—	80	6 000	—	—	6 000
87.	Žerjav	19 146	—	—	—	—	19 146
88.	Žiri	—	—	—	—	—	—
89.	pregledi in popravilo potov v režiji PZS	—	—	—	153 457	—	153 457
90.	zimske markacije v Julijcih	—	—	—	50 000	—	50 000
	Skupaj:	828 893	5 373	398 600	203 457	202 652	1 633 602
	V letu 1957:	805 071	4 323	242 430	257 024	235 000	1 539 525
	V letu 1958:	828 893	5 373	398 600	203 457	202 652	1 633 602
	Razlika:	+ 23 822	+ 1 050	+ 156 170	— 53 567	— 32 348	+ 94 077

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!*

*Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

TRGOVAČKO PREDUZEČE ZA PROMET OGREVNIM I
GRADEŽNIM MATERJALOM NA VELIKO I MALO

»SEČA«

SKOPJE

Ul. 11 oktobra 52 | Telefon: direkcija 3662 in 3396 | Pošt. fah 300 | Tek. rač. $\frac{802-70}{1-75}$

- Nabavlja in prodaja:
  - gradbeni material,
  - drva za kurjavo, premog itd.
  - Priporoča svoje prodajalne v Skopju
-

»VARDAR«

GRADJEVINSKO PREDUZEČE ZA VISOKU GRADNJO

NEGOTINO VARDAR

Izvršuje visoke gradnje
z lastno mehanizacijo,
razpolaga z lastnimi
obrnimi delavnicami

PODJETJE ZA IMPREGNACIJO LESA

Hoče

IZDELUJE:

TT in elektrovodne drogove,

prage za industrijske tire

in kocke za tlakovanje tovarniških objektov

Impregnacija po sodobnih metodah s kreozotom in wolmanitom

»15. september«

TOVARNA CEMENTA IN SALONITA

Telefon Anhovo 3, 4, 5, 8 — Telegram: Cement Anhovo

PREDSTAVNIŠTVO: Zagreb, Račkoga 6 IV | Tel. 23-714 | Telegr.: Salonit Zagreb
Beograd, Ul. 1. maj 33 | Tel. 31-218 | Telegr.: Salonit Beograd

IZDELUJE:

1. *Portland cement*
2. *Azbest cementne izd.* »Salonit«, tlačne vodovodne cevi, kanalizacijske in dimovodne cevi in cevi za namakanje s potrebnimi spojnimi deli. Razne oblike cevnih sistemov po naročilu in načrtu. Valovite in ravne plošče raznih dimenzij, oblik in barv za pokrivanje streh, za oblaganje sten in stropov.

**A
N
H
O
V
O**

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO

tekstil

LJUBLJANA CIRIL METODOVA 1

IMA NA ZALOGI
KVALITETNO
DOMAČE IN UVOŽENO
BOMBAŽNO, SVILENO IN
VOLNENO BLAGO
PRIMERNO ZA
PLANINSKE POSTOJANKE
IN PLANINCE

LJUBLJANA

BEETHOVNOVA
ULICA 11

TELEFON
23-931, 23-940

IZVOZ LESA IN LESNIH IZDELKOV

SLOVENIJALES izvaža: mehke rezane les vse vrste in dimenzij, bukov in hrastov rezane les kakor tudi rezane les ostalih listovcev, doge in sode, celulozni les, železniške prage, drva za kurjavo, lesno oglje, zaboje vseh vrst, parkete, furnirje, rezane in panel plošče, lesovinske plošče obeljalnice in drugo galanterijsko blago, kopita, igračke, taninske ekstrakte, lesno moko, športne rekvizite: smuči, vodne smuči, badminton reketi, moderno in stilsko pohištvo (v garniturah ali posameznih kosih), stole razne konstrukcije in izdelave, drobno in otroško pohištvo, montažne hiše in barake.

SLOVENIJALES prodaja svoje izdelke vsej trgovski mreži širom Jugoslavije.

SLOVENIJALES ima v notranjosti države svoje poslovalnice v Ljubljani, Celju, Beogradu, Zagrebu.

SLOVENIJALES opremlja: hotele, restavracije, kavarne, gledališča, kinodvorane, laboratorije, klinike, ladje, poslovne in reprezentančne prostore, trgovske hiše itd.

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE